Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C.

Titel: Ægtestand

Citation: Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C.: ”Ægtestand”, i Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C.: *Ægtestand*, udg. af Vibeke Blaksteen , Dansklærerforeningen/Skov, cop. 1982, s. I. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-gyllem15-shoot-workid54099.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Ægtestand

II
III

Thomasine Gyllembourg

Ægtestand

Efterskrift og noter
ved
Vibeke Blaksteen

Dansklærerforeningen/Skov

IV

Thomasine Gyllembourg
Ægtestand
© 1982 by Dansklærerforeningen/ Skov
Omslag: art/Grafik I/S
(Forside: Maleri af Jens Juel fra 1795, da Thomasine
Gyllembourg var 22 år gammel og gift med P. A. Heiberg.
Frederiksborg
Bagside: Tegning af J. V. Gertner fra 1849, da hun var 76
år gammel. Bakkehuset. Foto: Gerhard Krogh)
Selve romanen er optrykt efter: »Fru Gyllembourg-Ehrensvärd:
Ægtestand«. København 1942 ved Margrete Møller
Trykt hos Skovs Trykkeri, 6800 Varde
ISBN 87-587-0019-6
Dansklærerforeningens konsulenter:
Ellen Krogh og Hanne Martin Larsen

V

Indhold

- Forord 6
- Thomasine Gyllembourg: »Ægtestand« 7
- Anmeldelse af »Ægtestand« 185
- Efterskrift 192
- Et samfund i forandring 192
- Thomasine Gyllembourgs liv 199
- Thomasine Gyllembourgs forfatterskab 203
- Samtidskritik 215
- Litteraturhistorisk citatmosaik 219
- Noter 221
- Til »Ægtestand« 221
- Til anmeldelsen 230
- Til efterskriftet..... 231
- Forslag til videre læsning 233

6

Forord

Thomasine Gyllembourgs forfatterskab er for de fleste i dag enten ganske ukendt eller forbundet med forestillinger om romantisk underholdning - fuld af skønne kvinder, åndrige mænd og moralsk opbyggelighed. Formålet med denne nyudgivelse af en af hendes romaner er at udbrede kendskabet til hendes forfatterskab og vise, at bag det ydre skær af hyggelig og opbyggelig underholdning findes holdninger og problemstillinger, som er centrale og spændende i forhold til samtiden, og som også kan vække interesse i dag.

Thomasine Gyllembourg skrev i en tid, hvor næsten kun mænd ytrede sig offentligt. En væsentlig hensigt med denne udgivelse er at formidle en kvindelig synsvinkel på et samfund og dets mennesker, som vi ellers plejer at forholde os til gennem mandlige forfatteres udsagn - og dermed være med til at øge forståelsen for tidligere tiders kvindelitteratur og for kvindernes liv og bevidsthed.

Bogen er beregnet til danskundervisningen i gymnasiet, HF, på seminarier og universiteter og i det hele taget til alle, der interesserer sig for ældre dansk kvindelitteratur. I gymnasiet og HF vil den især være anvendelig i temalæsning, f.eks. omkring temaet ægteskab, familie eller kønsroller, og til periodelæsning.

Jeg har i ordforklaringerne bestræbt mig på at forklare de fleste fremmedord og ældre danske ord, således at også folkeskoleelever kan læse »Ægtestand« med udbytte.

Jeg vil gerne rette en tak til Peter Blaksteen for hjælp til ordforklaringerne, til mine forældre for støtte og gode råd og til Lasse Garde Jørgensen for såvel inspiration som praktisk hjælp under arbejdet. Endelig takkes Dansklærerforeningens konsulenter Ellen Krogh og Hanne Martin Larsen for konstruktivt samarbejde.

Vibeke Blaksteen
Januar 1982
7

FØRSTE DEL

Mellem de Figurer fra Fantasiens Verden, hvilke de fleste Mennesker med Godhed erindrer, som Ungdomsvenner, er vist nok den ærlige Djævel Asmodæus, med Øgenavnet Haltefanden. Hvor naturligt erindres man ikke om ham, naar man en Aften gennemvandrer Gaderne og kaster Øjnene paa de oplyste Vinduer, bag hvilke man forestiller sig mangt et yndigt Billede, alt efter sin egen individuelle Stemning, f. Eks. af huslig Lyksalighed, hemmelige Stævnemøder, prægtige Fester, eller tusinde andre fornøjelige Ting, hvorhos man ønsker sig, at den Aftenunderholdning, hvormed den ovennævnte Ven forlystede sin lykkelige Yndling, ogsaa kunde blive os til Del. Om vi imidlertid vilde føle os opmuntrede ved at se gennem de aabne Tage lige ned i Familiernes Hjerte, er en anden Sag. Dersom det nu f. Eks. ved et saadant lille Mirakel var blevet en ny Don Cleofas tilladt at kaste et Blik ned i Major Lindals Dagligstue, vilde han for nogle Aar siden, en Vinteraften, have mødt et meget smukt Syn. I et Værelse, hvor alting tydede paa Luksus og Smag, 8 vilde han have set et lille Selskab af tre voksne Personer og et Barn, alle fire udmærket smukke: En Mand, endnu i kraftfulde Aar, spadserende op og ned ad Gulvet; en ung Dame i beskeden, men kostbar og elegant Dragt, som om hun var færdig at tage i Selskab, siddende ved et Bord, den ene Arm støttet paa Bordet, og den anden slynget om en Dreng paa seks eller syv Aar, der alvorlig og ivrig, skønt med sagte Stemme læste for hende i en Bog; og endelig en ung Pige i pragtfuld, broget Dragt, der med megen Gratie gjorde alle Slags Dansepas for et stort Spejl, drejede sig frem og tilbage, og med Velbehag syntes at bese sin sirlige Figur i Spejlet, idet hun tillige ledsagede sine Bevægelser med en højrøstet og kunstig Sang. Enhver, der saa denne Gruppe, maatte fornøje sig ved det behagelige Syn. Men var man, som sagt, i Selskab med Asmodæus, vilde upaatvivlelig denne overmaade veltænkende og moralske Djævel ikke lade denne Lejlighed gaa forbi, uden i en lille lærerig Tale at paaminde sin Tilhører om denne Verdens Forfængelighed, om Sandheden af den Sætning: at Mennesker kunne være i Besiddelse af Lykkens Goder, endogsaa af de langt ønskeligere Naturens Gaver, ja, hvad mere er, af de endnu ædlere, saasom Dannelse og almindelig Agtelse, og dog være utilfredse. Han vilde gøre sin Ledsager opmærksom paa den mørke Mine, de hurtige Skridt, de korslagte Arme, hvormed Major Lindal gik op og ned i sin Stue. Han vilde vise, hvorledes Lindals Hustru, den smukke Sophie, under den lille hvide Haand, som 9
bedækkede hendes milde Øjne, skottede med ængstelige Øjekast til sin Mand, og endelig hvorledes hendes Søster, den unge Annette, hvert Øjeblik saa til Døren, som om hun ventede nogen med Utaalmodighed, og gav alle Tegn paa Fortrædelighed og Kedsomhed; og derpaa vilde vor tjenstagtige Djævel maaske aabne sin Vens Øren og tillade ham at høre disse Personers Samtale, og dersom han ønskede det, da at lære deres huslige Liv nærmere at kende. Lindal greb i Flugten nogle af de stjaalne Øjekast, hvormed hans Hustru fulgte hans Bevægelser; med et standsede han og sagde: »Herre Gud, Sophie, hvorfor stirrer du saadan efter mig? Det er jo, ligesom jeg var en Tyv, og du frygtede, at jeg vilde lumskelig snappe noget her i Stuen.« Med en

yndig Stemme og med nedslagne Øjne svarede Sophie: »Bliv ikke vred! Jeg synes, du ser ud, som du var i slet Humør. Jeg var bange, der var hændt dig noget ubehageligt.« - »Og om saa var,« sagde Lindal, »vilde det da hjælpe mig, at du forfølger mig med spejdende Øjekast?« - Lidt stødt, men dog beskedent svarede Sophie med sagte Stemme: »Jeg kan ikke gøre for det; jeg har endnu ikke lært at være ligegyldig ved at se dig bekymret.« Lindal gik nogle Gange op og ned; derpaa sagde han: »I Fruentimmer er saa forunderlige, I gør en Myg til en Elefant. Du véd, at jeg har alvorlige Forretninger her i København. Tror du, det er for vor Fornøjelses Skyld, at jeg i flere Vintre har forladt mit Gods, og bosat mig her i Byen? Du véd jo meget godt, at vore Naboer, Ejere af store, 10
betydelige Godser, har vist mig den Tillid og Agtelse at lægge deres Velfærd i mine Hænder, ikke blot Pengesager, nej endnu langt vigtigere Anliggender, Sager, hvorpaa Tusinders Vel beror, og som de har givet mig i Kommission at drive igennem. Jeg har sat min hele Sjæl til at virke, for den gode Sag. Der møder mange Vanskeligheder, jeg har i Dag haft Fortrædeligheder, derfor er jeg tankefuld, det er den hele Alarm.« - Annette havde under denne Samtale sat sig i et Hjørne af en Sofa, med Fødderne op i samme, og med høj, skingrende Stemme øvet sig i kromatiske Skalaer, Roulader og Triller, saa Væggene genlød af hendes Sang. Lindal vendte sig nu til hende, idet han udbrød: »Gud velsigne dig, Annette! hold dog op med den Sang! Den gaar mig igennem Marv og Ben.« - »Ja saa!« svarede Annette: »Jeg vidste ikke, at jeg sang saa slet. Er Musik maaske for Eftertiden forbudt her i Huset?« - »Musikken,« gentog Lindal, »er ret en ubeskeden, paatrængende Kunst. For de andre Kunster kan man dog have Fred, naar man vil; man kan vende Malerierne om, saa de glor paa Væggen, man kan lukke sig inde for dem, som har den Syge at ville pine Folk med at læse op for dem; men den forbandede Musik gaar igennem Mure og Stolper, og ryster et stakkels Menneskes Nerver.« - »Men Gud bevare os!« udbrød Annette: »Du var jo i gamle Dage en stor Elsker af Musik? Da du var forlovet med Sophie, da erindrer jeg endnu, at hver Aften, naar du kom hjemme hos vor salig Moder, da bad du altid Sophie om at spille og 11 synge, og endogsaa mig, skønt jeg dengang var en lille Pige. - »Ja,« svarede Lindal: »Det er over syv Aar siden. Da var jeg forelsket: saa sværmer man altid for de søde Toner. Men forresten holder jeg af Musik endnu, men jeg vil have, den skal komme til mig som en Gæst, jeg indbyder, naar jeg er opsat til at modtage ham, ikke som en paatrængende, der forstyrrer mig, naar jeg vil have Ro. Og dernæst vil jeg, at Musikken skal være Musik; men det, som du der opvartede os med, kan jo ikke kaldes Musik, det er Øvelser, eller Gud ved hvad man skal kalde det, noget man maa foretage sig i Enrum, ligesom at vaske sig, klæde sig om og deslige.« - »Gud! hvor Majoren er elskværdig!« raabte Annette med skalkagtig Mine: »Men à *propos* af Enrum: hvoraf kommer det sig, at du i denne Eftermiddag lyksaliggør os med din behagelige Nærværelse, ganske mod Sædvane?« - »Det kommer sig af, at Tjeneren har lagt slet i min Kakkelovn, saa mit Værelse er koldt,« svarede Lindal: »Saasnart jeg omtrent kan beregne, at det er blevet varmt, gaar jeg med Glæde herfra.« - »Du er Galanteriet selv,« sagde Annette: »Den Pige, der har saadan en Svoger, hun kan sige, hun er lykkelig. Man mærker straks, at du som ungt Menneske har været i fransk Tjeneste. - »Det kan snart blive en Snes Aar siden,« sagde Lindal: »der glemmes Gudskelov meget i den Tid.« - Annette vedblev i samme Tone: »Hvorfor forlod du dog det skønne Land, den polerede Nation, der passer saa ganske til dit eget aimable Væsen? Hvorfor? Svar 12
mig dog i det mindste!« - »Hvorfor?« gentog Lindal: »Det er et Spørgsmaal, du selv kan besvare.« - »Nej jeg kan ikke,« sagde Annette: »Kom min Enfoldighed til Hjælp med et lille Svar.« - »Fordi,« svarede Lindal alvorlig, »fordi ... Tragedien var spillet til Ende, Helten var faldet.« - En lille Pause opstod nu, hvori man kun hørte Lindals Fodtrin, som dæmpede lød paa Gulvtæppet, den lille Drengs Læsning, der ogsaa lød dæmpet, og en sagte Knirken af Sofaen, hvori Annette sad og trommede med sine smaa Fødder. Endelig sagde hun ligesom grublende og med sagtere Stemme: »Jeg har hørt sige, Lindal, og jeg tror det ogsaa, at din første Kone er død af bare Skinsyge over dig.« Majoren standsede, og saa paa hende; men med en sagte Rysten paa Hovedet vendte han sig, og fortsatte tavs sin Vandring. Annette vedblev: »Jeg har mange Gange tænkt, at den Skæbne fortjente hun for den gruelige Synd, hun begik imod dig, ved at forvandle dig fra en lystig, smuk Militær til en Jorddrot, thi hun forlenede dig jo med sin Haand og sine Godser, og formaaede dig til at gaa ud af Tjenesten; det var en daarlig Erstatning, at du gik af med Majorsrang, da du intet andet Regiment har at kommandere end dine klodsede Bønder ude paa Godset. Vor Kusine Fru Maltz har tit fortalt mig, at den Gang du kom fra Frankrig og kun var 24 eller 25 Aar gammel, da var du saa smuk, saa elskværdig, at alle Damers Hjerter slog dig i Møde, og at du vedblev at være saaledes, lige til du blev gift med din salig Kone; saa rejste du paa 13 Landet og gravede dig ned i Jorden som en anden Muldvarp. Fru Maltz ved godt Besked om alle dine Bedrifter og Idrætter. Hun er din gamle Veninde.« - »Saa?« spugte Lindal: »Er hun min Veninde? Det er saamænd mere end jeg véd eller fortjener.« - »Det er meget utaknemmelig talt af dig,« raabte Annette: »Du burde erindre, det var i hendes Hus, du gjorde Sophies Bekendtskab. Derfor burde du dog takke hende. Om min Søster derimod har Grund til at gøre det samme, ved jeg ikke,« - »Du har i det mindste ingen Grund til at gøre det,« svarede Lindal: »thi siden Sophie blev gift og du blev eneste Barn, blev du fordærvet og forkælet af din salig Moder.« - »Men,« udbrød Annette, »da jeg nu har mistet min Moder for et Aar siden, og er kommet i dit Hus, saa bliver jeg ikke længere forkælet, det var Synd at sige. Men Gudskelov! jeg bliver vel ogsaa snart min egen Herre.« - »Ja,« svarede Lindal, »dertil er gode Udsigter, siden du er bleven forlovet med min Broder, som er Jægerofficer. Saadan en Snes Aar eller lidt mere« . .. Annette afbrød ham: »Jo længere det varer, inden Ferdinand bliver Ægtemand, jo længere tør man haabe, at han vil være elskværdig og føjelig.« - »Sig ikke *føjelig!*« raabte Majoren: »sig hellere lydig, for ikke at sige slavisk; det maa der til, for at forliges med en lille Dame af din Kaliber.« - »Hvad er det for Kaliber?« raabte Annette vred: »Hvordan er jeg da?« - Lindal bukkede for hende og sagde med megen Belevenhed: »En smuk lille Pige, en talentfuld Pige, en Pige med Forstand, men 14 dog en Pige, som ingen fornuftig Mand kan ønske sig

til Kone.« - »Pah!« udbrød Annette leende: »saa gives der mange ufornuftige Mænd.«

Sophie, som under hele denne Kontrovers havde siddet, som det syntes, ganske fordybet i at læse med sin Søn, lukkede nu Bogen, tog Drengen under Hagen, og sagde mildt: »Godt, lille Anton! nu er du fri.«

- »Skal vi ikke snart køre?« spurgte Barnet. »Han skal dog vel ikke med i Selskab?« spurgte Lindal: »Nu ser jeg først, at han er pyntet.« - »Jo, Fader!« raabte Anton glad: »jeg skal med, det har Moder lovet mig, naar jeg læste godt.« - »Vor Kusine har indbudt ham,« sagde Sophie: »hendes Børn skal opføre en lille Komedie.« - Lindal svarede: »Da maa jeg rigtig sige, at naar den gode Fru Maltz vil gøre en Fest for Børn, skulde hun lade den begynde i lidt ordentlig Tid. Nu er Klokken halv otte; om halvanden Time er Antons Sengetid. Han skal ikke være oppe til Midnat!« - »O kære Lindal!« sagde Sophie med bønlig Stemme: »for en Gangs Skyld!«

- »Nej hverken for een eller to Gange,« svarede Majoren kort: »Der skal være Orden i alting; Børn skal ikke i Nattesvir, overhovedet ikke i Selskab, fra de er seks Aar gamle. Anton bliver hjemme.« - Den stakkels Dreng stod som forstenet. Sophie gjorde Mine til at tale, men betænkte sig, og satte sig stille ned ved Bordet paa den Plads, hun nys havde forladt. Anton gik hen til hende og saa hende spørgende ind i Øjnene. Med en Ro, der lod til at koste en Del Overvindelse, klappede hun Barnet paa dets 15 blussende Kind, og sagde: »Naar Fader ikke tillader det, kan du naturligvis ikke komme med.« Anton gik tavs hen og satte sig paa en Skammel i en mørk Krog. Annette sprang op, og udbrød med Heftighed: »Hvor bliver dog Ferdinand af? Han lovede at komme saa præcis. Jeg dør af Kedsomhed!« Ved disse Ord stampede hun i Gulvet og vred de smaa Hænder, som i et Udbrud af Fortvivlelse.

Til Lykke varede det kun nogle Minutter, inden Døren gik op, og en ung, elegant klædt Mand traadte ind. Han fik næppe Tid til at hilse de tilstedeværende, førend Annette modtog ham med en Strøm af Bebrejdelser. Han fremførte nogle Undskyldninger, bad om Forladelse, kastede sig, som i halv Spøg, paa Knæ for sin Herskerinde, og kyssede Sømmen af hendes Kjole, idet han raabte: »O hvilken sirlig Kjole, hvilken Skabning! hvilke nydelige smaa Fødder!« Annette formildedes noget, og da Ferdinand højtidelig havde forpligtet sig til at møde næste Formiddag med en smuk Blomsterbuket, som Annette vilde bruge til en Foræring i Anledning af en Venindes Fødselsdag, og tillige lovede, at han om to Dage vilde føre hende i den føromtalte Kusines Selskab paa Bal, blev Freden sluttet. Lindal havde imidlertid givet Befaling til at spænde for Vognen, en Pige bragte Damernes Kaaber, og Majoren sagde nu til sin lille Søn: »Gaa hen og sig Godnat!« Barnet rejste sig, rakte tavs Haanden til hver af Selskabet, men idet han kom til sin Moder, kastede han sig om hendes Hals og brast i heftig Graad. Taarerne stod Sophie i 16 Øjnene. Lindal sprang til, greb Drengens Arm, rystede ham lidt, og stødte ham ind ad Døren til et andet Værelse, idet han sagde: »Flæber han, Kællingepræst? Skal han græde, fordi han ikke faar sin Vilje? Herud med sig!« - Sophie rejste sig tavs, og gik hen til et Bogskab, som hun aabnede, og hvori hun syntes at lede efter en Bog. Efter et Ophold sagde Lindal: »Nu har jeg den Ære at sige Selskabet Godnat; nu gaar jeg ind i mit Værelse.« - »Kører du ikke med os?« spurgte Sophie. - »Nej, jeg bliver hjemme,« svarede han: »jeg har noget at skrive i Aften.« - »Det vil gøre Kusine Lotte ondt at savne dig,« sagde Sophie. - »Men det gør mig godt,« gentog han, »at være fri for at kede mig i hendes Cirkler.« - Sophie svarede med en lille Bitterhed: »Der var en Tid, da du aldrig manglede der.« - »Det tror jeg nok!« udbrød Lindal: »Det var for *din* Skyld! Jeg kunde ikke træffe dig uden der. Jeg var dengang en Elsker, og hvad taaler ikke han? Men nu er jeg en Ægtemand.« - »Og taaler intet længere for min Skyld?« sagde Sophie, afbrydende ham. - »O, Snak har vi nok af,« svarede Lindal leende: »Nu Godnat mit Barn,« tilføjede han, og trykkede et let Kys paa hendes hvide Skulder: »Jeg siger dig Godnat, thi jeg sover sagtens, naar du kommer hjem. Jeg beder dig gaa sagte, for ikke at vække mig.« Derpaa hilste han hurtig de to Forlovede, og forlod Værelset. Sophie tog en Billedbog af Skabet, et Spil Kort af en Skuffe, og gik ligeledes bort.

Da de to Elskende nu var alene, sagde Ferdinand: 17 »Men min Annette! Jeg kunde næsten være betænkelig ved at føre dig paa Bal; thi husk paa, hvorledes det gik sidst. Da var vi Uvenner i mange Dage derefter.« - »Ja,« raabte Annette, »over din urimelige Jalousie.« - »Urimelig eller ikke,« gentog Ferdinand, »saa lover jeg ikke for, at det jo gaar lige saadan denne Gang, ifald du, ligesom sidst, koketterer med alle de andre Herrer og er knibsk imod mig.« - »Ak Ferdinand!« udbrød Annette: »Du er uretfærdig. Jeg bryder mig ikke om andre end dig. Det er kun for at danse med dig, at jeg er saa begærlig efter at komme paa Bal. Naar jeg saaledes svæver i din Arm, i hurtigere og hurtigere Cirkler, saa kommer det mig for, som om jeg fløj mod Himlen med dig, og jeg tænker da slet ikke paa, at der er flere i Verden end du og jeg.« Medens hun sagde disse Ord, slyngede hun sine hvide Arme om sin Elsker, og valsede rundt med ham. Den forelskede unge Mand følte sig som beruset og glædede sig til Ballet ligesaa meget som hun. Han lovede med Glæde alt, hvad Annette ønskede, ogsaa at han selv tidlig næste Morgen vilde gaa til den botaniske Have, for at forskaffe sig den omtalte Buket, og følge sin Elskede til den store Kur, som i Anledning af en Fødselsdag fandt Sted hos en Dame af deres Bekendtskab.

Man hørte nu Vognen køre frem. Sophie traadte ind, og medens hun og Annette tog Kaaberne paa, sagde denne til sin Søster: »Naa Sophie! har du nu været inde og trøste din Kæledægge? For dertil var vel Billedbogen og Kortene bestemt?«- »Ja!« svarede 18 Sophie kort. - »Nu Gudskelov!« sagde Annette: »saa er du vel selv lidt trøstet med det samme? Lad mig se paa dig! Naa! nu ser du dog mindre ulykkelig ud, end for lidt siden.« - Ja jeg tilstaar det,« svarede Sophie: »min stakkels Antons Sorg bedrøvede mig. For et Barn er

en saadan Sorg ligesaa bitter, som et alvorligere Tab for en af os. Han havde glædet sig saa meget til den Herlighed i Aften, og hans Glæde er *min.«* Med sagtere Stemme tilføjede hun: »Jeg har jo ingen anden!« - »Se saa!« raabte Annette triumferende: »Det kan jeg lide, nu tilstaar du selv« ... Sophie afbrød hende: »Intet tilstaar jeg, jeg har intet at tilstaa, intet at beklage mig over, uden min egen Barnagtighed. Tal ikke mere derom - Ferdinand tog hendes Haand og kyssede den, idet han sagde: »Nej for Guds Skyld! Lad os intet sige, som kan bedrøve vor Sophie. Hun er den gode Engel i vor Kreds, vi kan ikke noksom ære hende.« - »Hvad befaler?« udbrød Annette, idet hun med et vredt Ansigt vendte sig til sin Forlovede og stødte hans Haand tilbage, da han vilde hjælpe Damerne at stige til Vogns.

Næste Formiddag sad Sophie ved sit Arbejdsbord i sin nette huslige Dragt, da Annette traadte ind til hende med ganske forgrædte Øjne. »Lad mig sidde lidt her,« sagde hun: »jeg keder mig gyseligt ved at sidde alene inde i mit Værelse.« - »Vær velkommen,« sagde Sophie mildt. - »Klokken er over to,« raabte Annette, »jeg har været herinde et Par Gange i Formiddag, men du var ikke her i Stuen. Du gik vel og vrøvlede med dine huslige Forretninger. Ja du 19
er egentlig lykkelig, at du kan finde Smag i saadanne Ting, som man skulde synes, var en tung Byrde!« - »Ja Gudskelov!« svarede Sophie: »jeg finder Fornøjelse i at bestyre mit Hus. Det optager langtfra ikke al min Tid, og om det engang imellem synes lidt besværligt, saa glæder jeg mig, naar jeg er færdig, og kan sidde rolig ved mit Haandarbejde eller ved en Bog.« - »Haandarbejde?« gentog Annette: »Det er godt nok, men jeg bliver altid ked af ethvert Arbejde, inden jeg faar det færdigt; og læse alene, det gider jeg heller ikke. Spille og synge bliver man ogsaa snart træt af, naar ingen hører derpaa, og saadan er det med alting. Jeg er egentlig ked af at leve.« - »Er det over saadanne Betragtninger, du har grædt?« spurgte Sophie. - »Nej,« udbrød Annette, med bestandig stigende Heftighed: »jeg har nok andet at græde for. Ferdinand gør mig ulykkelig.« - »Hvorledes!« raabte Sophie: »Ferdinand er det føjeligste, kærligste af alle Mennesker!« - »Jo jeg takker!« svarede Annette: »Han lovede mig i Aftes at bringe mig en Buket til Fru Prahling og at følge med mig hen at gratulere hende, men jeg har ikke set ham for mine Øjne. Nej han har ikke mindste Opmærksomhed for mig.« - »Han maa have faaet Forfald,« sagde Sophie: »Han skulde dog ikke være blevet syg? Lad os sende Bud til ham!« - »Det har jeg gjort,« udbrød Annette; »Han er redet ud i Morges tidlig. Hvad synes dig?« - Annette gav nu sin Forbitrelse Luft i en Strøm af Taarer. Da hun var blevet noget rolig, foreholdt Sophie hende i sagtmodige Udtryk det 20 urimelige i hendes Handlemaade og Meninger, og forestillede hende, hvilken ulykkelig Fremtid hun paa denne Maade beredte sig og sin tilkommende Mand. Annette forsvarede sig først stille, siden med Heftighed, og kom til sidst til at sige: »Tror du, at jeg vil finde mig i, at min Mand behandler mig med en saadan Stolthed og Ligegyldighed, som *din* Mand viser imod dig? Tænk paa hvad du sagde i Aftes: Du har ingen anden Glæde end dit Barn.« - Sophie blev rød. »De Ord slap mig af Munden,« sagde hun, »men det var i en barnagtig Hidsighed, og jeg fortrød dem straks, og har endnu mere haft Anledning til at fortryde dem i Dag; thi i Morges, inden Anton gik i Skole, fortalte han mig med funklende Øjne, at i Aftes, da vi var kørt, tog hans Fader ham ind i sit Værelse, lod ham more sig med at klippe i Papir, og siden, medens de drak The sammen, viste han ham Billeder i den Bog, jeg havde flyet Drengen, og gjorde Kortkunster for ham. Ser du! Lindal er mildere og virkelig bedre, end han selv vil være bekendt. Han er en elskværdig, en fornuftig, en kæk Mand, alle ærer hans Klogskab og Retskaffenhed; skulde hans Kone da beklage sig? Skulde hun ikke være stolt af ham, og agte sig lykkelig frem for tusinde andre i hendes Stilling? Du véd selv, Annette, at jeg aldrig tilforn har indladt mig med dig i denne Sag. Hvad der er Mand og Hustru imellem, bør være en Hemmelighed mellem Gud og dem. Men da vi nu er kommet paa dette Kapitel, og jeg ogsaa fra min Side har berørt dit intimeste Forhold, saa lad mig ved denne Lejlighed bede dig, ikke 21 oftere i min Nærværelse at lade Lindal høre, at du tror at bemærke, at han ikke elsker mig længere. Det er noget, du ikke kan bedømme, og det smerter mig at høre udtalt med rene Ord, hvad der ængster mig blot at tænke.« - »Men,« svarede Annette, »mig ængster det at tænke, at han ikke elsker dig, og hører ham selv saa godt som udtale det med rene Ord. En Kone paa 23 Aar, smuk, god og from, med et saa elskende Hjerte som dit, skal hun saa lidt paaskønnes? Skal hun henleve sine skønneste Aar, uden den Kærlighed, som alene« ... Sophie afbrød hende: »O Annette, ti! Du ved ikke, hvor du bedrøver mig! Saaledes maa man ikke tale til mig! Det er ogsaa usandt. Har jeg ikke nydt Kærlighedens Lykke? Hvor højt har ikke Lindal elsket mig, og jeg ham?« - »Har!« svarede Annette: »Et saadant *Præteritum* i det berømte Verbum: at *elske!* Det skal vel hjælpe!« - »Hvem siger,« udbrød Sophie, »at vi ikke endnu elsker hinanden? Jeg elsker ham uforandret. Og han?« - Taarerne kom hende i Øjnene: »Ak, om han ikke elsker mig saa højt, som i fordums Dage, saa er han dog tilfreds med mig, og det er allerede meget. At han skulde være lykkelig, var jo dog mit højeste Ønske. Desuden, jeg er ogsaa fornuftig nok til at indse, at jeg - skønt jeg ikke har Grund til at foragte mig selv - dog er en ubetydelig Person, som man kan kede sig med, et af de Fruentimmer, som vel kan erhverve sig Venskab og Tillid, men ikke kan blive Genstand for en Mands bestandige Kærlighed, eller for nogen Lidenskab. Sandt at sige, saa gør det mig 22
undertiden bitterlig ondt at tænke dette; men jeg føler, at det er saa, og derfor maa jeg beflitte mig paa Resignation.« - »Ja,« sagde Annette, »der kommer vi ogsaa paa en Materie, som jeg ofte har tænkt paa. Man siger, at enhver gælder for det, som han giver sig ud for. Hvorfor gør du dig saa lidt gældende? Du har haft samme Opdragelse som jeg, erhvervet dig de samme Talenter, om end i ringere Grad; hvorfor gør du dem ikke gældende i Selskabet, men udøver f. Eks. Musikken kun for lukkede Døre, saa at sige?« - Sophie svarede: »Jeg trøster mig med den i Ensomhed; og at gøre sig gældende er ogsaa et Talent; det har jeg ikke.« - »Men,« vedblev Annette, »hele Ulykken er, at Lindal er sikker paa dig, det er din Fortræd. Han skulde bare lide af Skinsyge og Uro, saa blev han anderledes galant end nu.« - »Men,« svarede Sophie, »vilde han

da ikke være ulykkelig? og kunde jeg taale det? - Aa hvad!« raabte Annette, »jeg vilde i dit Sted tvinge ham til at elske mig.« - »Nej, Annette,« svarede Sophie: »Tiltvinge sig Kærlighed! hvor er det muligt? Nej heri har jeg hans første Kones Eksempel til Advarsel. Han selv har i vor Kærligheds første Tid fortalt mig om sit Forhold til hende. Han sagde, at han ikke formaaede at gengælde hendes lidenskabelige Kærlighed, at den stille Hengivenhed, den Taknemmelighed, han følte for hende, var hende ikke nok. Hver Dag overøste hun ham med Bebrejdelser, udspejdede hvert hans Skridt, tog af det uskyldigste Anledning til Mistanke, var udelikat nok til at lade ham høre, hvorledes hun, som en 23 ung, rig Enke, bestormet af Friere og Tilbedere havde valgt og selv nærmet sig den fattige Officer, der, ubemærket og uden Udsigter i Fremtiden, intet ejede uden bitre Erindringer om en forsvunden glimrende Bane i Udlandet. Saaledes fjernede hun ham ganske fra sig, og fortærede sit eget Liv, medens hun forbitrede hans. Maaske, saaledes sagde han selv, havde hans hele Kærlighed, alle hans Ønsker netop derfor vendt sig til mig, som en ung, uskyldig Pige, med et fromt, fordringsløst Sind, med ... Jeg vil skaane dig for at høre mere af de smukke Ting, han sagde mig ved denne Lejlighed, men i min Erindring gemmer jeg hver Stavelse af disse kære Ord og hele denne lyksalige Aften. Vi var paa en Koncert paa Teatret, med Kusine Lotte, i hendes Loge. Lindal og jeg sad sammen paa den bageste Bænk, vi talte hele Tiden med hinanden ganske sagte, saa ingen bemærkede det, saalidt som at han tog min Haand, og holdt den hele Tiden, skjult af mit lange Shawl.« - »Naa!« udbrød Annette: »Det var da en skammelig Synd mod den gode Musik, som I følgelig slet ikke hørte paa!« - »Nej!« svarede Sophie smilende: »Meget hørte vi rigtignok ikke efter den, men det er besynderligt, at flere af de Temaer, vi den Aften saaledes hørte, uden at tænke derpaa, dog uvilkaarligt har indpræget sig saaledes i min Hukommelse, at jeg straks har kendt dem igen, naar jeg siden har hørt dem, og altid er blevet - ak! jeg ved ikke selv, hvorledes - til Mode ved disse Toner.«

Sophie tav, hensunket i Tanker, Annette gik nogle 24 Gange frem og tilbage, saa ud af Vinduet, klagede over Ferdinands utilgivelige Opførsel, og kastede sig til sidst næsegrus i Sofaen, hvor hun efter nogle Minutter faldt i Søvn. Sophie sad længe stille ved sit Arbejde, og ventede paa, at hun skulde vaagne. Endelig traadte hun hen til hende, og sagde: »Kære Annette! er du syg?« - »Nej, nej!« svarede denne, »men jeg er søvnig.« - Lindal traadte ind og sagde: »Herre Gud! skal vi ikke have Middagsmad i Dag? Klokken gaar til fem; hvad er dog det for en Uorden her i Huset? Jeg skal ud, og har ikke Tid til at vente længere.« - »Jeg beder om Forladelse,« svarede Sophie: »Uret herinde gaar nok lidt for langsomt, nu skal vi straks gaa til Bords.« Hun ringede, og bad Annette staa op og følge med dem ind i Spisestuen, idet hun noget forlegen sagde til Lindal, at Annette ikke var ret vel. Denne nægtede at gaa til Bords, og sagde, hun vilde ikke spise. »Vil du da ikke gaa ind i dit eget Værelse og lægge dig der?« svarede Sophie: »Her kunde komme nogen og forstyrre dig.« - »Er jeg nu til Ulejlighed igen?« raabte Annette grædende: »Jeg ulykkelige Pige! jeg maa rigtignok græde min Moder, nu har jeg hverken Hjem eller Forældre, jeg er i Vejen overalt.« Med disse Ord vendte hun sig om i Sofaen, og blev liggende. Ganske tavs forlod Sophie Værelset tilligemed Lindal, der sagde: »Det er Satan til Luner, den Tøs har! Det er rigtignok en rar Perle, vi der har faaet i Huset.«

Lindal og Sophie sad til Bords med hinanden, uden at veksle ti Ord. Desmere snaksom var den tredie 25 ved dette Middagsmaaltid, nemlig den lille Anton, der med uudtømmelig Veltalenhed fortalte Dagens Tildragelser i Skolen, hvilke, ihvor lidt interessante de end var i dem selv, dog adspredte Sophies forstemte Lune, indtil Lindal afbrød Drengen med et strengt: »Hold Mund! Nu har vi nok af dit Vrøvl.« En dyb Tavshed fulgte nu. Man rejste sig fra Bordet, og Sophie vovede med frygtsom Stemme at sige: »Du er saa forstemt, Lindal! hvad fattes dig?« - »Mig fattes intet,« svarede han, »undtagen den Plage, du altid forvolder mig med dine Spørgsmaal. Man kan jo ikke bestandig være i Humør til at springe paa Borde og Bænke. Farvel! jeg faar ikke Tid til at drikke Kaffe.« - »Her er den allerede,« sagde Sophie, idet hun bød ham en Kop. Han smagte paa den, og raabte: »Gud fri mig! Den Kaffe kan jo slaa Hjertet itu paa Folk.« - »Du vil jo altid have den stærk,« sagde Sophie. - »Ja, alting med Maade,« svarede han, »men Fruentimmer holde ikke Maade med nogen Ting i Verden. Farvel! jeg renoncerer paa min Kaffe.«

Han gik, og Sophie satte sig nu ind i Dagligstuen til den bestandig sovende Annette. Der var mørkt i Værelset, og det ubehagelige af en tilstedeværende ganske stum Person, der laa som en syg, de onde Luner, som paa alle Kanter omgav den unge Kone, ligesom en Fængselsmur, der udelukkede hende fra al Glæde, alt dette beklemte hendes Sind i saa høj Grad, at hun ikke kunde holde sig fra at græde. En lille Arm slyngede sig om hendes Hals, og en blød, 26 barnlig Stemme spurgte: »Hvad fattes dig, søde Moder?« - Sophie greb sin Søn i sine Arme: »Jeg har Uret i at være bedrøvet, da jeg har dig, min gode Dreng,« sagde hun, virkelig trøstet. Hun lagde Ilden sammen i Kakkelovnen, satte sig ved dens muntre Lue, omslyngede den lille Dreng med sine Arme, og fortalte ham med hviskende Stemme et dejligt Eventyr, der endte med disse Ord: »Og ser du,« sagde Troldmanden, »naar man kun er taalmodig, saa er der altid en god Aand i Nærheden.«

I det samme gik Døren op, og en god Aand, det er at sige, en god, trofast Ven traadte ind. Det var Ferdinand, som hverken Sophie eller Anton ved første Øjekast genkendte, da han haltede og gik ved en Stok. Han fortalte, at Grunden hertil var et Fejltrin, han havde gjort ved for hurtigt at springe af Hesten. »Ak!« tilføjede han: »Annette er vist vred paa mig; men jeg har ikke kunnet holde mit Løfte fra i Aftes, jeg var nødt til at ride et Par Mil ud i Landet, og er først for en Time siden kommet hjem.« - Meget bekymret over at se Annette ligge i Sofaen, som om hun var syg og bedrøvet, prøvede han med de kærligste Ord at berolige hende og undskylde sig selv; men hans vrede Herskerinde lod ham ikke tale ud, hun sprang op, løb

ud af Værelset, ilede til sit eget Kammer, og lukkede Døren i Laas efter sig, inden Ferdinand paa sin haltende Fod kunde indhente hende. Han vendte nu tilbage til Sophie, og hvad ofte hændte, gentog sig paa ny denne Aften, nemlig 27 at disse to i en rolig Samtale opmuntrede og trøstede sig selv og hinanden, uden dog at berøre hvad som egentlig laa nogen af dem nærmest paa Hjerte.

Et Par Timer hengik saaledes, Lindal kom hjem i bedre Lune, end han var gaaet ud, Tjeneren dækkede Thebordet. Et andet Bord lod Sophie dække foran Ferdinand, besat med adskillige smaa Retter, som hun vidste var behagelige for ham og Lindal. Denne bemærkede det med Fornøjelse, saavel som den Omsorg, hun havde haft for Ferdinand i hans svagelige Tilstand, hvorledes hun havde beredt et bekvemt Leje paa en Taburet for hans syge Fod, og hvorledes hun selv opvartede ham med et Ansigt, der straalede af den Fornøjelse, hun fandt ved at kunne pleje sin broderlige Ven. En Følelse af Sophies Elskværdighed og en dunkel Fornemmelse af Anger over de onde Luner, hvormed han saa ofte saarede hende, syntes i dette Øjeblik at berøre Lindals Sjæl. Han slog sin Arm om hende, saa hende ind i de milde Øjne, og sagde: »Det er vist og sandt, min Sophie forstaar at lindre Sygdom og Bekymring, og at indrette alting hyggeligt.« Det var længe siden har havde sagt hende et saa venligt Ord, og hun følte sig derved som om hun fik Vinger til at flyve igennem en lettere Luft. Saaledes ilede hun ind til Annette, som endelig paa hendes Tiltale aabnede sin Dør, og lod sig overtale til at følge med hende ind til de andre. Derimod kunde ingen Overtalelser bevæge Annette til at sætte sig til Bords med Familien. Hun tog sin Plads i en mørk 28 Krog, og svarede kun med Ja eller Nej paa, hvad man sagde til hende. Endelig sagde Ferdinand, at han vel i en saa fortrolig Kreds turde berette, hvad vigtigt Ærinde der i Morges havde nødt ham til at rejse ud i Landet, til Trods for de Løfter, han havde givet sin Forlovede.

Ganske tidlig samme Morgen, sagde han, havde en anden Officer underrettet ham om, at en gammel brav Underofficer Dagen i Forvejen havde begaaet en Subordinationsfejl. Den gamle havde mod Sædvane været beskænket, og havde skrækkelig forløbet sig mod en Kaptajn, der var en god Ven af Ferdinand. Kaptajnen stod just i Færd med at stige til Hest for at ride ud paa Landet, men havde ytret, at han næste Middag kom tilbage til Byen, og da straks vilde indgive sin Klage over Underofficeren. Den omtale Officer, der fortalte Ferdinand Sagen, havde været det eneste Vidne til denne Scene, og da han gerne vilde redde den ellers brave, gamle Mand, mente han, at Ferdinand kunde udvirke dennes Tilgivelse hos sin Ven Kaptajnen, og forebygge, at Klagen blev indgivet. Ferdinand, som indsaa, at der intet Øjeblik var at spilde, begav sig straks paa Rejsen, og var saa heldig at forebygge den Ulykke, som truede den gamle Mand og hans Familie.

Næppe var Ferdinands Fortælling til Ende, førend Annette kom farende som en Stormvind hen mod Bordet, om hvilket de andre sad. »O min Ferdinand!« raabte hun: »Var dette Grunden til din Udeblivelse i Dag? O tilgiv mig, ædleste af alle Mennesker! Jeg 29 er et urimeligt Kreatur, uværdig til at tilhøre dig.« Medens hun fremførte disse Ord, kastede hun sig med saadan Magt mod sin Forlovede, at hun paa engang væltede Taburetten, hvorpaa hans syge Fod hvilede, og stødte til Lindal, saa han kastede et Glas Vin over sig, og tillige overspildte hendes Klæder. Lindal for i Vejret med en lille Ed og en vred Mine, den stakkels Ferdinand skjulte med Anstrengelse den Smerte, hans Fod led ved det stærke Stød, og det varede noget, inden den forrige Ro blev bragt til Veje ved Sophies formildende Bestræbelser.

Da nu det lille Selskab igen sad fredeligt sammen, tog Ferdinand Ordet paa ny, og sagde: »Uagtet jeg er kommet til Skade med min Fod, maa jeg dog regne denne Dag for en af de lykkeligste, thi foruden mit før omtalte, heldigt udrettede Ærinde, er der desuden hændet mig noget særdeles glædeligt.« Idet han henvendte sig til Lindal, tilføjede han: »Hvad mener du, Frands! min Barndoms bedste Ven og Kammerat, Carl Sardes, som du vel endnu erindrer, er her i Byen, og besøgte mig i Morges, ligesom jeg vilde stige til Hest.« - »Carl Sardes!« raabte Lindal: »Er han her? Og hans Plejefader, den gamle franske Greve?« - Er her ogsaa,« svarede Ferdinand, »men ham bryder jeg mig ikke om; derimod min fortræffelige Carl, han er ganske uforandret, jeg kendte ham straks: den samme Varme har han bevaret, de samme milde, melankolske og dog brændende Øjne, som stod fulde af Taarer ved at se mig igen. Desværre, jeg havde kun nogle faa Øjeblikke til at nyde hans Nærværelse, men 30 han kommer til mig igen i Morgen.« - »Hvad har han i Sinde?« spurgte Lindal: »Vil han blive her i Landet?« - »Nej det tror jeg ikke,« svarede Ferdinand: »Han er fulgt hertil med sin fornemme Velynder, der er kommet her, som jeg tror, i et privat Ærinde. Du ved nok, denne Greve har for mange Aar siden opholdt sig her?« - »Ja,« svarede Lindal, »han har gjort mange interessante Ture siden den Tid, og ogsaa lidt ondt ved sine Missioner.« - Annette afbrød dem: »Kan vi stakkels Fruentimmer ikke ogsaa faa lidt at vide om disse os ubekendte interessante Personer?« - »Med Fornøjelse,« svarede Ferdinand: »Carl Sardes er en Mand paa min Alder.« - »Altsaa 28 Aar,« raabte Annette, afbrydende: »Videre, videre!« - »Vi er Barndomsvenner,« vedblev han. - »Det ved vi,« raabte hun utaalmodigt. - »Nu vel!« sagde han: »kort at fortælle: Hans afdøde Fader boede her i Byen. Han var en fortrolig Ven af en fransk Greve Adalbert, som i flere Aar opholdt sig her; og da den gamle Sardes døde, overgav han sin trettenaarige Søn til Greven, som tog ham med sig til Frankrig, hvorhen han rejste kort efter sin Vens Død. Han antog sig Drengen, som en Fader, opdrog ham med største Omsorg, og da Grev Adalbert aldrig har været gift, er Carl Sardes ham aldeles som en Søn. I de sidste ti til tolv Aar er Greven brugt ved adskillige diplomatiske Sendelser, hvoraf nogle har været meget kritiske, og paa alle disse har hans unge Plejesøn fulgt ham.« - Lindal afbrød: »Ja hvad var nu det, som den franske Læge fortalte os i Fjor, ...
31

han som kom fra Spanien, ... kan du ikke erindre det, Ferdinand?« - »Jo til visse,« svarede denne: »Intet, som vedkommer Sardes, er gaaet mig ubemærket forbi. Det var den Historie om Merino; jeg har den Gang fortalt Damerne den.« - De benægtede dette begge, og Ferdinand fortalte, som følger:

»For to Aar siden befandt Grev Adalbert og Sardes sig i Spanien, og paa Rejsen derfra hændte det sig, at disse to tilligemed den omtalte Læge og tre franske Officerer faldt i Hænderne paa Merinos Bande. Modstand var forgæves, de overgav sig altsaa, og blev som Fanger ført til et gammelt Taarn, hvor de skulde oppebie den Skæbne, som Høvdingen vilde bestemme for dem. Merino var nemlig i dette Øjeblik nogle Mil derfra, men ventedes daglig til det Sted, hvor de stakkels Franskmænd belavede sig paa den grusomme Død, som rimeligvis vilde blive dem til Del ved hans Ankomst. Som ægte Franskmænd lod de imidlertid ikke Modet falde, men gjorde dem Livet saa behageligt, som det var muligt i et Fængsel.«

»Ja,« faldt her Lindal ind: »Det er i Ulykken man skal kende Franskmændene, for at skønne paa dem. Selv de af dem, som i Lykkens Dage havde noget smaaligt, har i Ulykkens hævet sig til det store. Ogsaa heri var han værdig til at være deres Hersker, han som jeg aldrig kan glemme. Ulykken satte det rette Stempel paa hans Storhed, hans Sejer over den fordunklede alle hans andre Sejre. Alexander den Store, siger man, ønskede at der var en Verden udenfor denne, for at han kunde erobre den, men paa 32 Sankt Helena erobrede Napoleon hvad som ligger udenfor denne Verdens Grænser.« - Naar Lindal kom paa dette Kapitel, blev han som et andet Menneske, en besynderlig Ild lyste af hans Øjne, og ligesom forklarede hans hele Væsen. Taarerne stod ham i Øjnene, han greb sit Glas, og drak det hurtigt ud, som for at nedsynke sine Taarer og sine Erindringer. Sophie saa paa ham med Miner, der lignede hans, men Annette trak utaalmodigt i Ferdinand, og sagde: »Bliv ved! Bliv ved!« Ferdinand tog Ordet, og sagde:

»I det omtalte Fængsel var en Fangevogter, der ganske lod sig beherske af sin unge Kone. Denne Spanierinde havde Medlidenhed med de stakkels Franskmænd, og formildede deres Tilstand ved at forskaffe dem Vin og andre Nødvendigheder, som de lod købe i den nærliggende Stad. Blandt andet havde hun ogsaa laant dem en gammel Guitar, som tilhørte hende. Sardes skal spille meget godt paa dette Instrument, og desuden have en smuk Sangstemme. Hver Aften fik Fangerne Tilladelse til at tilbringe nogle Timer i en rummelig Gaard, som var indesluttet af Taarnets Mur. Her sang de og dansede til hans Spil. Fangevogtersken var da altid til Stede. Hun syntes usigelig at glæde sig over hans Musik, og fattede en særdeles Godhed for hele dette Selskab, men især for Sardes, med hvem hun ofte indlod sig i Samtale, idet hun stedse udhævede det som et Fortrin hos ham, at han var ingen Franskmand, men en Mand fra det fjerne Norden. Hun trøstede ham og de andre med den Forsikring, at Merino var langt fra ikke saa slem, 33 som hans Rygte, og fortalte dem mange Træk af ham, som hun kaldte store og højmodige. Hun paastod at staa i Gunst hos ham, og lovede at tale Fangernes Sag, et Løfte, som imidlertid ikke bragte dem synderlig Trøst. En Aften, da de efter Sædvane var forsamlede i den omtalte Gaard, bemærkede de to simpelt klædte, men bevæbnede Mænd, som traadte ind med Fangevogtersken. Hun præsenterede dem for Selskabet, som gode Venner og brave Spaniere. De tre franske Officerer og Lægen var i Færd med at danse og lod sig ikke forstyrre. Den gamle Greve sad i en Krog, langt fra de fremmede, der stod ved Døren med Fangevogtersken. Ganske nær derved sad Sardes paa en lille Stenbænk, og spillede. Han betragtede de to Spaniere, og det blev ham klart, ifølge Konens tidligere Beskrivelse af Merino, og af den Ærbødighed, som baade hun og den ene Spanier viste deres Ledsager, at ingen anden end denne Høvding stod ved hans Side. - Uden at lade sig mærke med noget, istemte han en spansk Nationalsang, hvori Spaniens Skønhed, Tapperhed og Herlighed blev ophøjede. De andre istemte den sidste Strofe, som Kor, og ligesom i Begejstring greb Sardes tre Bægre Vin, som stod hos ham paa en stor Sten, bød Spanierne hver sit, og tømte det med dem paa Spaniens Velgaaende. Idet han nu tog det tømte Bæger tilbage af Merinos Haand, bukkede han for ham, og sagde paa Spansk: »Tapre Spanier! I er ingen anden end General Merino. I har tømt et Bæger med mig paa Spaniens Velgaaende; I kan ikke lade mig 34 og mine henrette i Morgen, siden I har været vor Gæst i Aften. Vi er fredelige rejsende, som ikke hører til noget politisk Parti.« Merino studsede, men sagde: »Rejs straks over Grænsen, en Garde af mine Mænd skal følge jer dertil.« Derpaa vendte han sig og gik, og inden to Timers Forløb sad vore lykkelige Fanger under Guds frie Himmel i deres Rejsevogn, omgivet af Merinos Sikkershedsvagt.«

»O hvilket yndigt Eventyr!« udbrød Sophie. »Hvilket herligt Menneske!« raabte Annette: »O Ferdinand! Lad os faa ham at se! bring ham til os, endnu i Morgen! Nej,« tilføjede hun: » i Morgen ikke, saa skal vi jo paa Bal.« - »Paa Bal!« raabte de andre, og pegede paa Ferdinands Fod. »I det mindste, kære Annette,« sagde Ferdinand, »kan det ikke være for den Fornøjelse at danse med *mig*, som du sagde, var det bedste« ... Annette afbrød ham: »Min Gud! det er ikke for *min* Fornøjelse; men nu har Lotte gjort Regning paa, at vi skulde følges med hende. Hendes Mand gaar ikke saadanne Steder, og hun kan da ikke gaa alene, og ikke engang med mig uden nogen Kavaler. Det er jo et offentligt Bal.« Sophie søgte ved milde Forestillinger, Lindal med bitre Anmærkninger, Ferdinand med en Tavshed, der burde være det kraftigste Argument af dem alle, at foreholde Annette det urimelige i hendes Ønske. Hun saa paa Ferdinand med bedende Øjne; der var noget vemodigt i hendes Mine, hendes smukke Ansigt bar Præg af de mange Taarer, hun havde grædt i Dagens Løb. Hendes Elsker greb hendes Haand, kyssede den og 35 sagde: »Min lille Annette! Se blot lidt fornøjet ud, saa skal jeg med Glæde være her i Morgen Aften, for at hente dig og din Kusine.« Annette omfavnede ham; men Lindal lo højt, og sagde: »Det er bedst, at vi til den Time bestiller Portechaisen fra Frederiks Hospital, for at lade dig bære.« - »Nej!« svarede Ferdinand, »jeg skal nok komme i Karret; min Fod

er allerede bedre, og - danse kan jeg ikke, men jeg sætter mig mod Sædvane til et Spillebord, og fornøjer mig ved Tanken om, at jeg har erstattet Annette denne Dag, som jeg mod min Vilje har forbitret hende.«

En Ugestid var hengaaet siden den her omtalte Aften. Annette havde været paa Bal i Ferdinands Selskab, og tilbragt Natten der lige til den lyse Morgen. Som en Følge af den Anstrengelse og Tvang, som denne Føjelighed havde kostet hendes Forlovede, var han blevet nødt til at holde sig hjemme siden den Tid, for at pleje sin Fod. I Lindals Hus havde enhver følt Savnet af hans Selskab, saa meget mere som man i hele denne Uge ikke havde haft noget Besøg eller nogen anden Adspredelse; derimod havde Annettes Utaalmodighed og hendes og Lindals Luner meget bidraget til at forøge den Tomhed, som ofte omgav den stakkels Sophie, især i de Timer, da hun ikke var beskæftiget med sin Søn, der gik en Del af Dagen i Skole, gik tidlig til Sengs om Aftenen, og overhovedet kom hver Dag længere fra den Periode i Livet, da man optager sin Moders meste Tid og Tanker. En sand Glædesfest var altsaa den Aften, da 36 Ferdinand, næsten ganske helbredet, kom tilbage i det Lindalske Hus. Sophie havde indrettet alting mere festligt end sædvanligt, og den lille Familie sad igen i særdeles godt Lune om Aftenbordet. »Hør, Ferdinand,« sagde Annette, »har du nylig set din Ven?« - »Ja,« svarede Ferdinand, »han har været saa god at besøge mig hver Dag i min Ensomhed.« - »Naa,« raabte Annette, »har du da ikke gjort Aftale med ham om at komme her i Huset?« - »Nej!« svarede han, »det har jeg ikke.« Annette lod ham ikke tale ud. »Hvorfor ikke? Det lovede du jo, men saadan er du altid. Du kan i Grunden ikke lide, at her maa komme noget interessant Menneske.« - »Ja du har Ret,« raabte Lindal: »Ferdinand er et stridigt Sind, der aldrig retter sig efter dig. Han burde have ladet Sardes føre her hen med Vagt; thi ellers var det dog tænkeligt, at et Menneske, som denne unge Mand, og Grev Adalbert, hvilke nylig er ankomne hertil, kunde være saa overhængte med Indbydelser, at man ikke straks kunde faa dem fat med det gode.« - »Nej,« sagde Ferdinand, »det er ikke *min Fejl*, og heller ikke er Skylden hos Sardes, der selv længes efter at gøre denne Families Bekendtskab, og se min Annette; men Sagen er den, at Grev Adalbert har et Brev til min Broder fra en fælles Ven i Frankrig. Dette vil han selv overbringe, og har bedt Sardes følge sig til dette Besøg, og derfor anser vor Ven det passeligst at gøre sin Indtrædelse her paa denne Maade.« Denne Forklaring fornøjede Lindal, for hvem enhver Erindring fra 37 Frankrig var som et oplivende Solglimt om Vinteren. Han nævnede en ofte omtalt Ven, fra hvem Brevet formodentlig maatte være, og længtes nu efter de rejsende ligesaa meget som Annette. Ferdinand sagde, idet han henvendte sig til sin Broder: »Sardes og hans Plejefader har opholdt sig i nogen Tid paa et Gods i Nærheden af Odense. De har ofte været der i Byen, og er kommet i vor Søster Carolines Hus. Sardes har fortalt mig en Del om hende, der ikke var trøsteligt.« - »Hvad siger De?« raabte Sophie: »Vor elskværdige Caroline!« - »Ja,« vedblev Ferdinand, »at hendes huslige Stilling ikke kan være lykkelig, er hel begribeligt, men saa galt troede jeg dog ikke, at det var. Sardes paastaar, at det er velbekendt, at hun for flere Aar siden har staaet i utilladelig Forbindelse med en ung Mand, der nu er udenlands, at hendes Kammerpige, som den Gang var hendes, fortrolige, nu er hendes Ægtemands erklærede Elskerinde, at dette slette Fruentimmer er den egentlige Frue i Huset, der tyranniserer Børnene, og er uforskammet mod Caroline, der maa finde sig i alting, af Frygt for at hendes gamle fortrolige skal forraade hendes Hem melighed, og give hende til Pris for en Skandale, som man imidlertid venter hver Dag, da dette For hold synes for spændt til at kunne vedblive, og vor Svoger er et Menneske, af hvem man ikke kan vente mindste Skaansel eller Delikatesse.« Lindal satte i Heftighed sit Glas ned mod Bordet, saa det sprang i Stykker. »Gud forlade vore salige Forældre! jeg kan ikke tilgive dem deres Synd mod Caroline.« - »Vore 38
Forældre,« sagde Ferdinand, »var ikke saa strafværdige, som vor Onkel og Tante, hos hvilke Caroline var i Huset. De havde lovet at testamentere hende deres Formue, naar hun vilde ægte denne lede Baron, hvis Frieri til vor Søster ansaas for en stor Lykke. Vore Forældre levede i trange Kaar. De rige Slægtninge overtalte baade dem og hende.« - »Overtalte?« raabte Lindal: »De tvang hende med alt, hvad der kan tvinge en ung, uskyldig Pige. Jeg har faaet det altsammen at vide, da vor stakkels Søster, som gift Kone, kom hertil fra Onklens Hus i Hamborg, hvor Ulykken skete. Jeg vidste af ingen Ting, førend det var for silde. Havde jeg blot været til Stede, da skulde ikke have koblet en Pige af saa stor Skønhed, saa udmærket Forstand, til en saadan elendig Karl, et Menneske, der ikke har Sans for noget ædelt og godt, og som hans ulykkelige Kone skulde more og underholde, naar han hele Dage og lange Aftener sad blytung og kedsommelig, og hængte ved hendes Side, som en Byrde af dræbende Tvang og Kedsommelighed, der var hende paalagt som en Helvedstraf. O! naar jeg tænker paa alt dette, kunde jeg blive rasende. Jeg har ordentlig glædet mig ved at høre, at han derovre i Fyen havde lagt sig efter at svire og drikke. Jeg tænkte, saa var hans Kone dog fri for hans Selskab.« Sophie sagde: »Det er næsten otte Aar, siden Carolines Mand blev forflyttet her fra Byen. Dengang var jeg altsaa kun femten Aar, og hun to og tyve. Men uagtet denne Forskel i vor Alder, og den endnu større, at hun var Kone og Moder, og jeg 39
kun en ung Pige, ja et Barn, havde dog et virkeligt Venskab forenet os, og skønt jeg kun har set hende meget lidt siden den Tid, tror jeg dog at kende hende saa godt, at jeg vel tør paastaa, at et Rygte, som det Ferdinand omtaler, er løgnagtigt og skammeligt. Caroline kan være ulykkelig, men strafværdig? Aldrig!« Sophies Kinder blussede, Ferdinand rystede betænkelig paa Hovedet. Annette sagde: »Ja Gud bevares! var det Rygte sandt, saa var jo Caroline et nederdrægtigt Fruentimmer, som enhver af os maatte vende Ryggen.« - »Ja du snakker!« raabte Lindal. »Ak, kære Annette!« sagde Ferdinand. »Man maa dog have Medlidenhed med et Fruentimmer i Carolines Stilling, tvunget til en Mand, som hun ikke kan agte, som endog er utro og udelikat. En anden Mand trøster hende med sit Selskab, sin Opmærksomhed, han elsker hende og skønner paa hendes Værd; hvor svært er det da ikke at vogte sig for en menneskelig Svaghed?« - »Hun har tre elskværdige Børn,« sagde Sophie: »to nydelige, opvoksende Døtre; for deres Skyld« ... Annette

afbrød hende: »Hun er afholdt i alle Selskaber, kurtiseret af alle Herrer, hun har Trøstegrunde nok.« - »Der har vi det,« raabte Lindal: »Koketteriet, Forfængeligheden, de skal trøste for alting; de er Maalet for Livet og alle dets Bestræbelser; ikke sandt? Men jeg forsikrer dig, Annette, at jeg har langt mere Agtelse for den, der, henrevet af sit Hjerte, begaar en menneskelig Fejl og opofrer sig selv for en Mand, hun elsker, end for den, der lefler med alle, har dem alle til bedste, 40
glæder sig over at forvolde Sorg og forlede til Daarskab, og kort sagt opofrer dem alle for sin Forfængelighed, for sin eneste Afgud.« - »Mener du mig med denne Skildring?« raabte Annette, og sprang op i Vrede. Ferdinand greb hendes Haand, og trak hende ned igen paa Stolen, idet han sagde nogle venlige Ord. Lindal vilde svare, men Sophie afbrød ham, og sagde: »Kære Lindal! Dine Ytringer synes mig ikke ganske rigtige. Tilgiv mig, at jeg modsiger dig, men det forekommer mig, som om du sammenligner den værste Slags Koketter med den bedste Slags strafværdige Koner. Der gives vel sagtens Tilfælde, hvori kun Gud kan dømme og Menneskene bør tie. Er din Søster saa ulykkelig, som man siger, da hører hun vist til hine Undtagelser; men der gives jo ogsaa et uskyldigt Koketteri, en barnlig Lyst til at behage andre, og derved stige i sin egen Mening. Man vil ikke gøre Erobringer, ikke for nogen Pris i Verden bedrøve noget Menneske, men man vil gerne være elskværdig, og gøre et behageligt Indtryk. Er der noget ondt i det? I Mænd anser eders Liv som ganske fordærvet, hvis I maa gaa det aldeles ubemærkede igennem. Den offentlige Agtelse er et Gode, hvorfor I mangengang opofrer eders kæreste Ønsker. Og vi stakkels Fruentimmer maa ikke engang ønske at blive en Smule bemærkede og vel modtagne, hvor vi lader os se? Vor Personlighed er vor eneste Magt i denne Verden. Maa vi da ikke have Lov at sætte Pris paa den?« - »Ak, Sophie!« sagde Lindal: »Du taler om Koketteri, som den Blinde om Farverne; du 41 har slet ingen Forstand paa at være koket.« - »Da er det vist nok en Ulykke for mig,« svarede Sophie lidt stødt: »thi jeg tilstaar oprigtigt, at jeg gerne vil behage. Dersom jeg altsaa gerne *vil* det, men ikke *kan* det, er jeg virkelig at beklage.« Hun tav, og saa ned for sig. Annette sagde: »Det havde jeg ikke troet, Lindal, at du vilde forsvare en utro Kone, som bringer Uenighed og Skam i sin Familie.« - »Uenighed og Skam!« raabte Lindal: »Nej det vil jeg visselig ikke forsvare. Gud bevare Caroline fra at volde Forargelse, fra at sætte en Plet paa vor Families Ære! Nej, en saadan Mangel paa Konduite skulde jeg aldrig tilgive hende!« - »Det er altsaa blot den saakaldte Ære, der ligger dig paa Hjertet?« sagde Annette: »Resten« ... Lindal afbrød hende: »Resten er en Sag mellem Vorherre og hende selv.« - »Ikke mellem hende og hendes Mand?« spurgte Annette. »Nej!« svarede Lindal: »naar han ikke véd det mindste derom, saa er det noget, som ikke eksisterer for ham. Franskmanden siger, og Franskmanden har en sund Fornuft: *Quand on le sait, c'est peu de chose; ce n'est rien, quand on l'ignore.«* Sophie kastede et Blik til sin Mand, hvori noget hende ganske usædvanligt malede sig, noget som lignede en Følelse af Forbitrelse. Ferdinand sagde: »Nej Frands! det kan du ikke mene. Vilde jeg endog tilstaa, at en saadan Fornærmelse var et Intet, naar man ikke anede den, saa kunde jeg dog umulig tænke, at den var en ringe Ting, naar man vidste den. Gud bevares! er det ringe at være bedraget og forraadt i sit nærmeste, 42 hjerteligste Forhold?« - »Pah!« raabte Lindal: »Bedraget og forraadt! Det er saadanne store Ord! Det kommer kun an paa deres Betydning. Jeg véd Koner, som aldrig har gjort sig skyldige i det mindste af det, man forstaar ved Utroskab, og som efter min Mening dog har baade forraadt og bedraget deres Mænd. De har daglig løjet for ham og fortalt saavel hans Hemmeligheder som hans Svagheder til deres Veninder; derimod véd jeg en Kone i Frankrig, som lod sig guillotinere af Troskab og Hengivenhed for sin Mand, og den Kone havde ganske bestemt en Elsker, og var for saavidt utro.« - »Ja det er meget godt,« sagde Ferdinand, »men den Kones Ægtemand vilde jeg dog ikke have været. Naar man elsker sin Hustru, hvor kan man da udholde den Tanke, at en anden er elsket af hende? Hvor kan man da udholde Livet i en saadan Ulykke?« - »Ja det forstaar sig,« svarede Lindal, »at unge Elskere tænker saaledes. Jeg husker selv den Tid, da jeg i Paris med Vold og Magt vilde duellere med et uskyldigt Menneske, der havde understaaet sig at danse med en Dame, hvis smukke Øjne havde bedaaret mig. Siden vilde jeg skyde mig selv, ja jeg havde gerne, som en anden Othello, kvalt min Elskede; men Gudskelov! en saadan Lidenskab er ligesom Skarlagensfeber eller andre Børnesygdomme: man faar den kun een Gang i Livet.« - Sophie blev blodrød. For at skjule sin Sindsbevægelse, rejste hun sig, og gav sig Ærinde til en anden Del af Værelset. Ferdinand sagde: »Man kan dog visselig elske mere end een Gang i Livet, det 43 tror jeg i det mindste.« - »Det er heller ikke min Mening,« svarede Lindal, »at man ikke kan *elske* mer een Gang; men en saadan brændende Elskovsfeber har jeg dog kun lidt af den ene Gang.« - »Nu vel,« sagde Ferdinand, »saa er det dog i al Fald sandt, at en Mand, som elsker sin Kone, umulig kan taale, at en anden bliver ham foretrukket.« - »Men,« svarede Lindal, »deri har han stor Uret, naar der blot er Tale om en Følelse, om et Fortrin, man i sit Hjerte giver en anden. Hvem er Herre over sligt?« - »Men,« indvendte Ferdinand, »Ægtefolk lover jo dog for Alteret, at de trofast og bestandig vil elske hinanden. - »Nej saamænd gør de ikke,« raabte Lindal: »De lover vel Troskab, men hvor kan de love evig Kærlighed? Staar den i noget Menneskes Magt? Det er endogsaa urimeligt at love, at man aldrig vil forelske sig i nogen anden end sin kære Ægtemage. Det er, ligesom man vilde forpligte sig til aldrig at faa Hoste eller Koldfeber eller saadan Elendighed, som man jo vistnok paadrager sig ved en eller anden Uforsigtighed, men for en saadan kan dog ingen sige sig fri. En god Konduite derimod, et fornuftigt Herredømme over sin Opførsel, dem bør og kan man love, og dem bør og kan man holde.« - »Men Gud bevares!« raabte Annette: »Kunde du da finde dig i, at Sophie elskede en anden?« - »Jeg haaber,« svarede Lindal, »at jeg vilde være saa fornuftig at finde mig deri, forudsat at blot *jeg*, ikke Verden, havde gjort denne Opdagelse.« - Sophie havde imidlertid paa ny indtaget sin Plads ved Bordet, Lindal slog sin Arm om 44 hende, og sagde: »I dette Tilfælde, min lille Sophie, skal du imidlertid ikke just fortælle mig det med rene Ord, thi det er ikke delikat, og endnu mindre maa du betro det til nogen uvedkommende, men naar du er diskret, skal du se, at jeg ogsaa skal være det.« Sophie trak sig ud af hans Arm, og sagde med tilbagetrængt

Heftighed: »Jeg trænger ikke til din Diskretion eller Overbærelse.« - »Hvad nu!« raabte Lindal: »Jeg tror, du bliver vred. Lad mig se paa dig! vend dog ikke Ansigtet bort! Gud forbarme sig! jeg tror ordentlig, du græder! Naa du er vist nok den første Kone, der græder over sin Mands Liberalitet.« Med kvalt Stemme svarede Sophie: »Sig hellere: over min Mands Ringeagt! Men til min Trøst tør jeg sige, at jeg hverken har fortjent, eller vil fornedre mig til at fortjene den.« Med disse Ord rejste hun sig og nærmede sig Døren, Lindal fulgte efter og vilde holde hende tilbage. »Du vil dog give mig et Kys til Godnat?« spurgte han. Hun vendte sig fra ham. »Nej, ikke i Aften,« sagde hun med sagte Stemme. »Jeg siger hele Selskabet Godnat,« tilføjede hun, og var med et ude af Døren.

Annette fulgte kort efter, og da de to Brødre nu blev ene, sad de først lidt tavse og ligesom lidt forlegne. Endelig tog Ferdinand Ordet, og betroede sin Broder, at han søgte en Ansættelse ved Forstvæsenet, et Fag, hvori han havde vist sin Duelighed. »Dersom jeg er heldig i denne Bestræbelse,« sagde han, »saa ser jeg dog en Udsigt til at kunne gifte mig.« Lindal fraraadede ham dette, da den 45
Ansættelse, han søgte, vilde gøre det nødvendigt at bo paa Landet, og bringe Annette i en Stilling, hvortil hun af alle Fruentimmer var mest uskikket. »Du vil derved lægge en ny Daarlighed til den gamle, som du begik ved at forlove dig med en Pige, der er ligesom en Luksusvare, der er blot til Glimmer og Stads. Hvad skal hun more sig med i et enligt, husligt Liv? Uden at tale om, at hun er en slet Husholderske: hun har til sin egen Raadighed, ligesom Sophie, de Rentepenge, der tilhører dem efter deres Moder. Det er ikke meget. Men Sophie har dog dermed rigelig bestridt ikke blot Udgifterne ved sin egen Garderobe, men ogsaa sin Søns Fornødenheder, og desuden betalt nogle Regninger for Annette, der er kommet til kort med sine Penge. Dette er imidlertid noget, jeg ikke maa vide, men som jeg ved en Hændelse har opdaget. Ja var Annette saadan som Sophie, saa vilde jeg rose din Plan.« - »Ja Sophie er en Engel,« raabte Ferdinand: »men Annette er indtagende; hun er næppe atten Aar, Tiden vil forhøje hendes Værd, og jeg haaber, at hun af Kærlighed til mig vil finde sig lykkelig, endog i en ensom, men behagelig, huslig Tilværelse. En saadan Stilling vil netop udvikle hendes ædlere, dybere Natur.« - »Annette,« svarede Lindal, »er et forkælet Barn, og har alle de Fejl, som følger den Slags Folk. Du ser hende med Kærlighedens Briller; du vil se hende ganske anderledes, naar du engang faar dem af.« - »Er det da nødvendigt,« spurgte Ferdinand, »at jeg virkelig skal tage dem af som Ægtemand? - Hør Frands,« 46 vedblev han, »Du har altid været mig en god Broder, du er tolv, tretten Aar ældre end jeg, og har mere Erfaring; det tilkommer ikke mig at dadle dig, men vi taler nu fortroligt sammen; tillad mig at berøre *dine* Anliggender: du har en Kone, som i mine og hele Verdens Øjne besidder alle kvindelige Fortrin, og som elsker dig. Er det muligt, at du ikke længer elsker hende?« - »Hvad er det for en Snak?« raabte Lindal: »Elsker jeg ikke min Kone?« - »Du taler, som om du ikke gjorde det,« svarede Ferdinand: »du saarer hende ofte, som for Eksempel nu i Aften.«

- »Hun er alt for let at saare,« sagde Lindal, »alt for sentimental og højtidelig; det kan jeg ikke lide.«

- »Højtidelig?« gentog Ferdinand: »Langt fra! Hun har en dyb Følelse, hun er beskeden og tilbageholden, men dertil er hun meget livlig, ofte munter; hun har noget naivt, der er usigelig tillokkende.«

- »Men hun bliver straks højtidelig,« svarede Lindal, »naar Talen blot berører vort indbyrdes Forhold. Jeg elsker hende som en Mand, men hun vil, jeg skal elske hende som en Sværmer.« - »Du er alt for lykkelig,« sagde Ferdinand: »Tænk, om hun virkelig tog dig paa Ordet, og vendte sit Hjerte til en anden?« - »Det har ingen Nød,« raabte Lindal: »Det er slet ikke i hendes Karakter.« - »Vær ikke overmodig,« svarede Ferdinand: »Hovmod gaar for Fald! Begge dine Koner har elsket dig for højt, det har gjort dig sikker, men tag dig i Agt. Du har mange tavse Medbejlere. Sophie er langt mere indtagende, end hun selv véd.« - »Men ikke mere end jeg selv 47 véd,« svarede Lindal: »Jeg paaskønner hendes Værd, om jeg end ikke gaar i evige Lovtaler over hende; jeg kunde bevise dig, at jeg har Omsorg for hende i Ting, som hun ikke drømmer om. En af mine ivrigste Bestræbelser i denne Tid er at sikre hende en uafhængig Stilling efter min Død. Hun er meget yngre end jeg, hun er kun sytten Aar ældre end hendes Søn. Jeg vil ikke, at hun skal være afhængig af ham engang i Tiden, thi ingen kan vide hvad Tiden bærer i sit Skød.« Ferdinand svarede: »Det er ret og godt af dig, at du sørger for din Hustrus Skæbne til en Tid, da du selv ikke mere kan det; men kære Frands! sørg dog først for det nærmeste, og forsød hendes Liv, medens hun endnu kan være lykkelig. Nu gaar jeg hjem; gaa du nu ind til din Sophie, og sig hende et Par trøstende Ord, for at hun ikke skal gaa til Sengs med et bedrøvet Sind.« - »Jo vist!« sagde Lindal leende: »Den lille Trold, som ikke engang vilde sige mig venlig Godnat. Nej, min Broder! saadan maa man ikke omgaas Fruentimmer.«

Faa Dage efter lod Grev Adalbert og Hr. Sardes sig melde i det Lindalske Hus. Majoren og Annette modtog dette Besøg med spændt Forventning. Husherren gik de fremmede i Møde, og indførte nu en Mand, hvis aldrende Udseende mere syntes en Følge af aandelig og legemlig Anstrengelse, end af Aarenes Vægt. Den unge Mand, som fulgte ham, var ved første Øjekast slet ikke egentlig smuk, men jo mere man betragtede ham, jo mere interessant fandt man hans Udvortes; og i hans Tale, i hans Stemme, i hans 48
Bevægelser var der noget uforklarligt henrivende; det syntes, som om bestandig nye Straaler af noget aandeligt skønt udviklede sig af hans Væsen, der var en Blanding af en stor Livlighed og en beskeden Tilbageholdenhed. I hans udtryksfulde Øjne laa noget melankolsk, noget sværmerisk og tillige noget gennemtrængende. Hans Bevægelser var hurtige og raske, men dog var der noget ved ham, der uden at være i mindste Maade sygeligt, dog ligesom tydede paa, at det hemmelighedsfulde Baand, der sammenbinder Sjæl og Legeme, var fint og let kunde briste. Hvo som med Opmærksomhed har fulgt denne

Verdens Drama, vil vist have gjort den Bemærkning, at Elskerrollen deri synes at tilkomme Mænd af dette Slags. Der er noget ved dem, som beskæftiger Indbildningskraften, som tyder paa overstandne, indholdsrige Fata; og den skønne Medynk med alle lidende, som er et Hovedtræk i den ædlere kvindelige Natur, synes at tale disse Mænds Sag hos de bedste af det kvindelige Køn. Denne Indflydelse udeblev heller ikke hos de to smukke Søstre, i hvis Selskab Sardes nu for første Gang tilbragte en hastig løbende Time, medens Grev Adalbert og Majoren næsten udelukkende beskæftigede sig med hinanden. Dog var det Indtryk, hine tre Personer indbyrdes gjorde paa hverandre, meget forskelligt. Sardes fandt inderligt Behag i de to skønne Damers dannede Samtale; især gjorde Sophie ved første Øjekast en stor Virkning paa hans Sind. Den unge Moder til en allerede seksaarig Søn, hendes ungdommelige, næsten barnlige Udseende, 49 den kvindelige Værdighed, som var udbredt over hendes Væsen, gjorde hende til en Figur, hvis Mage han tilforn ikke troede at have mødt. Sophie paa sin Side havde en uskyldig Anelse om de Følelser, hun opvakte, og i sit beskedne Sind følte hun et Slags Taknemmelighed derfor. Annette besluttede ved sig selv at gøre den unge Mand til sin erklærede, men naturligvis ubønhørte Tilbeder. Dog var disse stille, gensidige Tanker og Følelser mere end halv ubevidste hos dem, i hvis Sjæle de var opkommet.

Da Ferdinand kom om Aftenen, fortalte han, at han havde talt med Sardes efter det omtalte Besøg, og at denne havde udgydt sig i Lovtaler over begge Damerne, men især vist en stor Varme ved at omtale Sophie. Den unge Kone skjulte ikke sin Fornøjelse over disse Efterretninger, hun roste Sardes, og glædede sig over, at han, som fra sit trettende Aar ikke havde set Danmark, dog havde fulgt dets Litteratur, og talte dets Sprog, paa lidt fremmed Udtale nær, som om han aldrig havde forladt sit Fædreland. Annette var mut, forstemt og adspredt, og forblev saaledes den hele Aften, uagtet den huslige Kreds blev forøget med adskillige muntre Mennesker, som af og til besøgte det Lindalske Hus.

Majoren syntes oplivet af det ny Bekendtskab. Grev Adalberts Omgang var ham yderst behagelig, baade formedelst de fælles Interesser, hvorom denne drejede sig, og de Ungdoms Erindringer, som den opfriskede, ja endogsaa ved det Sprog, der lød for ham som en kær, halv forglemt Melodis dyrebare 50
Toner. Ogsaa Grevens unge Ledsager behagede Lindal. Han skyndte sig med at aflægge et Genbesøg hos dem begge, og indbød dem til den følgende Dag. Lindal saavel som Sophie havde Smag og Sans for det virkelig behagelige i den selskabelige Omgang. De bestemte saaledes, at det Selskab, de til Ære for de nye Venner vilde gøre, skulde bestaa af faa Personer, der passede til hinanden, at det desuagtet skulde være festligt, og alting vidne om den Glæde, man fandt i at beværte Gæster som disse, med hvilke man haaber at tilbringe en Dag, hvori man selv og de, man forsamlede om sig, skulde vederkvæge sig, finde Hvile og Opmuntring for de forbigangne Dages Besværlighed og Bekymring, og hente bedre Lune til den næste. Disse forstandige Bestræbelser fandt den fortjente Løn. Grev Adalbert, som ellers var stille i Selskab, og altid syntes at kede sig, var munter og fri, som man ellers ikke saa ham; den hele Kreds sprudlede af Vid og Glæde, som Skummet af den Champagne, man drak, og et uforklarligt Velbehag svævede over den lille Fest. Sophie sad ved Bordet mellem Greven og Sardes. En højere Rødme, end sædvanlig, oplivede hendes Kinder, hun var Værtinde med en særegen Ynde, og talte muntert og livligt med sine Gæster. Dan gamle Greve var indtaget af hende, og syntes forynget ved hendes Side. Næst Sardes sad Annette. Hun lod al sin Gratie og Vittighed spille for hans Øjne; ogsaa underholdt han hende med megen Artighed, dog vendte han sig ofte, ligesom adspredt, til sin anden Naboerske, og syntes aldeles hensunket 51 i Beskuelsen af hende. Hans brændende, sværmeriske Øjne hvilede paa hendes yndige Skikkelse, og det saa ud, som om han tavs vilde indpræge sig hver Fold af hendes Klæder. Med Undtagelse af Greven, der engang mødte disse Blikke med et besynderligt, ironisk Smil, undgik de forresten det øvrige muntre Selskab; kun Sophie bemærkede dette stumme Sprog, og uden egenlig at forklare sig det, følte hun dog en sød Forvirring derover. Lindal fandt sig smigret ved Grev Adalberts Opmærksomhed for Sophie; og de varme Lovtaler, hvormed han siden under fire Øjne lykønskede sin nye Ven til en saadan Perle af en Hustru, syntes at forhøje denne Perles Værdi i dens Ejers Øjne.

Faa Dage efter aflagde Greven og Sardes et nyt Besøg i Majorens Hus, hvor de tilbragte endnu en Aften, uden forud at være indbudte; man var allerede friere, mere bekendte, man saas oftere, og det lod til, at det Lindalske Hus blev det Sted, som disse fremmede helst besøgte.

Husets nærbeslægtede, Hr. von Maltz og hans Frue, den i Familien benævnte Kusine Lotte, havde et Par Gange truffet Greven og hans Plejesøn, hvilke man i denne Cirkel plejede i Korthed at kalde: »De franske«, uagtet denne Titel kun passede sig halvt. Fruen, som var en entusiastisk Veninde af alle Udlændinge, især Diplomater og Kunstnere, havde ingen Sjælefred, førend hun fik disse fremmede indlemmede i sin huslige Kreds, af hvilken hun meget stolt, da hun ytrede ved hver Lejlighed, at alt, hvad der var 52 udmærket, forsamlede sig hos hende. Da Hr. von Maltz var en god Mand, som ingen anden Vilje havde end sin Frues, sendte hun ham, uden videre Anledning, til Grev Adalbert, hvor han aflagde et Besøg, og udbad sig hans og hans Plejesøns Nærværelse i hans Hus til ottende Dagen derefter. Det var netop den skønne Uge mellem Jul og Nytaar, denne Tid, da enhver synes at have dobbelt Fordring paa Livets Fryd og Lystighed. Greven vilde undskylde sig, men da Hr. von Maltz tilføjede, at den Lindalske Familie ogsaa havde lovet at komme, modtog Sardes med Taknemmelighed Indbydelsen, og Greven lod sig overtale til det samme.

Den Maltziske Familie beboede en stor Lejlighed og gjorde jævnlig meget store Selskaber, hvor de for hinanden mindst passende Personer kom sammen, og deltog i en Art Tidsfordriv, som mangen Gang var den

mest uskikkede for dette Selskab. Fruen i Huset, der gjorde Fordring paa den højeste Sans for alle skønne Kunster, lyksaliggjorde almindeligvis sine Gæster med allehaande Kunstnydelser, hvorved hun selv gerne spillede en Rolle, saavidt hendes Evner paa nogen Maade tillod det. Til den forestaaende Fest gjorde hun nu store Tilberedelser, hvorved hun blev assisteret af en Fætter, der i denne Henseende var, hvad man kalder Potte og Pande i hendes Hus. Fætter Felix var en Brodersøn af Hr. von Maltz, et purungt Menneske, der nylig var sluppet ud fra Skolen, men allerede længe havde udmærket sig som Digter og Kritiker, og i alle Maader fortjente at høre til det 53 Samfund, som man i København beærer med Benævnelsen af: *De smaa Profeter*, en Titel, der saa meget mere tilkommer dem, som de virkelig ikke spaar noget godt. Denne Fætter Felix ledede nu den tilstundende Festdags Kunstnydelser, og da man ved lignende Lejligheder havde benyttet Annettes Talenter, besluttede man ogsaa nu at gøre Brug af disse; hvilket med Rette kunde kaldes en lys Idé, da Annette virkelig var talentfuld, og sjælden tog Del i noget aldeles smagløst, hvorved hun var at anse som et Særsyn i denne æstetiske Forening. Kusine Lotte og Fætter Felix havde nu til denne Ende mange hemmelige Konferencer med Annette, der endogsaa gav sig mod al Sædvane meget at bestille med den lille Anton, og beholdt ham hele Timer inde hos sig paa sit eget Værelse. Paa Sophies Spørgsmaal, svarede Annette, at hun øvede ham i en Dans, som han i Forening med hende skulde udføre ved Kusine Lottes Fest om nogle Dage, men at hun ikke maatte friste Drengen med Spørgsmaal angaaende denne Hemmelighed. Sophie turde ikke indlade sig i denne Sag uden Lindals Tilladelse. Denne spurgte derfor Anton om, hvad alt dette skulde betyde. Barnet straalede af Glæde, men lagde Fingeren paa Munden og rystede paa Hovedet. Lindal maatte le, og sagde: »Lad gaa! for en Gangs Skyld faar du være med i at gøre Narrestreger; det bliver dog i alt Fald ikke sidste Gang.«

Endelig kom den store Dag. Om Aftenen samledes Selskabet. Den rummelige Sal og et Par tilstødende Kabinetter var tillukkede. I nogle andre mindre 54 Væreiser sad Gæsterne, Damerne i eet Værelse, tæt pakkede til hinanden, i en meget varm Temperatur, der ved en Themaskine i deres Midte steg til Badstuevarme. I to andre Værelser stod nogle af Herrerne op ad Vægge og Vinduer, medens andre spadserede op og ned i den snævre Plads, som var tilovers midt paa Gulvet, bestandig stødte og skubbede af de opvartende Tjenere og Piger, som med Møje banede sig Vej med deres Presenterbakker. En Husjomfru udførte Værtindens Funktioner, da Fruen var beskæftiget i de tillukkede Værelser. Sardes sagde til Ferdinand: »Du gode Gud! hvad er dog dette for en gruelig, ret hernhutisk Skik, at vi Mandfolk saaledes skal være adskilte fra de smukke Damer, som sidder der i en Kreds, ligesom Blomster i et Bed indenfor et misundeligt Gitter! Kan vi to ikke gaa ind og tale med Fru Lindal og Annette?« - »Det vilde vist gøre for megen Opsigt,« svarede Ferdinand. »Man keder sig til Døde,« sagde Sardes. »Ja saadanne Selskaber,« svarede hans Ven, »er jo heller ikke for Fornøjelsens Skyld.«

Nu blev Dørene til Salen aabnede. Ved den ene Side var anbragt en Forhøjning, som et Slags Orkester, hvorpaa et Pianoforte og nogle Nodepulte. Fruen kom nu frem, bad Selskabet træde ind, og tage Plads paa de opstillede Stole, og indbød nogle af dem til, efter Løfte og Aftale, at forlyste Selskabet med Musik, medens man tilberedte en lille Forestilling af, hvad man kalder et *Tableau*. Hun førte nu en Dame op til Pianofortet, en Herre tog en Fløjte, to andre 55 hver sin Violin. Fru von Maltz forsvandt nu paa ny, og en meget maadelig udført Kvartet begyndte, i hvilken det et Par Gange gik lidt i Staa, medens især Fløjten udmærkede sig ved nogle falske Toner, der gennemskar Tilhørernes Ørehinde med en stor Grumhed.

I den bageste Række af Damerne sad Sophie, og bag hendes Sardes. Han bøjede sig over hendes Stol, og talte af og til nogle sagte Ord til hende. Hans Stemme var ustridig det mest melodiske i Koncerten. I dette Øjeblik erindrede Sophie hin Aften, da hun under en Koncert paa Teatret havde siddet i Samtale med Lindal, og en hende uforklarlig Smerte gennemfor hendes Sjæl.

Raden kom nu til Annette. Hun satte sig til Pianoet og sang, akkompagnerende sig selv, en glimrende Arie, som hun, af en Dilettantinde at være, udførte temmelig godt, og hvorfor hun ogsaa høstede en mægtig Applaus.

Nu aabnedes Fløjdørene til det tilstødende Kabinet, og paa en mørk draperet Baggrund, medens Forgrunden var stærkt oplyst, viste sig et Tableau, som forestillede *Stubs* bekendte *Amor* og *Psyche*. Stillingerne var fuldkommen nøjagtig efterlignede, men de Figurer, man havde valgt, saa ud som en Parodi paa den for tidlig tabte Kunstners Værk. Fru von Maltz, som forestillede Psyche, var en meget korpulent Dame, hvis altfor store Fyldighed tog sig forfærdeligt ud i den liggende Stilling og i det græske ved Tricot efterabede Kostume, uden at tale om hendes 56 rødlige Teint, som ingen hvid Sminke kunde bringe til at ligne den i Dødens Arme halvt hvilende Psyche.

Fætter Felix derimod, som Amor, var saa mager og tør, at hans Figur udgjorde en sand Kontrast til hans Elskerindes. Efter faa Minutter lukkedes Dørene igen ved en usynlig Haand; og mærkværdigt var det Indtryk, som nu viste sig paa Tilskuernes Ansigter. Nogle, som ikke kendte eller forstod denne Gruppes Betydning, saa helt forlegne ud; et Par af Damerne fældede Taarer af Rørelse over det dejlige Syn; men hos andre var et sarkastisk Smil umiskendeligt; heller ikke afholdt man sig fra at tilhviske hinanden en og anden lille Bemærkning i epigrammatisk Form. En sagde for Eksempel: »Det maa havde været en svær Tur for Zephyr, da han bar denne Psyche.« En anden sagde: »Man ser dog, hvem af de to Elskende, der har sørget mest i Adskillelsens Tid. Psyche der trivedes meget godt, medens den stakkels Amor er blevet saa udtæret, at der,

som man siger, ikke er Fugleføde paa ham.« - »Nej,« svarede en tredie, »det er en Finesse. For at betegne det brændende Stof i Kærligheden, er alle hans Lemmer at betragte som Svovlstikker.«

En ny Kvartet begyndte nu, lig den forrige, og under denne kom Fruen omklædt, eller rettere sagt paaklædt, tilbage til Selskabet, og efter at have modtaget de skyldige Taksigelser, tog hun Plads ved Siden af Sophie. Under Musikken kom Hr. von Maltz gaaende paa Tæerne, og nærmede sig sin Frue, til hvem han hviskede: »Mine græder, og tør slet ikke 57 komme frem og deklamere.« - »Er hun gal?« raabte Fruen: »jeg skal ved Gud lære hende.« Sophie bad for den stakkels halvvoksne Pige, men Fruen var ubevægelig: »Nej, kære Kusine!« sagde hun, »mine Børn maa ikke have Nykker. Mine er tretten Aar, hun skal begynde at vise sig i Verden. Vor fortræffelige Felix har skrevet det sødeste Digt i Castellis Maner, og hun har lært det udenad og kan deklamere det meget smukt. Han har selv instrueret hende, og hun *skal* fremsige det, om hun saa blev gal.« Med disse Ord løb Fruen ud af Salen, men kom straks igen, og satte sig meget fornøjet paa sin Plads, idet hun hviskede til Sophie: »Nu skal du bare se, hvad en god Ørefigen kan udrette.« Den stakkels Mine, en net, godmodig, lille Pige, blev nu højtidelig ført frem af Fætteren Felix, og stillet op paa Forhøjningen foran Instrumenterne. Hun var overmaade forgrædt, blussede stærkt, især i den venstre Kind, og skælvede saaledes, at hun næppe kunde holde Hoved eller Hænder stille. Efter at have nejet for Selskabet, med et Ansigt, paa hvilket det tvungne Smil saa ud som Krampetræk, fremsagde hun nu, med smerteligt Hastværk, et i haarde og ufremkommelige Vers forfattet Digt, der kun i affekteret og vandet Naivitet erindrede om Castelli; og medens den beklagelsesværdige Fremsigerinde med en fremtvungen, smilende Mine udbredte sig over sin barnlige Lyst og Glæde, randt de klare Taarer ned over hendes feberhede Kinder. Da denne pinlige Kunstnydelse var vel overstaaet, satte en Herre af Selskabet sig til 58 Pianofortet, og hans virkelig gode Spil faldt som en vederkvægende Dug paa de ubehageligt angrebne Gemytter, og forskaffede en Beroligelse, hvortil man højlig trængte. Annette havde allerede fjernet sig, efter at hun først længe havde søgt efter Anton, som i et afsides Kammer var i fuld Leg med Husets yngre Børn, og kun ugerne fulgte sin Tante til de Kunsten indviede, indre Gemakker.

Lindal var først kommet sildigt. Hans Ankomst var en sand Trøst for Grev Adalbert, der tog den første bedste Anledning til med ham at liste sig fra Tilskuer-Pladserne, og begive sig ind i et anden Værelse, hvor han hjertelig beklagede sig over denne Aftens dræbende Kedsomhed. »Hvilken Forskel!« sagde han, »paa det lille nydelige Selskab i Deres Hus, for nogen Tiden siden, og dette i Aften! Det selskabelige Liv har i Sandhed taget en ret bedrøvelig Vending, saavel her i Byen, som i Paris og flere Steder. Selskaberne har saa lidt af en Fest, at man slet intet føler af det højtidelige Indtryk, som man modtager i en stor Forsamling af Mennesker i et stort og pragtfuldt Lokale, med dertil svarende Beværtning og Opvartning. Heller intet har de tilfælles med de yndige smaa Foreninger af en lille, udsøgt Kreds, som overlader sig til sit Lune, eller til indholdsrige Samtaler. De i Paris saakaldte smaa Aftenselskaber var vel ikke længere i deres Flor, da jeg kom ud i Verden, men noget lignende, noget bedre endogsaa, kunde man dog have endnu, med ringe Anstrengelse. I Deres Hus, kære Major, ser man jo allerede et 59 Eksempel derpaa!« - »Nej!!« sagde Lindal: »De er altfor god. Mit Hus, især her i Byen, er ikke den Ros værd. Paa mit Gods, hvor jeg haaber at se Dem til Sommeren, er det noget bedre. Men ialtfald har jeg stedse vogtet mig for at gøre denne Slags store Selskaber, der som oftest er en trykkende Plage baade for Gæsterne og for Værten, der anvender mange Penge paa en Dag, som enhver af de paagældende med Glæde vilde frakøbe sig. Jeg vil nu ikke engang tale om saadanne Cirkler som denne, hvor man ordenlig driver et syndigt Misbrug med de skønne Kunster. Hver som vil glæde sig ved disse, har jo offentlige Steder, hvor han langt bedre kan nyde dem; eller han kan dyrke dem i Stilhed i sit eget Hjem, hvis han formaar det. Men i private Selskaber kommer man sammen for at konversere, for at træffe behagelige Bekendtskaber i en behagelig Omgivelse, ikke for at lide ondt paa Sjæl og Legeme, som her og mange andre Steder.«

Medens disse to Mænd saaledes søgte ved en lille ensom Samtale at holde sig skadesløse for det store Selskabs Mangler, nød man imidlertid i Salen en smuk lille Scene. Døren til Kabinettet aabnedes paa ny, og man saa et yndigt Tableau, en Gruppe, forestillende Morgenen: en kvindelig Figur med en Fakkel, tilligemed en Genius, der udstrøede Blomster, og som halv blev baaret af hende, halv svævede efter hende. Man havde ordnet dette saaledes, at det ganske havde Udseende af, at disse Figurer ikke berørte Jorden, men virkelig svævede over den. Annettes og 60 den lille Antons ungdommelige, lette Skikkelser var skabte til at forestille den unge friske Morgen. De var begge meget smukt draperede, og bar Vinger, der kunstmæssigt var dannede af Flor og lignede Sommerfuglevinger. En almindelig Applaus modtog den nydelige Gruppe. Musiken vedblev, og ligesom oplivede sig mere og mere, og det saa ud, som om den meddelte de stille Figurer Liv og Bevægelse. De rørte sig, drejede sig bestandig i hurtigere Kredse, løsrev sig til sidst fra den Ramme, der indfattede dem, og skred over Dørtrinet ind i Salen, hvor der midt paa Gulvet foran Tilskuerne var Plads nok til en Dans, som de opførte. Annette havde godt forstaaet at lempe denne efter den lille Antons Evner, og det var beundringsværdigt, hvilke gratiøse Stillinger, hvilke dristige Spring hun i saa kort Tid havde lært sin spæde Elev. Det skønne Barn drejede sig om hende med Øjne, som funklede af Glæde, og kastede med smilende Ansigt sine Blomster ud mellem de tilstedeværende, der ikke kunde afholde sig fra med Vink og sagte Udraab at give ham sit Bifald til Kende, medens hans Moders Hjerte slog af Glæde, ved at beskue ham. Annettes smaa Fødder berørte næppe Gulvet; i lette Spring hævede den yndige Skikkelse sig, og syntes at svæve for Vinden, idet hun svang sin brændende Fakkel. »I Sandhed,« hviskede Sardes til den henrykte Ferdinand: »En saadan Morgen bebuder en skøn Dag.«

Men næppe var disse Ord udtalt, før det syntes, som om en ondskabsfuld Dæmon havde hørt dem. 61

Annettes Fakkel var, som sædvanlige Teaterfakler, i den øverste Del fyldt med Bomuld, der var gennemtrængt af Spiritus. Fætteren Felix havde paataget sig at fylde Faklen med den Substans, og havde været mindre sparsom med den som Maskinmester, end som Digter. Ved en hurtig Vending af Annette, for en flydende Ildstrøm ud af Faklen, og som ved et Lyn antændtes den lille Antons Vinger. Det tynde Flor blussede i Vejret og angreb Kransen i hans Haar; men ligesaa hurtig som Flammen, fløj Sophie mod sin Søn, afrev ham Kransen, slukkede Ilden i hans Lokker med sine Hænder, men antændte i det samme sin egen Kjole, der var af et lignende Stof som Barnets Vinger. Et Ildhav omgav Moder og Barn. Angst greb alle tilstedeværende; gennemtrængende Skrig afløste Musikken. Alle ilede til Hjælp, mellem disse Lindal og Adalbert, men hurtigere end alle var Sardes. Med et Ryk rev han Vingerne af Barnet, og den brændende Florkjole af Sophie, som til Lykke bar under denne en af Silke, der bedre modstod Ilden; og medens andre greb de brændende Stoffer, og slukkede dem ved at træde paa dem, omslyngede han Moder og Barn, og ved at lade begge sine Arme glide ned ad dem fra øverst til nederst, strøg han Flammerne ned mod Jorden, og slukkede saaledes Ilden. Alt dette gik for sig i et saadant Øjeblik, at man næppe fik Tid til at sanse, før det hele var forbi. Den midt i sin Glæde af en saadan Skræk trufne Dreng var dødbleg og skælvede som af Feberkulde. Hans Moder syntes at vakle. Lindal greb sin 62 Søn, løftede ham i Vejret og bemærkede med Glæde, at han var ganske ubeskadiget. Sardes holdt endnu Sophie i sine Arme. Hans Øjne stirrede med en Blanding af Skræk og Henrykkelse ind i hendes, som halv smilende, halv frygtsomme vendte sig med Tak imod hans. Den ene kunde føle den andens Hjerte banke, og saaledes i dette i dobbelt Betydning brændende Moment var det, som om den lille Gud, der nærer sig, siger man, af Suk og Forvirring, førte disse to i hinandens Arme, disse, som saa mange Overensstemmelser, saa mange Omstændigheder bidrog til at forene, og som saa meget dog maatte og burde adskille.

At alt dette, som i aandelig Betydning var saa meget, kun optog en uberegnelig liden Plads i Tiden, vil enhver let indse. Man bragte Sophie til en Stol, man hentede Vand og deslige Hjælpemidler, man fordoblede Opmærksomheden og Omsorgen for hende og hendes Barn. Sophie fattede sig snart, men den stakkels Anton var meget angrebet. Af Ømhed for ham, af Undseelse over sit forstyrrede Toilette, og maaske af en hende selv uforklarlig Forvirring, ønskede Sophie straks at tage hjem med sin Søn, og ubøjelig for alle de omkringstaaendes Bønner, bad hun Lindal at lade en Vogn hente til hende, uden at han dog selv maatte berøve Selskabet sin eller Annettes Nærværelse. Han samtykkede i hendes Ønske, men formaaede dog ikke at skjule sin Fortrædelighed over alt dette, idet han sagde til hende halv sagte, dog saaledes at Sardes og flere hørte det: »Gid Fanden havde alle disse brødløse Kunster! Det kommer 63 ogsaa af det Kællingeri med saadan en Unge, som vores Dreng, der skal være med i stort Selskab, hvilket altid har været mig en Torn i Øjet; men naar jeg har taget mig den Frihed at sætte mig derimod, saa har Hundrede og et været ude.« Vognen kom, Lindal bar sin Søn ned i den, Sardes bød Sophie sin Arm, og da hun lige ved Vogndøren vendte sig til ham, og gentog sin Tak for hans Hjælp i Farens Øjeblik, vovede han at gribe hendes Haand og at paatrykke den et Kys, mod hvis brændende Varme Handsken ikke formaaede at beskytte.

Vistnok var den Fare, der havde truet Sophie og hendes Barn, ikke meget stor, eftersom den havde truffet dem midt i en Cirkel af saa mange hjælpsomme Hænder, men Sardes var imidlertid i den tredie Himmel af Henrykkelse over at være den lykkelige, til hvis Arm en gunstig Skæbne havde betroet at afvende Faren, og som derved blev Genstanden for Sophies Erkendtlighed. Ganske beruset af det Øjebliks Salighed, der lønnede ham med den aldrig haabede Gunst, at holde Sophie i sine Arme, kom han tilbage til Selskabet med et af Henrykkelse ganske forklaret Ansigt. Lindal, som tilligemed ham traadte ind i Salen, saa derimod ud som Skyggen, der følger Lyset. Medens de gik op ad Trappen med hinanden, havde han takket Sardes med faa Ord, der syntes at koste ham Overvindelse, og nu søgte han med en fortrædelig Mine et Spillebord, hvor han satte sig tillige med Grev Adalbert, og hvorfra de først rejste sig, da Selskabet flere Timer efter brød 64
op. Den uskyldige Aarsag til den omtalte Katastrofe, den stakkels Annette, sad i en Krog af Salen ved Siden af sin Forlovede, der gjorde sig al optænkelig Umage for at trøste hende, og standse Strømmen af hendes Taarer. Hun vendte sig med Uvilje fra ham, stødte med Albuen til hans Haand, hvormed han venligt berørte hendes Arm, og skjulte sit Ansigt med Hænderne, som hun støttede paa Lænet af en ved Siden staaende Stol. Hun sad endnu i sit Nymfe-Kostume, med Vinger paa, med til Skulderen blottede Arme, med nedhængende Lokker og det korte Skørt, som næppe naaede lidt over Knæet. Som hun sad der, saa hun ud som en Genius paa et Gravmæle. Den lyksalige Sardes, der i sin egen Glædesrus ønskede at kunne bortjage hver Sorgens Sky fra den hele Menneskeslægt, nærmede sig til hende og Ferdinand, satte sig hos dem, og søgte, fuld af Taknemmelighed mod Annette og hendes Fakkel, med muntre og smigrende Ord at adsprede hendes Sørgmodighed, idet han sagde blandt andet: »Vær vis paa, min smukke Frøken, at den lille Anton er vist ikke den eneste her i Selskabet, som har brændt sine Vinger ved at sværme om Deres Fakkel.« Disse Ord forekom Annette at være en Slags Kærlighedserklæring, der meget fornøjede hende. Den Ild, som hun hele den øvrige Aften sporede i den unge Mands Tale og Væsen, tilskrev hun den Omstændighed, at dette var den første Gang han traf hende uden hendes Søster, og i det hele mest ubemærket, thi den stakkels tilsidesatte Ferdinand fjernede sig ogsaa mere end 65 sædvanligt fra hans denne Aften meget umilde Herskerinde.

Da en Triumf som den, Annette her troede at nyde, er af den Natur, at den ikke kan nydes uden Vidner, saa tøvede hun heller ikke længere end til næste Dag, da hun befandt sig ene med Sophie, førend hun med stærke Farver udmalede den Forlegenhed, hun følte ved Opdagelsen af den Lidenskab, som Sardes med rene Ord havde erklæret hende. Fortroligheder af denne Art havde Sophie ofte modtaget af sin Søster, og havde stedse mødt dem med spøgende, undertiden lidt ironiske, men dog altid milde Svar. Men denne Gang blev hun mod al Sædvane heftig, og udlod sig med Bitterhed om den Forfængelighed og Selvbeundring, som bragte unge Fruentimmer til at se en Tilbeder i enhver, som høflig nærmede sig dem; om den Utaknemmelighed, hvori Annette gjorde sig skyldig mod den trofaste Ferdinand. Sophies Kinder blussede. Annette saa paa hende med et halvt forundret, halvt skalkagtigt Smil. Endelig udbrød hun: »Nej nu har jeg aldrig set eller hørt Magen! Er det dig selv, fromme Sophie? Nu være Hymen og alle Guder og Gudinder os naadige! Kunde man ikke næsten falde paa, at min dydige Søster var kommet, ikke min uskyldige Fakkel, men den slemme Amors for nær!« Med disse Ord hoppede hun ud af Værelset, og efterlod Sophie i en Forvirring og Skamfuldhed, der bragte hende til at gaa i Rette med sine egne Tanker og Følelser; - et Regnskab, hvis Facit hun ikke kunde faa paa det rene, skønt Resultatet blev, 66 at hun dog helligt lovede sig selv den største Opmærksomhed paa sit Hjerte, og den største Forsigtighed i sin Opførsel, Løfter, der forekom hende lette at holde.

Efter dette Tidspunkt kom Sardes hyppigere end tilforn i det Lindalske Hus, og inden en Maaneds Forløb var han næsten som hjemme der. Han tilbragte der hver Aften, han paa nogen Maade kunde unddrage sig fra andre Indbydelser, eller forlade sin Plejefader, som langt fra ikke saa ofte havde Lejlighed til at besøge dette Hus. Sardes fulgte undertiden Damerne paa Komedien, og nød Skuespillet ved deres Side, idet han forhøjede sine Ledsagerinders Nydelse ved sin aandrige Samtale, sine smagfulde Bemærkninger og de fine smaa Hentydninger, hvormed han forstod, saavel her, som ved enhver Lejlighed, at tale forblommet til Sophie om hendes Fortrin og om de Følelser, disse opvakte i hans Hjerte, - en Hyldest, som den beskedne Sophie kun halvvejs og med Tvivl og Frygt vovede at tilegne sig, men som derimod Annette uden Vanskelighed antog som et Offer paa hendes Alter.

Det havde altid været Skik hos Majorens, at Mændene først langt ud paa Aftenen lod sig se. Lindals mange Forretninger, som og Ferdinands Beskæftigelser havde gjort denne Orden nødvendig, der ogsaa havde haft til Følge, at Husets øvrige, ikke talrige Omgangsvenner kun sildigt indfandt sig der. Sardes derimod, som en rejsende, havde sjælden noget, der afholdt ham fra at komme nogle Timer 67 tidligere, og dele de smukke Søstres Ensomhed, hvilken han forskønnede dels ved at læse højt for dem, en Kunst hvori han billigen burde anses for en Mester, dels ved behagelige Samtaler. Efter Damernes Ønske bragte han ogsaa sin Guitar, spillede og sang Romancer med en overordentlig skøn Stemme og med et eget, poetisk Udtryk i sit Foredrag. Ofte udførte han ogsaa med Annette Duetter for Guitar og Pianoforte; ofte sang de med hinanden. Sophie sad da for det meste ved Siden, lidt tilbage, og medens Annette glædede sig over den Begejstring, hvormed den elskværdige Sanger foredrog de erotiske Toner og Ord, som hun tilegnede sig, og optog i sit Hjerte, bøjede denne sig ubemærket imod Sophie, fæstede sine forelskede Blikke paa hende, og henvendte hvert Ord, hver Tone til hende. Det faldt aldrig Annette ind at tilbyde sin Søster at deltage i denne musikalske Tidsfordriv. Hun bemægtigede sig straks Pianofortet og Syngepartierne, og manglede der en Stemme, lod hun den falde bort, uden nogensinde at nævne, at Sophie vel var i Stand til at udføre den. Og saa beskeden var denne ældre Søster, at ihvor megen Lyst hun end undertiden følte til at forene sin Sang med de andres, gjorde hun dog aldrig Mine til ubudt at blande sig deri. Men en Aften, da Sophie var ene hjemme, kom Sardes og bragte nogle nye Musikalier, som han lod til at være meget begærlig efter at prøve, og nu faldt det naturligt af sig selv, at han forsøgte at formaa Sophie til at tilstaa - hvad han vel tilforn havde anet - at hun ikke var uden musikalsk 68
Dannelse. Hun gav efter for sin Lyst, og forbavsede aldeles den henrykte Sardes. Hun havde ikke Annettes Fingerfærdighed, men akkompagnerede langt bedre; og hendes Stemme, mindre end Søsterens, var langt blødere og behageligere, og smeltede saa sødt sammen med hendes Medsangers, at de begge følte sig grebne af en usigelig Vemod og Lyksalighed ved saaledes at svæve forenede i Tonernes Himmel. Havde Sophie fra først af spillet og sunget for Sardes, havde det aldrig grebet ham saaledes som nu, da dette ham kære Talent saa uventet aabenbarede sig for ham, hidtil dulgt af en saa stor Ydmygheds yndige Slør. Med dyb Følelse ytrede han dette, og følte med en vis Undseelse, at hans Øjne stod fulde af Taarer, som han ikke formaaede at skjule. Han spottede selv med sin Blødhed og tilføjede: »Jeg tror, jeg bliver gammel og nervesvag; i det mindste er Taarerne i Dag kommet mig altfor meget i Øjnene.« Han fortalte nu Sophie, at han samme Morgen tidlig var gaaet ud, drevet af en inderlig Lyst til igen at se det Hus, hvor hans Forældre havde boet, og hvori han var opvokset. Det var nu beboet af ganske fremmede Folk, og han maatte derfor opfinde en uskyldig List for at faa de velbekendte Værelser at se. Han ringede dristigt paa Døren, og foregav at vide, at dette Logis var til Leje. En Pige, som lukkede ham ind, forsikrede det modsatte; men da han vedblev at paastaa sit Foregivendes Sandhed, forlod hun ham et Øjeblik, for at spørge sit Herskab, hvorved han fik Lejlighed til at se to Værelser. »Min Hensigt,« sagde han, 69 »lykkedes da næppe halvt. Men det, jeg saa, var nok til at betage mig Lysten til at se mere. Disse to Værelser, hvoraf det ene fordum var min Faders Studerekammer, var saa forandrede, at jeg ikke genkendte dem. En inderlig Vemodighed greb mig. Erindringen om min Barndom og mine Forældre traadte saa levende frem for mig; jeg vandrede ud af Byen til Kirkegaarden, hvor de ligger begravede, en Vej, jeg ikke har gaaet, siden jeg som Dreng fulgte min Fader til Jorden. To smaa Søstre hviler ogsaa der. Jeg maatte græde som et Barn ved Graven, og visselig! her var

ogsaa Stedet til at græde som *et Barn*. De faa paarørende, jeg har tilbage, bryder sig lige saa lidt om mig, som jeg bryder mig om dem. Jeg føler mig saa ene, siden jeg igen har betraadt mit Fødeland, og jeg synes dog, mit Hjerte hænger ved det.« Med inderlig Deltagelse, med søde, trøstende Ord svarede Sophie ham. En hjertelig Hengivenhed havde besjælet hende, hun ønskede inderlig i sit stille Hjerte at, kunne være ham i en af de tabte Søstres Sted, og denne Tanke fæstede Grund i hendes Sjæl, og opfyldte den med stille Fred. Hun talte til ham om hans Plejefader, hvem han var en kær Søn.« »Ja,« svarede han, »jeg takker Gud for denne fortræffelige Mand, men De véd ikke, kære Frue! hvorledes disse saakaldte vigtige Forretninger, politiske Sorger og Statssager sløver Sindet for alle de Følelser, som egentlig udgør Menneskets højere Liv. Det, som synes *mig* størst, er *ham* mange Gange en ren Bagatel, og det, som koster *ham* vaagne Nætter, synes *mig* ofte 70 ikke den Anstrengelse værd. Det vilde være afskyeligt, om jeg ikke ærede og elskede ham som en Søn. Det gør jeg ogsaa, men jeg savner en vis Sympati med ham. Jeg véd og paaskønner desuden, hvad jeg har i Deres Svoger, Ferdinand Lindal; ham er det ogsaa, som jeg egentlig takker for Deres Bekendtskab. En Time, som denne, er en Lyksalighed, hvorfra jeg henter Trøst for mange Dage. Jeg tror virkelig, at længe førend jeg saa Dem, eller vidste, at et Væsen, som De, gaves i Verden, har jeg længtes efter Dem, og betroet Dem mine Tanker. Det samme vil jeg nu bestandig gøre, i Fraværelsen, thi min Skæbne vil snart fjerne mig fra Dem. Men desværre! De vil ikke kunne vide det; De vil ikke kunne trøste eller svare mig, som i Aften.«

Fra denne Dag af havde en ubeskrivelig sød Fornemmelse bemestret sig Sophies Sjæl, og ligesom udbredt sig over hendes hele Væsen. Hun var rolig ved sine Følelser, hun sagde sig selv, at de var rene og søsterlige, fulde af kvindelig Attraa til at trøste og læge. Hun skjulte ikke for sig selv, at hun vel vidste, at Sardes elskede hende, men denne Kærlighed var efter hendes Overbevisning ren som de hellige Engles. Engang bragte han en Melodi, han selv havde komponeret til Goethes bekendte: *Trost in Thränen*. Den var sat til Akkompagnement af Pianoforte og Guitar. Annette satte sig til Pianofortet, Sardes ved Siden af med Guitaren, og bag Annettes Stol stod Sophie. Med et Udtryk, som ikke kunde komme uden 71 fra et med Digteren beslægtet Hjerte, sang Sardes denne Romance og ved de Ord:

»Die Sterne die begehrt man nicht,
Man freut sich ihrer Pracht.
Und mit Entzücken blickt man auf
In jeder heitern Nacht« -

følte Sophie en Bekræftelse paa sine høje Tanker om hans Følelsers ridderlige Karakter. Men i den næste Strofe:

»Und mit Entzücken blick ich auf
So manchen lieben Tag« -

løftede han sine Øjne op til hende med et saadant Udtryk, at hun ikke var i Stand til at beholde sin Plads, men gik ind i et tilstødende mørkt Værelse, hvor hun selv udgød Taarer, sympatiserende med Romancens næstsidste Linie:

»Verweinen lasst die Nächte mich«,

der i vemodige Toner lød ind til hende.

Ikke ganske bedrog Sophie sig i sine høje Tanker om den Kærlighed, der besjælede Sardes. Den var virkelig ikke uværdig det romantiske Spanien, hvori han længe havde levet, og hvis Digtekunst og Nationalitet dybt havde grebet hans Sjæl i Ungdommens Aar. I det hele var der i hans Væsen en besynderlig Blanding af Sydens og Nordens Karakter. Uden at 72 paastaa, at denne var hans første Kærlighedshistorie, saa er det i det mindste vist, at Sophie var hans første Kærlighed. Hver Tanke i hans Sjæl drejede sig om hende, hver Tone fra hans Læber besang hende, hver vaagen eller sovende Drøm bevægede sig kun om hendes Billede. Naar han en Dag ikke kunde se hende, var han aldeles adspredt og urolig. Han var da hverken ved Vejr og Vind eller nogen som helst Forhindring at afholde fra at gaa et Par Gange forbi hendes Vinduer, for dog, om muligt, at opsnappe et Glimt af hende. Blot Synet af et Syskrin, en Bog, et Lommetørklæde i hendes Vindue syntes ham dog bedre end intet. Om Aftenen, naar han var gaaet hjem fra hendes Selskab, gik han undertiden ud igen, og ilede tilbage til hendes Hus, for at staa hele Timer paa Gaden, og stirre paa, at Gardinerne i Vinduerne blev trukket til Side, eller Lysene lidt efter lidt udslukt, eller at andre, ligesaa mærkværdige Ting tildrog sig, hvorpaa han stille vandrede hjem, i meget forskellige Stemninger.

Sophie, der saa ofte havde fundet sig krænket i sit inderste Væsen, saaret og tilsidesat, havde i sit fromme, elskende Hjerte ikke næret Bitterhed og Vrede, men havde i Ydmyghed tilskrevet sig selv alene Skylden for den Ligegyldighed, hun troede at finde hos sin Mand; og denne Mangel paa Selvtillid havde gjort hende tilbageholden og tavs. Nu saa hun sig elsket, ja æret som et højere Væsen, af en udmærket Mand, for hvis Erobring saa mange andre forgæves kæmpede. Hun hævede sig nu i sine egne 73
Tanker, og Visheden om at behage meddelte hendes Væsen en Frihed og Sikkerhed, der, forenet med

hendes jomfruelige Blufærdighed, gjorde hende endnu langt elskværdigere end tilforn. Det syntes tillige, som hendes Udvortes blomstrede i ny Skønhed. I alle Selskaber blev hun beundret og modtaget med ganske andet Bifald end forhen. Det smigrede den unge Kones kvindelige Forfængelighed, og den beskedne Blomst hævede sit bøjede Hoved. Annette, hvem det aldrig var faldet ind, at denne Søster, der i hendes Tanker stod saa langt under hende, nogen Sinde kunde gøre hende Rangen stridig, følte en heftig Skinsyge over sin fordums kære Søster, især naar den Tanke et Øjeblik opstod, at hun i hende havde en Medbejlerinde hos Sardes. Denne unge Mands Fortrin, hans romantiske Anstrøg, det hemmelighedsfulde i hans Følelser, alt dette gjorde ham til en Genstand for Annettes bestandige Grubien og for hendes lidenskabelige Attraa efter at vinde hans Hjerte. Ikke ringere var den Forandring, som foregik med Lindal. Den Hyldest, som overalt mødte hans Hustru, gjorde ham selv opmærksom paa de Fortrin hos hende, som han ved den daglige Vane enten havde glemt, eller som han, beskæftiget med andre Tanker, havde overset. Den Lidenskab, Sardes nærede for hende, undgik ikke Lindals Opmærksomhed, uagtet denne, saa lidt som nogen anden, kendte den i al dens Styrke. Den mere ubetænksomme og overmodige, end ligegyldige Ægtemand kom med et til Eftertanke. Han følte sig smigret ved sin Hustrus Fortrin, 74 og kunde tillige ikke modstaa en vis ængstelig Fornemmelse. Han beskæftigede sine Tanker uophørlig med Sophie; hendes Elskværdighed, hendes Yndigheder fremtraadte som ny Genstande for hans Øjne, og ofte fulgte disse hende med stille Henrykkelse, ja mange Gange følte han en uimodstaaelig Lyst til at gribe hende i sine Arme, og lade sin Glæde over hende udbryde i Ord, men en falsk Undseelse holdt ham tilbage og bragte ham til at spotte sig selv. Hertil bidrog ogsaa den Omstændighed, at Sophie virkelig ikke var den samme imod ham. Hun spurgte ham ikke længere om Aarsagen til hans onde Luner, men lod, som hun ikke saa dem. En større Værdighed og Selvbeherskelse, men ogsaa langt mindre Varme var efterhaanden kommet i hendes Opførsel imod ham. Alt dette havde imidlertid haft den Virkning, at Lindal, uden egentlig selv at vide det, havde meget forandret sin Tone imod hende. Han omgikkes hende med mere Agtelse, hans onde Luner stræbte han kendelig at skjule under Anstændighedens Slør, og mange smaa Uopmærksomheder paa sig selv aflagde han ganske. Han kom ikke ind om Morgenen med uredt Haar og i en smudsig Frakke, han kom ikke om Aftenen med Tøfler, og lagde Fødderne op i Sofaen og deslige. Det lod imidlertid, som om hverken han selv eller andre bemærkede denne hans Forandring, saa naturlig og gradvis var den kommet af sig selv, som al sand Forbedring.

Saaledes var Vinteren hengaaet, for hver fremmed Øje uden Forandring i Lindals Hus, medens der i det 75 væsentlige var foregaaet saa store Forandringer, men som ingen, ikke engang de paagældende selv, gjorde sig Rede for. Foraaret nærmede sig, og med det samme den Tid, da Familien snart skulde ombytte Opholdet i København med *Havslunde*; saaledes hed Majorens Gods, der formodentlig skyldte dette Navn til en Vig af Havet, hvorved det laa. Lindal gjorde nu af og til smaa Rejser derud. En Aften, da han efter en Fraværelse af en otte Dages Tid befandt sig i sin Rejsevogn, kun en Station fra København, sagde han til sig selv:» Hvor ofte, naar jeg paa disse smaa Rejser naaede dette Sted, har jeg da inderlig glædet mig til at komme hjem til Sophie og min Dreng; men besynderligt er det dog, at jeg aldrig har følt det, som jeg føler i Dag. Jeg er jo til Mode, som om jeg kunde være forelsket, mit Hjerte banker, og - jeg véd ikke hvorfor - men det er ligesom jeg skammede mig derover. Det passer sig ikke for mig at være Sværmer, det klæder mig ikke. Men hvorom alting er, saa er det mig ret ubehageligt at tænke paa, at naar jeg nu kommer hjem i mit Hus, saa træffer jeg ganske vist den søde, klagende Nattergal, denne Sardes. Han understaar sig at elske min Kone! ... Hm! Jeg maa le af mig selv! Er det en Mand af Verden, en gammel Soldat, der tænker saa indskrænket og smaaligt? Hvem kan forbyde et Menneske at elske hvem han vil? Vilde jeg i hans Sted ikke gøre det samme? Hvor kan det fornærme mig, at han sukker for Sophie? Min Hustru elsker ham ikke igen. Jeg kender hendes Sjæl. Hun er beskeden, huslig, hænger 76 ved Mand og Barn. Det er ikke det Slags Fruentimmer, som gaar hen og forelsker sig i den første, bedste Tilbeder. Han vil ikke engang vove at erklære hende sin Kærlighed med mindste Ord. Stakkels Djævel! jeg bør have Medlidenhed med ham.«

Saaledes talte Lindal med sig selv, og nærmede sig sit Hjem. Vognen rullede ind ad Porten, men mod Sædvane kom ikke Sophie og Anton ham i Møde paa Trappen. Lidt urolig løb han op. I de yderste Værelser mødtes han allerede af en sagte Musik, der fra Dagligstuen tonede ham i Møde. »Naa, i Guds Navn!« sukkede han ved sig selv: »Der har vi da alt den søde Sanger!« Han aabnede Døren, men saa ingen andre i Værelset end Sophie, der ganske ensom sad ved Pianofortet og sang. Hun sprang hurtig op og kom ham i Møde. Ikke just straalende af Glæde, som tilforn, men mildt og beskeden sagde hun: »Velkommen hjem, kære Lindal! Jeg syntes nok, at jeg hørte en Vogn; men jeg drømte ikke om, at det var dig. Jeg ventede dig først i Morgen, og næppe det.« - Efter den første Velkomst spurgte Lindal: »Hvor er Anton?« Sophie saa sig om og sagde: »Ja, hvor er han? Han var jo herinde i dette Øjeblik.« - Efter en kort Leden fandt man ham siddende i en Krog paa Gulvet i dyb Søvn. Hans Moder ilede hen til ham, rejste ham op og sagde: »Anton! Anton! Her er Fader.« Med Glædesskrig løb Barnet hen til Lindal, der løftede ham op og kyssede ham. Derpaa sagde han: »Hvordan har du det, min Dreng? Hvorfor sidder du saadan og sover?« Barnet svarede: »Fordi jeg 77 kedede mig. Moder har siddet og spillet og sunget hele Eftermiddagen.« Sophie blev rød og sagde: »Du plejer jo aldrig at falde i Søvn om Dagen.« - »Ja, lille Moder!« svarede Drengen: »Du plejede ogsaa tilforn at fortælle mig Historier i Mørkningen, og ikke spille saa mange Timer, og naar vi fik Lys, saa læste du hver evige Aften mine Lektier med mig, og den Tid fik jeg Ros i Skolen, men det er længe siden, det gør du ikke mere, og i Dag fik jeg megen Fortræd, men jeg er uskyldig alligevel, jeg har gjort mig megen Umage i Aftes, men jeg kunde ikke komme ud af mine Lektier uden Hjælp.« Denne uskyldige Anklage forvirrede i høj Grad Sophie. Hun kyssede sin Dreng og skyndte sig at afbryde Samtalen, idet hun spurgte

Lindal, om han ikke ønskede noget at drikke, og da han tilstod, at han ikke havde spist til Middag, ilede hun ud for at besørge det fornødne. Imidlertid tog Lindal sin Søn paa Skødet og fortalte ham om hans lille Føl, der var vokset, om hans Gedebuk, og flere slige Nyheder fra det kære Havslunde.

I faa Minutter var Bordet dækket, og en lille Anretning stod for Majoren, der med Fornøjelse satte sig til Bords, og bad Sophie sætte sig hos ham og unde ham sit Selskab. Han spurgte efter Annette og erfarede, at hun havde tilbragt hele Dagen hos Kusine Lotte, hvor Ferdinand havde lovet at hente hende, da hun vilde komme hjem til Aften.« - »Er der ellers intet nyt forefaldet?« spurgte Majoren. - »Jo,« svarede Sophie, »Grev Adalbert har faaet en pludselig Ordre fra sit Hof at rejse til Sverrig. Han 78
og Sardes rejser i Morgen tidlig. De har bedt mig hilse dig!« - »Hvorledes!« raabte Lindal: »Skal de blive der?« - »Nej,« svarede Sophie, »de kommer igen om fjorten Dage, eller lidt mere. Deres Ærinde, sagde Greven, var snart udrettet, og ikke af Vigtighed.« - »Da vil jeg dog løbe hjem til dem, naar jeg først har spist,« sagde Lindal, »for at sige dem Farvel og indbyde dem til at tilbringe Pinsefesten paa Havslunde. Jeg har tænkt paa, at den Lystighed, vi altid plejer at have for Bønderne paa Pinseaften, og hvortil vore Naboer plejer at komme, den vil jeg i Aar indrette til en smuk lille Fest, hvorved den gode Adalbert paa ingen Maade maa mangle. Jeg har betænkt at foranstalte et Slags Ridderspil, hvori saavel Herrer af vort Bekendtskab som Landfolkene kunne tage Del, da disse paa vore Godser er i det hele mindre klodsede end mange andre Steder, og desuden de af dem, som har været ved Militæret jo har noget Begreb om Legemsøvelser, Skydning o. s. v.« - »Jeg véd ikke ret hvad du mener,« sagde Sophie: »Jeg har nok læst om Turneringer og slige Ting, men aldrig set noget saadant.« - »Den Slags Forlystelser,« svarede Lindal, »er jo heller ikke i Tidsalderens Aand; imidlertid har jeg dog mere Godhed for dem, end for adskillige nu brugelige. Dette Indfald har jeg ellers faaet hændelsesvis i Samtale med Adalbert, den Aften vi var i Selskab med Kusine Maltz. Vi har begge, skønt ikke samlede, deltaget i en saadan Fest paa et Gods hos en fælles Ven i Frankrig. Og nu vil jeg nok for en Gangs Skyld spendere et 79
Par Hundrede Daler paa en saadan Lystighed.« - »Der er længe til Pinse,« sagde Sophie. »Men,« svarede Lindal, »jeg vil gerne være sikker paa Greven, og man kan jo ikke vide, hvad de til den Tid kan have for paa Flintenborg.« - »Paa Flintenborg?« spurgte Sophie. - »Ja véd du ikke,« svarede Majoren, »at det er paa Flintenborg, hos sin gamle Ven og Slægtning, at Grev Adalbert fra Foraaret af vil tilbringe den øvrige Tid af sit Ophold her i Landet?« - »Hos vor nærmeste Nabo?« raabte Sophie fornøjet. - »Ja halvanden Mil fra Havslunde,« svarede Lindal med noget sagte Stemme. »Først i August,« tilføjede han, »rejser Greven og Sardes hjem.« - Efter et lille Ophold tog Sophie Ordet, og sagde: »Der er endnu en Nyhed, som du vel ikke véd? Ferdinand har faaet det Embede, han søgte.« - »Ja saa?« sagde Lindal: »Det er Skade, der ikke er større Indtægter ved det.« - »I den Anledning vilde jeg gerne tale med dig ... bede dig« ... sagde Sophie stammende. Lindal saa paa hende, og tog hendes Haand, idet han sagde: »Hvorledes, Sophie! Er du bange for at bede mig om noget? Hvad er dette for en fremmed Tone?« - »Kære Lindal!« sagde hun rørt, »jeg er bange for at fortørne dig ... for at du skal afslaa mig min Bøn. Det er for Ferdinand jeg vilde tale; men han ved aldeles intet derom. Jeg havde tænkt paa, at da Forpagteren paa Klostergaarden nu flytter bort, saa kunde dette lille Gods, som ligger midt i Skoven, hvor din Ejendom ender, og den kongelige Skov begynder, som netop hører 80 til Ferdinands Distrikt, være en passende Bolig for din Broder. Du har altid klaget over, at dette lille Gods laa saa langt fra Haanden; naar du nu vilde overlade Ferdinand det i Forpagtning paa billige Vilkaar, saa tænker jeg, han var hjulpet.« Lindal tav lidt; derpaa sagde han langsomt: »Jeg vilde gerne hjælpe Ferdinand, men med Klostergaarden, det er en anden Sag. Den har jeg nu sat saa meget paa, bygget og indrettet den saa smukt. Den vil jeg slet ikke have beboet af nogen.« - »Men af din Broder?« spurgte Sophie: »Saa kunde han gifte sig.« - »Gifte sig med Annette!« raabte Lindal: »Ja det kommer saagu tids nok!« - »Det kan gaa bedre, end du tænker,« svarede Sophie: »og af Godhed for vore Søskende ønskede jeg« ... »Nej nej!« raabte Lindal, »det gaar ikke an, du véd ikke ... Jeg skal en anden Gang fortælle dig mine Grunde, hvorfor Klostergaarden ikke mere skal bebos, men altid være færdig til at kunne tiltrædes. Jeg vil nok bortforpagte den, men til en simpel Mand, som kan bo i Ladebygningen; men det kan jeg ikke byde min Broder.« - »Det bedrøver mig,« sagde Sophie: »Jeg haabede, du vilde have undt mig den Fornøjelse at se din Broder glad i Aften.«

I dette Øjeblik kom Annette ind ad Døren. Hun hilste paa Lindal, der spurgte: »Er Ferdinand ikke kommet med dig?« - »Nej,« svarede Annette kort: »Men hvor er Sardes?« Er han ikke her i Aften?« - »Nej!« svarede Lindal, parodierende hende: »Men hvor er Ferdinand?« - »Hør Sophie!« sagde 81 Annette: »Sardes sagde jo i Aftes, at han vilde komme« ... Lindal afbrød hende: »For tredie og sidste Gang: Hvor er Ferdinand?« - »Det véd jeg ikke,« raabte Annette vred, og stampede med Foden. »Hvem har da fulgt dig hjem?« spurgte Sophie. »Jeg kommer ikke fra Lottes,« sagde Annette utaalmodig: »Jeg har spadseret med hende, lige siden vi stod fra Bordet« ... Lindal afbrød hende: »I den Blæst og Rusk? Velbekomme!« - »Det kan jo være dig ligemeget!« svarede Annette: »Forresten har vi heller ikke spadseret hele Tiden, men været inde hos Konditor Gianellis, og spist Is, og derfra kommer jeg.« - »Du og Lotte!« raabte Lindal. »Og I to er gaaet ene paa Gaden i Mørket!« raabte Sophie. »Naa tag ikke saadan paa, strenge Herskab!« sagde Annette: »Herr von *Ruth* var med. Han og Lotte har fulgt mig her hjem.« - »Herr von Ruth!« udbrød begge de andre. »Den Berliner Købmand,« sagde Lindal, »som du saa haanligt viste Vintervejen, da han understod sig at byde dig sin Haand og sin Rigdom?« - »Ja deri havde Annette Ret,« sagde Sophie: »det er et dumt og udelikat Menneske, som vedblev at fri til hende, uagtet hun offentlig var forlovet med Ferdinand. Jeg begriber kun ikke, Annette, at du vil gaa med ham, og paa et saadant Sted.« - »Aa hvad!« svarede denne: »Dertil kan han

jo være god nok, han er ikke saa gal, og Lotte var jo desuden med.«

Nu kom Ferdinand, der ifølge Aftale forgæves havde søgt Annette hos Fru Maltz. Han beklagede sig derover, og blev især misfornøjet, da han hørte, 82 at Herr v. Ruth havde været med af Partiet. Annette svarede ham kort og spidsfindigt. Derpaa vendte hun sig til ham og sagde: »Har du set Sardes« - »Tilgiv, kære Annette,« sagde nu Sophie: »Jeg har ikke kunnet komme til at hilse dig fra ham, og sige dig, at han i Morgen tidlig rejser med sin Plejefader til Stockholm, og kommer igen om fjorten Dage eller tre Uger. Baade han og Greven var her, straks efter at du var gaaet ud.« - »Hvad hører jeg!« raabte Annette: »Sardes rejser, uden at sige mig Farvel! Hvorfor sendte du ikke Bud efter mig, og hvorfor er han ikke her i Aften, naar han først rejser i Morgen?« - »Dertil fik han ikke Tid,« svarede Sophie: »Rejsen er kommet saa pludselig paa.«

- »Det er jo forskrækkeligt,« raabte Annette. - »Hvad forskrækkeligt er deri?« spurgte Lindal leeende: »Det er jo godt, at Folk, som have saa lidt at bestille, som Sardes, faar noget at tage sig for.«

- »Sardes er ikke ørkesløs,« sagde Sophie med sagte Stemme: »han besørger alle sin Plejefaders Forretninger.« - »Men desuagtet,« tilføjede Annette, »faar han dog Tid til at dyrke de skønne Kunster, saa at han ikke, som saa mange andre, er død for alt poetisk og skønt i Livet.« - »Ja for mig gerne,« svarede Lindal: »Nu gaar jeg hen til ham og hans Plejefader, saa skal jeg paa dine Vegne sige ham et rørende Farvel til den lange Fraværelse af fjorten hele Dage, uden at regne Nætterne med.« - »Gaar du derhen?« raabte Annette: »O Ferdinand! Lad os gaa med.« - »Nej,« sagde Ferdinand, »det gaar ikke an. Det 83 passer sig ikke, at du kommer der. Jeg har sagt ham Farvel.« - »Vil du lære mig, hvad der passer sig?« raabte Annette: »Naar jeg gaar med dig og Lindal, saa passer det sig meget godt.« Ferdinand rystede paa Hovedet. »Du er gal,« sagde Lindal, »jeg vil sandelig ikke have dig med.« Sophie var imidlertid gaaet hen til sit Sybord, hvoraf hun udtog noget, som hun med en forlegen Mine holdt i Haanden. Hun nærmede sig til sin Mand, og sagde: »Jeg maa dog vise dig en nydelig lille Foræring, som Sardes har givet mig i Dag.« - »En Foræring!« raabte Lindal og Annette paa een Gang. Sophie vedblev rødmende: »Det er en Relikvi, som en spansk Munk har givet ham, med Forsikring om, at det Hus, hvori den befinder sig, er beskyttet af en god Aand.« Med disse Ord rakte hun Lindal et lille af Elfenben udskaaret og med Guld indlagt Kerubshoved med Vinger. Alle besaa med Beundring det lille Kunstværk. Lindal rejste sig for at gaa; han slog sin Arm om sin Hustru, kyssede hendes Kind, og sagde: »Det er en net lille Foræring, men vort Hus behøver ingen Relikvier: En elskværdig Husmoder er dets bedste Skytsaand.« Disse Ord, som for nogle Maaneder siden vilde usigelig have glædet Sophie, gjorde i dette Øjeblik et ubehageligt Indtryk paa hende. Hun vendte sig tavs bort, og forvarede omhyggelig sin Relikvi.

Da Lindal var gaaet, forsøgte Annette baade med Bønner og Taarer at bevæge Ferdinand til at gaa med hende til de saakaldte franskes Bolig, for at sige dem Farvel. Saa urimeligt som dette 84 Forlangende end var, og saa megen Grund til Misfornøjelse, som hun end i Dag havde givet sin Forlovede, saa var denne godmodige Mand dog inderlig rørt af hendes Taarer, og prøvede med fornuftige og venlige Ord at gøre hende Forestillinger; men da hun nu med Bebrejdelser og Vrede vendte sig imod ham, afslog han kort og godt hendes Ønske, og en bitter Strid opstod, som kun Sophies Mellemkomst og milde Tiltale dæmpede noget. Annette fik ondt. En Pige blev kaldt, der bragte hende til Sengs, som et sygt Barn. »Ak Sophie!« sagde Ferdinand. »Hvor er jeg dog ulykkelig, Og dobbelt ulykkelig, da jeg tror at se en Medbejler i min bedste Ven.« - »Hvad mener De?« spurgte Sophie heftig. »Hvad skal jeg tænke?« svarede Ferdinand: »Kan jeg tro andet, end at Annette elsker Sardes? Og han! Skulde han være ufølsom ved en saadan Piges Kærlighed?« Sophie blev forvirret. »Deres Ven,« sagde hun med sagte Stemme, »er vistnok uskyldig.« Ferdinand fæstede sine Øjne paa hende, og sagde med et betydningsfuldt Smil: »Jeg havde ogsaa troet at bemærke, at hans Hjerte var et andet Sted. Men hvem kan tro paa Hjerter! De vender sig jo som Vinden.«

Kun faa Dage havde Øresunds Bølger skilt Sophie fra Sardes, førend det dybe Savn, den inderlige Længsel, som hun alle Vegne følte, oplyste hende om hendes Hjertes sande Tilstand, og for første Gang blev hendes uskyldige Sjæl grebet af Anger og af Forbitrelse paa sig selv; og hendes hele Væsen led i saa høj Grad derunder, at hun blev syg og i flere 85 Dage maatte holde Sengen. Den velgørende Mathed, som en lille Feber efterlader, dæmper ogsaa Sindets Lidelser; Ungdommens tilbagevendende Sundhed er ligesom det tilbagevendende Foraar: man føler sig trøstet og lettet, uden selv at vide hvorledes. Saaledes gik det ogsaa Sophie: Hun sad nu ene i sit Værelse, lidt bleg, men ubeskrivelig yndig, i en smuk Morgendragt, og lod sine Øjne hvile paa de af Solen bestraalede Blomster i Vinduet, medens hendes Tanker søgte at sætte sig i en Slags Ligevægt, og forene Fornuft og Samvittighed med de Følelser, der forekom hende uovervindelige. »Er det *min* Skyld,« sagde hun til sig selv, »at denne Følelse har grebet mit hele Væsen, inden jeg drømte derom? Er det *min* Skyld, at Lindals Ligegyldighed imod mig, alt i flere Aar, ligesom har paatvunget mig min Frihed? Jeg har aldrig ophørt at erkende hans Fortjenester, medens han bestandig syntes at ringeagte hvad godt der kunde være ved mig. Hvor megen Kærlighed har jeg ikke ødslet, hvor megen Selvopofrelse har jeg ikke paalagt mig, for at behage ham? Hvor mangen Nat har jeg ikke gaaet grædende til Sengs, og er sovet ind med Taarer over hans Haardhed og Kulde? Hvad ondt har jeg gjort, for at fortjene en saadan glædeløs Ungdom? Thi det er kun Kærlighed, som giver Livet Værd. Hvem kunde være elsket af Sar des, og blive urørt derved? Og hvad sagde Lindal hin Aften, da jeg blev vred og græd, hvorover jeg endnu skammer mig? Ægtefolk, sagde han, lover hinanden Troskab, men ikke bestandig Kærlighed; den kan 86 man ikke love, saa lidt som bestandig Sundhed. Dersom jeg elskede en anden, sagde han, maatte jeg blot skjule det, ikke

tilstaa det for nogen. Det skal jeg, Lindal! Ikke for nogen dødelig, ikke engang for dens Genstand skal jeg nogen Sinde tilstaa en Kærlighed, der skal være ren som den lyse Himmel. Den skal give mig dobbelt Kraft til at opfylde mine Pligter, den skal forædle mit hele Væsen. Ak! Kort er den Tid, da mine Øjne endnu møder disse Stjerner, som har betvunget min Sjæl mod min Villie, da jeg endnu hører deri Stemme, der har sunget Trolddomssange for mig. Med denne Sommer er alt forbi; saa rejser han bort, saa ses vi maaske aldrig mere. Men Erindringen om at jeg dog engang har været elsket med en saadan Kærlighed, af en saadan Mand, den skal være nok til at trøste mig, og styrke mig for mit øvrige Liv til at bære ethvert Savn, og møde taalmodig enhver Modgang.«

Beroliget ved denne og lignende Samtaler med sig selv anstrengte Sophie sig virkelig for med dobbelt Iver at opfylde sine Pligter. Mere punktligt og samvittighedsfuldt end nogen Sinde, passede hun sit Hus og sin Søns Opdragelse. Men det var ligesom der ingen Velsignelse var ved disse Bestræbelser. Anton kedede sig og blev derved ofte uartig; i Huset var det heller ikke saa hyggeligt som tilforn. Man kunde ikke forklare, hvad der manglede. Sophie selv vilde være blevet forundret, om man havde sagt hende, hvad det var: Sjælen, som skulde oplive det hele, det var den, som manglede. Husets Bestyrelse var en tung 87 Byrde, som hun taalmodig og mekanisk bar, men uden Lyst og Eftertanke. Læste Sophie med sin Anton, slog hendes Hjerte af Utaalmodighed, og skønt hun betvang sig, og ikke lod sig mærke dermed, gik det trevent med Lærdommen, og Barnet gjorde ingen Fremgang. Fortalte hun ham Historier, eller paa anden Maade vilde fordrive ham Tiden, da var hun adspredt derved, og faldt i Tanker. Drengen kedede sig ved denne Morskab, og afbrød den selv. Sophie satte sig da til Pianofortet, gentog de Sange, hun havde sunget med Sardes, udaandede sin Længsel i Toner, og glemte den øvrige Verden. Hun var i dette Tidspunkt meget alene. Annette var ofte ude, næsten bestandig hos Kusine Lotte, snart paa Komedien, snart paa anden Lystighed i denne Dames Selskab; ofte var hun ogsaa ledsaget af den omtalte Hr. von Ruth, thi Ferdinands nye Embede, som han dog først om nogle Maaneder skulde tiltræde, gav ham imidlertid mange Forretninger, og nødte ham til endog undertiden at forlade Byen, hvilket ogsaa var hyppigt Tilfældet med Lindal, da Foraarets Nærmelse ofte gjorde hans Nærværelse nødvendig paa hans Godser.

De til de tvende Venners Fraværelse bestemte fjorten Dage, og endnu fjorten til, var udløbet uden Efterretning fra de bortrejste, da endelig Majoren fik et Brev fra Greven, i hvilket denne berettede ham, at Sardes var blevet syg, og at deres Hjemrejse til København derfor var opsat indtil videre. Den gamle Herres Ængstelse for sin Plejesøn udlyste af 88 hver Linie. Da Lindal bragte Sophie denne Efterretning og lod hende læse Grevens Brev, var hun ikke langt fra at falde i Afmagt, og det var en Lykke, at Majoren i det samme blev kaldt ud af Værelset, da han ellers straks vilde have set, hvad Virkning Brevet gjorde paa hans Hustru. Hun fik nu Tid til at fatte sig, og beherskede sit Udvortes med en beundringsværdig Kraft, men en dyb Tungsindighed, en mageløs Smerte nagede hendes Indre. Forestillingen om den formente Fare, hvori Sardes svævede, Billedet af den syge, lidende, maaske døende Ven, hvis Tanker vist kaldte hende til Trøst i hans Lidelser, forfulgte hende Dag og Nat. Saa langt var han borte fra hende, hvis højeste Ønske var at pleje ham. Sophie blev bleg og havde alt Udseende af at være syg. Lindal syntes halv forsætlig at sky den Tanke, at andet end Følgerne af den føromtalte, ubetydelige Sygdom kunde være Aarsag til hendes hensmægtende Tilstand. Denne foruroligede ham imidlertid, og han fordoblede sin Omsorg og Opmærksomhed for hende. Sophie modtog hans Godhed med en Taknemmelighed, der var saa meget større, som en dunkel Følelse sagde hende, at hun aldrig mindre havde fortjent den end nu. Hun sagde til sig selv: Lindal er visselig en elskværdig Ven. Hvor stor Uret har jeg dog haft i at ville nøde ham til at være Elsker!

Denne Tid, der var saa tung for Sophie, var heller ikke lykkelig for Annette, hvem enhver Modgang trykkede saa meget værre, som hun laa i en uophørlig Krig med Tiden, den hun aldeles ikke forstod at 89 anvende, idet hun for fra den ene Beskæftigelse til den anden, uden at finde Behag eller Ro i nogen. Naar hun i to Dage maatte være hjemme, forfaldt hun stedse til Melankoli og fortrædelige Luner. Efter et Par saadanne Dage sagde hun engang til Sophie: »Jeg véd nok, at I alle her hjemme forarger jer over, at jeg farer omkring hver Dag, og i Herr von Ruths Selskab, hvilket Ferdinand ikke kan lide, og jeg véd ogsaa nok selv, at jeg i denne Tid har gjort en og anden dum Streg, men det er sket af bare Fortvivlelse. Hvad skal der dog blive af mig ulykkelige Pige? Tværtimod mine Ønsker, vil Ferdinand gaa fra Militæret og som en anden Bjørn have sit Hjem i en ensom Skov. Og der vil han da ogsaa begrave mig! Om et Aars Tid, siger han, saa haaber han, at vi kunde gifte os og leve med Økonomi. Det er nogle dejlige Udsigter! Du skulde høre, hvordan Lotte præker for mig. Er det for dig, siger hun, at leve i en Afkrog ude paa Landet? Du, som er skabt til at glimre i den store Verden! Vær fornuftig! Slaa op med Ferdinand og bønhør Herr von Ruth. Han er rig, han fører et stort Hus i Berlin, han elsker dig saa højt som nogen, han vil gøre alt, for at du skal være fornøjet; han vil gøre en Rejse til Paris med dig, saa snart I har haft Bryllup. Han er ung, ganske smuk og slet ikke ubehageligere end *min* Mand, med hvem jeg har levet meget godt i saa mange Aar. Saaledes taler Lotte bestandig for mig.« - »Og hvad svarer du paa alt dette?« spurgte Sophie. »Aa, hvad skal jeg svare?« sagde Annette: »Jeg kan ikke elske 90
Hr. v. Ruth; han er dum.« - »Men,« vedblev Sophie: »Dersom du elsker Ferdinand, hvor kan det da gøre dig ulykkelig at bo paa Landet med ham? Jeg véd, han vil gøre alt muligt, for at dit Hus kan blive dig behageligt.« - »Ja det er ikke nok!« svarede Annette: »Dersom jeg skal være lykkelig, maa han gøre mere end det mulige.« - Efter en Pause fra begge Sider tog Annette Ordet og sagde sukkende: »Ak Sophie! Dette er ikke min værste Sorg; nej, en endnu større fortærer min Sindsro. Hvad siger du om den arme Sardes? Han er syg!

Ak Gud!« - Sophie saa spørgende paa hende, og en høj Rødme farvede hendes Kinder. Annette vedblev: »Hans Melankoli har længe været synlig for enhver. Desværre for ham og for mig! jeg véd, han elsker mig, men hans ædle, ridderlige Tænkemaade paalægger ham at skjule sin sin Kærlighed, for ikke at fornærme sin Ven Ferdinand. Har du ikke fattet alt dette? Udlyser ikke denne Mening af alle hans Ord og Sange? Engang, faa Dage før hans Afrejse, da vi et Øjeblik var ene, sagde jeg til ham: Herr Sardes! Enhver kan se, at De er forelsket, De har vist efterladt en elsket Dame i Spanien, Frankrig eller Gud véd hvor i den fremmede Verden. - Nej, smukke Frøken, svarede han: jeg vilde ønske, at jeg med samme Lethed kunde forlade mit Fædreland, som jeg har forladt de Steder, De omtaler. - Da jeg ikke kunde holde op at dutte ham paa, at han havde en elsket Genstand« ... Sophie afbrød hende: »Tag det ikke ilde op, Annette, men en saadan Opførsel fra et Fruentimmers Side kalder 91 jeg koket, udelikat og enfoldig.« - »Spar dine Moraler,« raabte Annette: »Jeg har mere Forstand paa Konversation end du.« Efter et lille Ophold vedblev hun, sigende: »For at komme tilbage til Sardes, saa véd jeg ikke mere, hvorledes det ene Ord tog det andet; men til sidst sagde han: Frist mig ikke, kære Frøken! Maaske vilde jeg tabe i Deres gode Tanker, om De vidste mine. Min Elskede kan ikke dele mine Følelser, og jeg bør ikke engang ønske, at hun kunde det. - Hvad synes dig nu, Sophie? Var det ikke tydeligt nok? - O, Gud! Det er af Sorg, af Kamp med sin Lidenskab, at han er syg; og jeg er ulykkelig ved den Overbevisning, at det er mig, som mod min Vilje har forstyrret en saa elskværdig Mands Ro, maaske for Livstid, thi hans Følelser er dybe, hans Kærlighed er ikke Spøg.« - Uagtet Sophie troede at have en ganske anden Overbevisning end hendes Søster, saa var disse Ytringer hende dog i højeste Grad ubehagelige. Hun svarede intet, heller ikke tillod hendes bankende Hjerte hende at fremføre et eneste Ord, og hendes allerede i Forvejen tunge Sorger fik en ny Tilvækst af Skinsyge og nagende Tvivl. Ofte havde hun frygtet, at Sardes med rene Ord skulde erklære hende sin Kærlighed. I dette Øjeblik ønskede hun med Heftighed at faa Vished om hans Følelser.

Midt i disse spændte Forhold forlod Familien København. Kun Ferdinand blev tilbage i Byen, da hans militære Forretninger endnu ikke var ganske ophørt. De andre rejste nu til det rolige Havslunde, som ingen, uden den lille Anton, hilste med sædvanlig Glæde.

92

ANDEN DEL

Et Par Dage før Pinseaften beskinnede den skønneste Aftensol to unge Mænd til Hest, hvilke nærmede sig Havslunde. Det var Ferdinand og den for faa Dage siden hjemkomne og fuldkommen helbredte Sardes. De red langsomt, og syntes indviklede i en dyb Samtale: »Jeg takker dig, kære Carl!« sagde Ferdinand: »Jeg takker dig for din Fortrolighed, og beder dig tilgive mig, at jeg har aftvunget dig den ved min uretfærdige Mistanke. Jeg føler mig usigelig lettet ved at vide, at du ikke er min Medbejler, thi jeg synes, at min Skinsyge var dobbelt kvalfuld, naar det var min bedste Ven, som gav mig Grund til den.« - »Jeg har skriftet for dig,« svarede Sardes, »for at berolige dig. Men ogsaa jeg føler en Trøst i at kunne tale til dig om mit Hjertes Anliggender.« - »Fortrolighed mod Fortrolighed,« sagde Ferdinand: »Jeg vil ikke spaa din Kærlighed nogen Lykke. Sophie er ophøjet over alle sit Køns Svagheder.« - »O, min Gud!« raabte Sardes: »Hvad forstaar du ved at være lykkelig i *min* Kærlighed? Jeg tilbeder Sophie, jeg vilde hellere dø, end forringe hendes Værd i hendes 93 egne eller noget Menneskes Øjne, om det end stod i min Magt. Jeg véd ikke selv, hvad jeg ønsker. Dog tror jeg, at mit højeste Maal blot er det, at hun skulde vide, hvor højt jeg elsker hende, og gemme Erindringen derom i sit Hjerte.« - Efter et lille Ophold tilføjede han: »Hvorom alting er! Det er ubegribeligt, men din Broder elsker hende ikke.« - »Jo, han gør,« svarede Ferdinand: »Jeg har vel ogsaa mange Gange dadlet ham i hans Forhold til hende, men jeg kender ham. Hun er fastere groet til hans Hjerte, end han selv véd, og hendes Tab vilde upaatvivlelig gøre ham ulykkelig.«

Under denne Samtale var de to Venner redet ind paa den smalle Vej langs med Vigen af Havet, paa hvis anden Strandbred Havslundegaard laa. De kom til et lille Hus lige ved Stranden, nær ved en stor Gitterport. Ved Strandbredden var Fiskernet opspændte. Udenfor Huset var en lille Have, som hørte til samme. »Her,« sagde Ferdinand, »bor en gammel Fisker, og her gennem denne Gitterport gaar Indkørselen til Havslunde, den gaar bag om Haven mellem denne og Skoven. Haven strækker sig fra Gartnerhuset her indenfor Gitterporten rundt om Vigen langs den anden Strandbred af den lille Bugt, som Havet her danner. Denne Beliggenhed gør efter min Mening Havslunde til en af de skønneste Ejendomme paa Sjælland. Lad os standse her lidt, og glæde os over den smukke Udsigt. Se, der paa højre Side Vandet bag de høje Træer hæver sig den prægtige Bygning i sin gotiske Stil. Se hvor Haven 94 pranger i Foraarets Glans, hvor Frugttræerne og de høje Kastanietræer staar i Blomster, som overstrøede med Sne mellem de lysegrønne Bøge! Ser du Blomsterpartiet der lige ved Vandet, med sine røde og blaa Hyancinter, med de hvide Narcisser, der lyser som Stjerner i Aftensolen, med de violette og de hvide Syrenbuske, og med den

glimrende Guldregn! Dette Foraar er ogsaa usædvanlig dejligt, alting blomstrer paa een Gang.« - »Ja, her er paradisisk herligt!« sagde Sardes: »Hører du en Nattergal slaar langt borte? Dens Toner blander sig med Lyden af en Klokke,« - Ferdinand svarede: »Det er Aftenklokken, som lyder fra Kirketaarnet derhenne ved Skoven.« - »Men sig mig,« spurgte Sardes, »hvad betyder det hvide Monument, som staar der i Haven, mellem de tykke Træer, hist ved Stranden, og spejler sig i Vandet. En Baad ligger lige derved!« - »Det er,« svarede Ferdinand, »et Slags Obelisk, som min Broder har ladet oprejse til Erindring om sin første Kone, hvis Yndlingssted den Plet var. Den er ganske simpel, af hvid Marmor, og bærer kun den Indskrift: Marias *Minde.«* - »Jeg synes,« sagde Sardes, »at dette hvide Monument mellem de dunkle..Træer i den ellers smilende Omgivelse ret gør et ubehageligt Indtryk; det ser ud som et Spøgelse, der træder frem midt i en munter Fest. Og saa staar det der og ser ned i Bølgerne, som om det pegede til Underverdenen.« - »Din Fantasi,« sagde Ferdinand smilende, »ser Spøgelser og mange andre poetiske Væsner, som undgaar os andre. Dette Minde, som de fleste 95
saadanne, er man nu saa vant til, at det egentlig minder om ingen Ting; og ingen, tror jeg, tænker paa det, undtagen Sophie, der undertiden hænger en Blomsterkrans paa det, som for at forsone den skinsyge Forgængerindes Maner.« - »Den yndige Sophie!« udbrød Sardes: »Ogsaa dette lille Træk ligner hende. Men sig mig, du har jo kendt din Broders første Kone? Hvorledes var hun?« - »Ganske det modsatte af den anden,« svarede Ferdinand: »Stor og stærk, herskesyg og stolt. Hun var forresten ret smuk, men hendes Skønhed var mere mandig, end kvindelig. Hun tog sig godt ud til Hest, red om Morgenen ved Solens Opgang gennem Marken, gjorde Spektakel med Folkene, slog Malkepigerne paa Øret, og var streng mod Bønderne, ligesom hendes Fader havde været før hende. Dog elskede hun min Broder, ja hun var dødelig forelsket i ham, og saavidt jeg tror, friede hun selv til ham. Han var ung, han blev rørt af hendes Kærlighed, hun gjorde hans Lykke; men da hun blev hans Kone, led han meget af hendes Skinsyge og hendes store Fordringer, og hun af den Ligegyldighed for hende, som han under disse Omstændigheder snart følte, og alt for lidt skjulte. Dette ulykkelige Forhold har ikke haft nogen god Indflydelse paa hans andet Ægteskab, thi han frygter bestandig en Kones Herredømme. Han har til visse følt Tyngden af dette, og hendes byrdefulde Kærlighed har givet ham en vis Afsky for at vise sig elskende og blød. Det er Uret, thi Sophie er en from, elskværdig Karakter, og elsker ham.« - »O, Gud!« 96 raabte Sardes: »Hun elsker ham, og han er ufølsom derved! hvilken Afskyelighed!« ...

Han fik ikke talt ud. En gammel Fisker kom roende i en Baad, hvis Sejl af Mangel paa Vind var taget ind. Han hilste de ridende, inden han steg i Land, og raabte til dem: »Se god Aften! hjertelig velkommen, kære Hr. Løjtnant! og De ligeledes, unge Herre! - Ønsker De, at jeg skal ro dem over til den anden Side til Mariastøtten? Det er kun et smalt Stykke Vand; saa er De ikke langt fra Gaarden; ellers maa De den lange Vej bag Haven, rundt om Bugten.« - »Tak, gode Ven!« svarede Ferdinand, »men vi er til Hest, som du ser.« - »Ja det har gode Veje,« svarede Fiskeren: »Gartnerens Søn plejer ofte at føre de fremmedes Heste op til Gaarden, medens de selv gaar over Vandet.« - »Nej Tak!« svarede Ferdinand: »vi har desuden Ærinde i Landsbyen.« De sagde den gamle Farvel, og red gennem Gitterporten, og fulgte nu en Vej, paa hvilken de havde Skoven paa den ene Side, og Haven, som mod Enden af Bugten gik over en Høj, paa den anden.

Imidlertid sagde Ferdinand til Sardes: »Jeg maa gøre en lille Omvej, og maa ind i Kroen og tale med Folkene der. Jeg haaber, de har faaet de mange Sager, som vi skal bruge til Festen. Jeg sendte dem i Gaar med en Vogn til Kromanden, thi jeg vil ikke, at de maa ses oppe paa Gaarden, paa det vi ret maa kunne opvække Forundring dermed. Min Broder, saa lidt som Damerne, kender endnu vore teatralske Udrustninger, ved hvilke vi vil forhøje Festens Pragt.
97

Det er noget, jeg har aftalt paa egen Haand med nogle Venner, hvorom de igen har underrettet andre, som kommer her, saa vi er et helt Selskab, som vil vise sig i Ridderkostume. I Aften vil jeg dog aabenbare vort Anslag for Familien, da min Broder maaske ellers kunde synes, det lignede de ham saa forhadte Maltziske Kunstnydelser. Det tror jeg imidlertid ikke, thi det hele ligger jo i hans egen Idé til denne Fest. De mange andre Herrer fra Omegnen og fra København har ogsaa deres Magasin i Landsbyen, og vil klæde sig paa der.«

Det, man kaldte Landsbyen, var egentlig et Par Gader, bestaaende af smaa, simple, men nette, for det meste grundmurede Huse, men som ikke var beboede af Godsets Bønder, hvis Gaarde og Huse laa udspredt i de udskiftede Marker, men af Haandværksfolk, som Lindal havde forsamlet fra alle Landets Hjørner. Her fandt man Smed, Snedker, Murer, Skomager og mange flere nødvendige Haandværksfolk. Disse var alle ret velhavende, thi foruden frit Hus, Have og flere Fordele havde de fuldt op at fortjene, eftersom de var duelige, og hele Egnens Beboere i flere Miles Omkreds strømmede til dem med Arbejde. Nogle Friheder i denne Henseende havde Majoren vidst at forskaffe sig. Her fandtes ogsaa Skoler for Børn af begge Køn, og Fattighuse, hvor gamle og svage blev kærligt plejede. Med kendelig Fornøjelse forklarede Ferdinand for sin Ven alle disse Indretningers Bestemmelse, og dvælede med Behag ved sin Broders store Fortjenester som Godsejer. Heller ikke 98 Sardes kunde modstaa det oplivende Indtryk, som Synet af denne saakaldte Landsby opvakte. Udenfor hvert Hus saa man Grupper af renligklædte Mennesker, med fornøjede Ansigter; i Aftenens Stilhed, efter fuldendt Arbejde, søgte og fandt de den fortjente Hvile: Fruentimmerne med deres smaa Børn eller med deres Spinderok, Strikketøj eller deslige; Mændene med deres Tobakspiber, nogle med en Bog eller Aviser for sig, andre i Samtale med en lystig Nabo. En Del halvvoksne Børn og unge Mennesker spillede

Bold, og legede paa en stor, grøn Plads. Med ærbødig Venlighed hilste gamle og unge de fremmede. Nogle Mænd kom hen til Ferdinand, der standsede sin Hest, rakte dem Haanden, og sagde dem et Par Ord. Ved Kroen steg de to Venner af deres Heste, og Ferdinand sagde til sin Rejsefælle: »Jeg gaar her ind, som sagt. Gaa du i Forvejen til Gaarden, hvor ingen venter dig eller véd din Hjemkomst. Jeg skal snart komme efter, og føre din Hest med mig. Derhenne ser du en Laage, den fører ind i den saakaldte Slotshave. Gaa derind, saa møder du sikkert en eller anden af Familien paa Vejen, inden du naar Gaarden.« Derpaa forlod Ferdinand sin lykkelige Ven, der med bankende Hjerte ilede til den dyrebare Laage, der forekom ham som en af Himmeriges Porte.

I Havslunde var alle Hænder beskæftigede med Tilberedelser til Pinsefesten. Lindal havde længe tænkt paa at forbinde denne aarlige Fest med et Slags landligt Ridderspil eller Karrusel, hvis 99 Forlysteiser kunde passe baade for de mere dannede og for Landfolkene, til hvis Fornøjelse Festen egentlig plejede at finde Sted, efter fuldendt Saaning og Foraarsarbejde, som en Variation paa den tilforn brugelige Maj fest, da Bønderkarlene red Sommer i By. Det var Majoren paa alle Maader magtpaaliggende at indføre et baade virksomt og muntert Liv paa sine Godser. Den Livlighed, som han ved sit Ophold i Frankrig havde været Vidne til mellem Landfolk og den simple Klasse, søgte han saavidt muligt at udbrede i sit Hjem. Efter gammel fransk Skik samledes Godsets Beboere hver Søndag Aften paa Herregaarden, hvor Ungdommen forlystede sig med at danse, og de ældre med at tale sammen, spille Kort og Kegler. En meget stor, grøn Slette var til denne Brug indrettet ved Enden af Haven, der hvor denne grænsede til Skoven, og ved den ene Side af denne Slette var bygget en rund, aaben Pavillon, bestaaende af en stor Kuppel, hvilende paa to Rader Søjler, der udgjorde dens Vægge. Paa dens Flisegulv plejede man at danse. I Nærheden, skjult mellem Træerne, var indrettet et Slags Køkken, hvor man ved en muret Skorsten kogte under et opspændt Sejl. Rundt om den grønne Slette var under Træerne anbragt Bænke og Borde, hvor man plejede at servere for det landlige Selskab. Til den nu forestaaende Fest havde Lindal ved Ferdinands og et Par andre Venners Hjælp indrettet en Slags Turnering, hvortil alle unge Herrer fra Nabogodserne og de nærliggende Købstæder var indbudte; ogsaa adskillige fra København.
100

Desuden var de flinkeste af Godsets Karle, som ikke var ubekendte med Voltigeren og andre Legemsøvelser, underrettede om det forestaaende, og de havde med megen Lystighed prøvet deres Kræfter under Forvalterens og hans Sønners Anførsel.

Havslunde Gaard var at betragte som et lille Slot. I dens vidtløftige Bygninger var en hel Fløj blot indrettet til Gæsteværelser. Man ventede denne Gang saa mange fremmede, at de fleste af disse Værelser skulde komme i Brug. Den ordentlige og smagfulde Husmoder, som selv forestod saavel disse, som saa mange andre Indretninger ved denne Lejlighed, havde derfor med alle de mange Tjenestefolk, som udgjorde Gaardens Personale, i flere Dage haft overmaade meget at bestille. Efter fuldendt Dagværk, vandrede Sophie ene ud i Haven, for i Ro at nyde den skønne Aften. Langt fra Huset opsøgte hun et ensomt Sted, hvis Buske, tæt slyngede i hverandre, dannede et lille Lysthus, hvori der paa en lille Bænk næppe var Plads til to Personer. Blomstrende Kirsebærtræer omringede og beskyggede det lille Tilflugtsted, medens deres Blomster, som en vellugtende Sne, overstrøede Jorden, og et Par Nattergale i de nærliggende Buske kappedes om Sangens Pris. Her satte Sophie sig træt og stille. Hun lod sine Øjne glide hen over den skønne Plet, hvorpaa hun befandt sig, indaandede, som med et dybt Suk, den friske Aftenluft, og sagde ved sig selv: »Hvor her er dejligt! Hvor ofte har jeg dog siddet her, og glædet mig over den stille Fred, som hersker paa denne Plet af Haven! Hvor 101 Havslunde er skøn i denne begyndende Sommer! saa skøn har den ikke været i mange Aar. Men dog har jeg tilforn glædet mig ganske anderledes over dens Skønhed. Naar jeg om Foraaret kom herud, følte jeg mig fri, som en Fugl der er sluppet ud af Buret. Selv naar jeg havde haft Fortræd af Lindals Luner, eller havde ærgret mig over Annettes, ja om jeg endog havde grædt den halve Nat bort af Sorg over en elsket Mands Ukærlighed - og hvor bitre er dog saadanne Taarer! - naar jeg næste Morgen kom ned i Haven, eller vandrede gennem Skoven, følte jeg mig dog fornøjet. Min Anton sprang med Lystighed omkring mig; vi besøgte Landsbyen eller den gamle Fisker, der roede os over Vandet, og paa Vejen fortalte os om mærkværdige Eventyr paa Havet. Hvor ofte har jeg, efter en bekymret Dag, om Aftenen siddet paa denne Plet ved mit Arbejde, og glemt alle Sorger! Milde Alfer, saa syntes mig, omsvævede Havslunde, elskede mig som dets Frue, og deltog venligt i min Skæbne, fordi jeg var huslig, from og trofast. Er jeg det ikke mere? - Hvad ondt har jeg da gjort? - Den Følelse, som behersker min Sjæl, skader den da noget Menneske? Er der nogen, som vilde sørge over den, selv om den var hele Verden bekendt? - Forrige Vinter da var jeg saa lykkelig ved den Kærlighed, Sardes viste mig; da hævedes jeg ved Tanken om den; nu føler jeg mig ydmygere, mere nedtrykt end nogen Sinde. Jeg véd ikke selv, hvorfor! . .. Hans Kærlighed, siger jeg? Ak! er det ogsaa vist, at han elsker mig? Er det ikke snarere Annette?
102

Hun tror sig jo elsket, lige saavel som jeg har troet, at jeg var det. I saa lang Tid har vi jo intet hørt fra ham. Hvem véd ... ak! denne Tanke er endnu græsseligere! ... Hvem véd, om Sardes endnu lever? Hvem véd, om han ikke i dette Øjeblik ensom og bedrøvet vaander sig paa Sygelejet? Og her ville vi holde en lystig Fest! O Gud! hav Barmhjertighed med mig! Bevar ham! Han gav mig denne Talisman; den skulde, sagde han, beskytte Huset. Ak! hvorfor beholdt han den ikke selv, at den kunde beskytte ham? Du lille Kerub!« tilføjede hun, idet hun med udbrydende Taarer trykkede dette Klenodie til sine Læber og til sit Hjerte: »Hvis

den Drøm er sand, at gode Engle omsvæver de bedrøvede, saa trøst mig, og bed for Sardes og mig.«

Dersom en sværmerisk Tro paa en ukendt Aandeverdens Indflydelse virkelig beherskede Sophies Tanker, da maatte denne Tro faa en mægtig Bestyrkelse i det, som nu hændte; thi næppe var disse Ord - ikke udtalte, thi Lyden af dem bevægede ikke Luften, men næppe var de hvisket med sagte bevægede Læber, kun lydelige for Tanken, før Sardes laa for Sophies Fødder. Han var gaaet igennem den ham ubekendte Have, ikke med hurtige Skridt nærmende sig Huset, men langsomt spejdende, med stille Anelse om at disse Lundes venlige Nymfer maaske vilde lede hans Fjed til et ensomt Møde efter hans Hjertes hemmelige Ønske. Han hørte Nattergalene i Buskene, og fulgte sympatisk de smaa erotiske Sangeres Toner. Mellem de grønne Grene skimtede han noget 103
hvidt, han nærmede sig forsigtigt, og stod nu med et lige for det Syn, der af alle var ham det kæreste. Skjult af Buskene, men ganske nær den Elskede, betragtede han uforstyrret og ubemærket den saalænge savnede Genstand for alle hans Tanker. Han saa, hun græd; han saa, hun holdt noget i Haanden, trykkede det til sine Læber, til sit Bryst. Han kendte sin egen Gave, og ikke længere sig selv mægtig, kastede han sig for hendes Fødder. Han kyssede hendes Fod, han trykkede Sømmen af hendes Kjole til sine Læber. Med Taarer, med afbrudte Ord talte han om sin Længsel, vovede at tilstaa sin Kærlighed, greb hendes Haand, hvori hun endnu holdt det Elfenbens-Englehoved, kyssede det, og sagde, at nu følte han Sandheden af den gode Munks Ord, thi dette var en sand Talisman for ham, den Engel, som havde aabnet ham Himlens Porte. Sophie var saa overrasket, saa forvirret, man kunde gerne sige forfærdet, at hun intet Ord kunde finde. Endelig fattede hun sig, og bad Sardes rejse sig. Han satte sig hos hende paa den lille Bænk, hvor Pladsen var saa snæver, at hans Arm, som laa bag ved hende paa Ryglænet, umuligt kunde undgaa at berøre hende. Da den første Bestyrtelse havde sat sig, tog hun Ordet, og sagde med Undseelse: »Kære Sardes! Gud véd, hvor det glæder mig at se Dem! men jeg skylder dog Sandheden og mig selv at sige, at den Bevægelse, hvori De har overrasket mig, ... De Kærtegn, som jeg viste dette Englebillede, ikke var at tage ganske i den Betydning, som De synes at have 104
tillagt dem.« - Sardes saa vemodig paa hende; et saa smerteligt Træk svævede om hans Mund, at Sophie næppe var i Stand til at sige mere. Med nedslagne Øjne tilføjede hun: »Tanken om gode Engle har altid været mig kær. I bedrøvede Timer føler man Trang til at henvende sig til noget usynligt, noget bedre, mægtigere end vi selv, og dog noget, som paa en Maade er menneskeligt og beslægtet med os. Erindrende mig Deres Ord, da De ved Afskeden gav mig denne smukke Foræring, tror jeg at... at jeg anraabte den gode Engel.« - Sardes drog et dybt Suk, og tav. Sophie saa paa ham med frygtsomme Blikke. Endelig sagde han: »De var bedrøvet, siger De? Jeg har vel ikke saa megen Del i Deres Fortrolighed, at De vil sige mig, hvorover?« Sardes havde et modigt og dristigt Fysiognomi. Det havde noget rørende at se Taarer i hans Øjne. Sophie var dybt bevæget. Hun tog hans Haand, og sagde: »Jeg var bedrøvet for Dem, jeg troede, De var farlig syg, jeg tænkte mig Dem lidende, ja maaske død, og det var mig saa græsseligt, at vi her i Huset skulde holde en Glædesfest, medens en saa kær Ven var lidende, maaske endogsaa« ... Hun fik ikke talt ud; med et Udbrud af Glæde slog Sardes sin Arm om hende, uden at hun hindrede det, saa hende ind i Øjnene, og raabte: »Sophie! Er det muligt! De græd for den fraværende Ven? Deres Tanker fløj til ham, og vendte sig fra den muntre Fest? - O saa være Gud lovet, som lod mig opleve at høre disse Ord fra Deres Læber! Jeg tænkte, da jeg laa syg, at jeg gerne vilde 105
dø, om jeg blot kunde se fra hin Verden, at Sophie skænkede min Erindring en eneste Taare.« - »Ak,« sagde Sophie: »Kan De tvivle paa, at jeg har sørget over Deres Sygdom? At jeg har savnet en Ven, som Dem, hvis Omgang har skænket mig saa mange gode Timer? ... Men jeg beder Dem, vis Dem ogsaa mod mig som en Ven og Broder, ikke som« ... Hun standsede forlegen. Efter et lille Ophold sagde Sardes: »Jeg forstaar Dem, men frygt intet ved min Side. Tilgiv mig, at jeg mod min Vilje, i alt for saligt Øjeblik har tilstaaet Dem min Kærlighed. Misund mig ikke den Lyksalighed, jeg føler over at turde tale til Dem om en Følelse, der opfylder min hele Sjæl! Ja,« tilføjede han, idet han greb hendes Haand: »De er det Ideal, som jeg har drømt om, uden nogen Sinde tilforn at have mødt en Skygge deraf. De forener alt, hvad der fortryller mig; mit Hjerte er Deres i Liv og Død, ikke den mindste Tanke skal nogen Sinde være Dem utro. Men jeg tilbeder Dem som et højere Væsen: heller intet Ønske skal fornærme Deres rene Dyd. Her er min Plads, her for Deres Fødder; her er jeg stedse, selv naar jeg ikke ses her.« Med disse Ord knælede han paa ny, kyssede hendes Hænder, og trykkede dem til sit brændende Ansigt. Sophie sprang op. »Man kalder paa mig,« sagde hun; og virkelig hørte man langt borte en Stemme raabe paa hendes Navn. De gik begge ud af Lysthuset, og naaede endelig Annette, som søgte Sophie, og som, ved at se Sardes, løb ham i Møde med Udraab af Glæde. Hun greb hans ene Arm, den anden bød han 106 Sophie, som gav ham sin, i det han sagte trykkede den op til sig, og saaledes vandrede de nu til Huset, i hvis store prægtige Forsal de indtraadte, og fandt Lindal og Ferdinand, der begge syntes at studse ved at se Sardes med Søstrene, en ved hver Arm, alle tre med blussende Kinder og straalende Øjne, og det var kun med tvungen Høflighed, at Lindal bød sin Gæst velkommen. Da han imidlertid erfarede, at Grev Adalbert næste Dag vilde indtræffe, satte denne Efterretning ham igen i godt Lune.

Alt, hvad der omgav Sophie, syntes hende nu at opvaagne til et forklaret Liv, og den tilstundende Fest forekom hende som en sand Højtid. Til dens Tilberedelse ilede hun med bevinget Glæde. Den næste Dag var Gaarden allerede fuld af fremmede, blandt disse Adalbert og Hr. v. Ruth. De unge Mennesker tilbragte næsten hele Dagen i Landsbyen, hvor de hver for sig beredte sig til den følgende Festdag, og satte adskillige af Haandværksfolkene i Arbejde. Efter Middagsbordet var Damerne beskæftigede i Sophies Værelse.

Ferdinand og Sardes besøgte dem der, og saa dem ordne Præmierne, som næste Dag skulde tilkendes Sejrherrerne i de forstaaende Ridderspil. Disse Priser bestod i Ting, der var ret nette, men ikke af stor Værdi, og man havde indrettet det saaledes, at der for hver Pris var to Præmier af omtrent lige Værdi, men forskellige, eftersom den Vindende var en Bonde eller ikke. For Eksempel den højeste Pris var et Par Pistoler eller et Sølvbæger. Vandt nu en Herre, fik han Pistolerne; vandt en 107 Bonde, da fik han Bægeret, og Pistolerne blev da tilkendt den, som næst Sejrherren fortjente Prisen, eller udsat til næste Pris, efter Omstændighederne. De ringeste Priser, hvoraf der var mange, bestod i alle Slags Smaating, til Dels opsøgt blandt henlagte Ubetydeligheder. Saaledes kom nu Sophie med et Akselskærf af Silke, broderet med Sølv, og sagde smilende: »Dette mit Mesterstykke kunde jo gerne komme med.« - »Hvad er det?« spurgte Ferdinand. - »Det er,« svarede Sophie, »det Skærf, jeg bar paa en Maskerade, og som jeg selv har forfærdiget. Det glimrer jo dejligt. Vinder en Bondekarl det, kan han give det til sin Kæreste, der vil blive meget glad for det, da hun kan bruge det til Huer og anden Stads.« Sardes tog Skærfet i Haanden, og sagde sagte til Sophie: »Den Pris skal ingen berøve mig.«

Man vil vist ofte have gjort den Erfaring, at en Fest eller anden Forlystelse, som beskæftiger mange Mennesker, næsten aldrig selv er saa behagelig, som den Dag, der foregaar den. Da Lindals Familie og de mange fremmede denne Aften sad i den store Spisesal om et umaadeligt langt Bord, følte enhver sig besjælet af et uforklarligt Velbehag. Det var en dejlig Sommeraften, alle Vinduer stod aabne, og Maanens halve Skive stod paa Himlen og tittede med beskedent Lys gennem de brede Vinduesfordybninger ind i de stærkt oplyste Værelser. Udenfor Vinduerne, som vendte til en grøn Plads, havde man dækket et Bord til nogle omvandrende, tyske Musikanter, som spillede meget godt, og som paa denne Aarstid 108 plejede at rejse om paa Landet, og møde paa Havslunde til Pinsefesten. Til Tak for den gode Beværtning opførte nu dette Musikkorps en smuk Taffelmusik, hvis Toner forenede sig med det lystige Bordselskabs Tale og Latter. Lindal var en fortræffelig Vært, der ret nød sine Gæsters Tilfredshed, og især glædede sig over den umiskendelige Fornøjelse, som udlyste af Grev Adalberts hele Væsen. Man spøgte med den kommende Dags Forlystelser, kaldte hinanden indbyrdes Riddere, og nogle talte i komisk højtravende Stil om deres Hjerters Dame, for hvis Skønhed de i Morgen vilde bryde en Lanse. Man spurgte alle de tilstedeværende Damer om deres Farver, et Spørgsmaal, som adskillige ærligt og alvorligt besvarede. Man fortalte, at enhver af Herrerne havde forsynet sig med Taft og Fjer af flere Farver, og at man var blevet enige om en venskabelig Tuskhandel af disse Artikler ifølge Omstændighederne. En Herre sagde: »Min Dame er ikke til Stede her, men jeg har Skærf o. s. v. af hendes Farve, og en passende Devise til mit Skjold.« - Herr v. Ruth spurgte Annette om hendes Farve. Ferdinand faldt ham ind i Talen, og sagde: »Min Forlovedes Farve kan *jeg* kun bære.« - »Min Farve er rosenrødt,« raabte Annette, »og jeg forbyder ingen at bære den.« Herr v. Ruth sagde paa sit Tysk, at i saa Fald vilde han blomstre som en Rose. »Jeg med,« »jeg med!« raabte et Par af Herrerne. Ferdinand lignede selv en mørkerød Rose i det Øjeblik. Han bed sig i Læberne, og tav. Sardes sad hos Sophie, han sagde sagte: »Jeg tror at vide 109 Deres Yndlingsfarve; De har engang tilfældigvis nævnt den. Det er Himlens, og det er naturligt.« - I Selskabet befandt sig en ung Officer, der i et Par Aar havde vist Sophie en kendelig Udmærkelse. Han nærmede sig, stod et Øjeblik bag hendes Stol, og sagde beskeden: »Paa Riddermaner tør det vel være tilladt at spørge Husets skønne Frue om hendes Farve?« - Sophie svarede: »Jeg véd i Sandhed ikke, hvilken Farve jeg skulde kalde *min*. Jeg kan sige det modsatte af Pottemager Walter: Jeg elsker alle Lysets muntre Farver.« - »Jeg véd ikke,« vedblev Officeren, »om hvidt er *en* af Lysets Farver, men det er Lysets egen, og jeg har altid troet, at det maatte være Deres Farve. De bærer i dette Øjeblik en hvid Kjole og hvide Baand, samt en Blomst af Violens Farve; dette maa være nok til min Efterretning.« Sardes, som hørte denne korte Samtale, følte en saadan Skinsyge derved, at han ønskede, at der til næste Dags Fægtninger ikke skulde bruges Floretter, men blanke Kaarder. Lindal hørte det ogsaa, men han derimod fornøjede sig over den Medbejler, som truede Sardes.

Den næste Morgen var alle Landfolkene baade i Havslunde og paa Klostergaarden i Bevægelse lige fra Solens Opgang. Man samlede sig i den saakaldte Landsby, og henimod Kl. ti drog man i Procession til Gaarden, ind paa den nysomtalte grønne Plads, hvortil den ene Facade af Bygningen vendte ud. De paa Gaarden tilbageblevne Personer, Lindal og hans Familie, Grev Adalbert, nogle aldrende Herrer og en 110 hel Skare Damer kom ud paa Balkonerne, af hvilke Gaarden havde adskillige, og paa Trappen foran Indgangen, og alle studsede ved at se Toget. Først kom de omtalte Musikanter, derpaa en hel Trop unge Bønderkarle til Hest, alle med Buket i Brystet og grønne Grene i Hatten, som desuden var prydet med Baand af forskellige Farver. Efter disse kom til Fods en Skare af Børn af begge Køn med grønne Grene i Hænderne, og derpaa sluttedes Toget af de unge Herrer, der var indbudte. De var alle til Hest, og klædte i Ridderkostumer med Harnisk og Hjelm af forgyldt Blik eller Pap, hvorpaa Fjer af samme Farve som Akselskærfet, og med Skjolde, der var udsirede med Figurer og Deviser. Denne Teaterstads glimrede i Solens Straaler, og tog sig smukt ud. Nogle af disse Riddere saa prægtige ud i deres Dragter, og prangede paa dejlige Heste, andre gjorde en latterlig Figur. Efter denne Skare kom Godsets Mænd og Kvinder med deres mindre Børn, anført af Sognefogderne, men uden bestemt Orden. De var saa talrige, at de ikke alle kunde faa Plads i Slotsgaarden, men nogle stod udenfor under Træerne og ved Stakittet, som indhegnede Indkørselen. Processionen stillede sig op i en Cirkel foran Huset, og gav et tredobbelt Hurra for Herskabet og derpaa for de fremmede og hele Havslunde og Klostergaard. De unge Karles Anfører, en rask og smuk Bonde, red frem, fulgt af begge Sognefogderne, der stillede sig hver paa sin Side af hans Hest. Han blottede sit Hoved, Sognefogderne ligeledes, hvorpaa den unge Repræsentant holdt i 111

Bondedialekt, men med klar og tydelig Stemme, følgende korte Tale: »Vi alle, Sognemænd, Husmænd, unge Karle og Haandværksfolk, Mænd og Kvinder og Børn fra Godserne Havslunde og Klostergaard, vi møder her, efter vort gode Herskabs Tilsigelse, paa denne hellige Pinseaften, til Fryd og Lystighed. Men forinden vi tager Del i denne, maa vi først efter Pligt og Samvittighed takke vor gode Herre og Frue for det Aar, som er gaaet, siden vi forrige Pinsedag var samlede her paa Herregaarden. Vi har mange Gange siden været samlede her til megen Fest og Glæde, og enhver af os har nydt mange Velgerninger i den Tid, baade af vor kære og forstandige Herre, der er os alle en Fader, og af vor velsignede Frue, som mange Gange har besøgt de syge og bedrøvede og ikke lader nogen gaa utrøstet fra sig; og aldrig kan noget Gods i Kongens Riger rose sig af et Herskab, som vort. Derfor leve vor gode Herre, Hr. Major Lindal og hans Frue! Gud lade dem leve i mange Aar i Glæde og indbyrdes Kærlighed med deres unge Søn! Gid han leve, og ligne sin Fader!« - Et Hurra, som lod til ikke igen at ville ophøre, skingrede gennem Luften, og gentoges af det fjerne Ekko, idet man svingede med Hattene og de grønne Grene. Lindal og Sophie var kommet ud paa den brede Trappe. De ventede dem intet mindre, end en saadan Lovtale, der ved sin Simpelhed og det hjertelige Udtryk, hvermed den blev fremsagt, rørte dem begge til Taarer. De gik ned til den forsamlede Mængde. En Tjener fulgte dem med en uhyre Præsenterbakke, fuld af 112
Sølvbægere med Vin og Mjød. Sophie rakte selv et til Taleren, de andre blev budt til de ældste og anseligste af de omstaaende. Nu fjernede Toget sig i samme Orden, som det var kommet, under klingende Spil og med flyvende Faner, thi nogle af Ridderne bar Faner i Hænderne. Skaren drog nu til den før omtalte Slette. Det tilbageblevne Selskab gik imidlertid den langt kortere Vej gennem Haven, og indtog der sin Plads, inden Toget, der drog langsomt tilbage gennem Landsbyen og langs med et Stykke af Skoven, kunde naa sin Bestemmelse. Midt paa Sletten var en stor Cirkus, indesluttet af smaa Pæle, der imellem hinanden var forbundne med sammenflettede røde, uldne Baand, der udgjorde en Slags Kæder. Indenfor denne Skranke havde man opstillet en Del af de til Ridderlegen henhørende Ting. Her skulde man først ride til Ringen, aftage flere Ringe paa sin Lanse, men uden at man standsede i sin Fart; paa et Par Stænger var anbragt en stor Ørnerede, hvor to gamle Ørne laa i Midten, omringede af mange Unger, alt af malet Pap. Disse skulde man ligeledes i Flugten udrive af Reden, saa at de blev siddende paa Lansespidsen. For at faa de gamle fat, maatte man gøre et Spring med Hesten eller løfte sig fra Sadlen. Adskillige Øvelser af denne Natur var for Haanden. Derpaa foretoges Huggen og Fægten med Rapirer og Floretter; tilsidst Skydeøvelser, idet Landfolkene skød til Skive med Rifler, og nogle af Herrerne skød med Pistoler efter en stor Pyramide, sammensat af lutter levende Grønt og Blade, hvorimellem en 113
Mængde af broget Papir forfærdigede Blomster, især Asters, i hvis Midtpunkt Kuglen skulde træffe. Den, som traf de fleste, havde vundet den højeste Pris. Den før omtalte, runde Pavillon, hvortil et Par Trappetrin førte, var indrettet for Tilskuere fra Gaarden. I en Halvkreds var Havestole og Bænke opstillede; i deres Midte stod paa en Forhøjning en stor, forgyldt Lænestol med Bagstykke og med en Slags Himmel af grønne Grene med Blomster og Guirlander, saa den dannede en Trone. For Foden af denne laa et Gulvtæppe, og foran dette en Skammel, bedækket med et endnu mere pralende Tæppe, hvorpaa de udsatte Præmier skulde henlægges. Ved en Side stod to mindre Lænestole for Kampdommerne. Mellem alle Søjlerne af Pavillonen hængte Kranse af Grønt og Blomster. Efter Sophies Ønske var Annette valgt til Dagens Dronning, af hvis Haand de lykkelige Sejrherrer skulde modtage Prisen. Hun tog med Stolthed og Glæde Plads paa den hende bestemte Trone. Ved Fødderne af denne, ved hver Ende af Skamlen, stod en lille Page i hvide Klæder med rødt Skærf. Af disse to Drenge var den ene den over sin nye Værdighed henrykte Anton, og den anden en noget større Dreng. Disse Pagers Forretning var, at de ved hver ny Væddestrid skulde hente Gevinsterne, og lægge dem paa Skamlen. Grev Adalbert og Lindal tog som Kampdommere deres Plads. Majoren besad selv Færdighed i de fleste af de Øvelser, man vilde foretage; men som en god Vært fandt han det upassende at bejle til de af ham udsatte Præmier, eller at 114 afslaa at modtage dem. Han valgte derfor en Dommers beskedne Værdighed ved Grevens Side, saa meget mere som det var denne Mand, hvis Bifald især var ham magtpaaliggende. Paa begge Sider af Annettes Sæde, i en Halvcirkel, tog nu det øvrige Selskab Plads, og Toget blev, da det nærmede sig, overrasket af det smukke Syn, som Pavillonen frembød, med sin Trone, sine mange Blomsterguirlander, og de mellem disse i broget Pragt straalende, festlig klædte Damer. Processionen drog nu med Musikken i Spidsen, parvis rundt om Skrankerne forbi Pavillonen, hvor enhver hilste Forsamlingen. De, som bar grønne Grene, bøjede dem mod Jorden, og Ridderne hilste ved at sænke deres Lanser.

Nu fik man først Tid til, med Nysgerrighed at betragte enhver Ridders Skjold, Devise, Farve o. s. v. De forreste i den glimrende Trop var Sardes og Ferdinand. Den første bar himmelblaa Fjerbusk, og Skærf af samme Farve; i hans Skjold var paa mørkeblaat Felt en gylden Stjerne med Devise: *Unævnt og uopnaaeligt*. Ferdinand bar rosenrøde Fjer og Skærf, og havde i sit Skjold en Rose med Devise: *Den fortryller og saarer*. Det næste Par var den før omtalte Officer og Herr v. Ruth. Den første var aldeles hvid, og i sit Skjold havde han brugt en Idé, som man tillægger Kong Ludvig den Fjortende ved en lignende Lejlighed: han bar nemlig paa hvidt Felt en Martsviol, med Omskrift: *Plus elle se cache, et plus elle est belle*; og mærkeligt er det, at hvad Anekdoten fortæller om bemeldte Konge og hans elskværdige La 115 Valière, ogsaa her tildrog sig. Der siges nemlig, at da denne Dame saa sin kongelige Elsker med dette Symbol paa hendes egen Personlighed, bøjede hun sig ydmyg og undselig bag sin Naboerske, og gjorde saaledes det træffende i Kongens Idé indlysende for enhver. Saaledes sad nu ligeledes Sophie i den anden Rad af Tilskuerinderne. Hun var ganske hvidt klædt, med en Krans af smaa, hvide Blomster om den rige, brune Haarfietning, som omgav hendes sirlige Nakke; et himmelblaat Florsjal hængte som en let Sky om hendes Skuldre. Idet Sardes red forbi, søgte

og fandt han sin Stjerne, hvilken han med et betydningsfuldt Blik hilste. Sophie følte sine Kinder blusse, og bøjede sig til Siden, og da den næste, saakaldte hvide Ridder nu ligeledes med lignende Miner henvendte sin Hyldest til hende, forøgede dette hendes Undseelse, og med jomfruelig, ubeskrivelig Yndighed bøjede hun sit glødende Ansigt bag sine Naboersker, og tittede frem mellem deres Skuldre. Herr v. Ruth havde stærke røde Fjer, og i hans Skjold var malet et Skib med Devise: *Es lebe der Handel, die Schiffahrt und die Liebe*. Dette Skjold opvakte en almindelig, med Møje tilbageholdt Latter, men dets Ejer smilede inderlig selvtilfreds, og gjorde forelskede Miner til Annette. Blandt de øvrige Ridderes Idéer var ingen synderlig udmærket, enten i det gode eller i det slette.

Processionen stillede sig nu i en Halvcirkel lige for Pavillonen. Det talrige Publikum af Landfolkene tog Pladser under Træerne, som omgav Sletten, nogle 116 paa dertil opstillede Bænke, andre siddende paa Borde, atter andre staaende. To som Herolder udklædte Herrer aabnede nu Skrankerne med tilbørlige Ceremonier, hvorpaa Ridderspillet tog sin Begyndelse.

Iblandt Ridderne udmærkede sig især Ferdinand og den hvide Ridder. Sardes syntes ikke at tage ivrig Del i de første Lege. Mange af Landfolkene vandt Præmier. Enhver Sejrherre blev af Herolderne under en lystig Fanfare ført hen til Pavillonen, hvor han knælende modtog Prisen af Annettes Haand, som han derpaa kyssede, hvilket for en og anden var den kæreste Præmie. Da Turen kom til at vise sig i Fægtning, blev det før omtalte, blaa Skærf frembaaret af Pagerne. En ny Ild syntes nu at oplive Sardes. Han traadte i Skranken mod en Ridder, og overvandt ham; derpaa indlod han sig i Hugning med Anføreren for Bønderkarlene, hvilken han ligeledes afvæbnede. Nu sprang den saakaldte hvide Ridder i Skranken, og en haardnakket Fægtning, som om det gjaldt Liv og Død, opstod mellem ham og Sardes, der begge viste sig som Mestre i Fægtekunsten. Lindal gjorde af Hjertet Ønsker for den hvide Ridder, medens Sophie, der med en Slags Forfærdelse betragtede denne tilsyneladende farlige Leg, med Varme gjorde Ønsker for den blaa Ridder; og disse sidste maa vel have været de kraftigste, thi endelig fløj Vaabenet af Haanden paa Modstanderen, og den lykkelige Sardes blev med Bifaldsraab og under skingrende Fanfarer ført til Annettes Fødder, og modtog den ønskede Pris, 117 som hun med overmaade alvorlig og fortrædelig Mine overrakte ham. Idet han rejste sig, svang han triumferende Skærfet i Luften, og bandt det om sin Skulder med et Blik til Sophie, som hun hemmeligt , besvarede med et Udtryk, som bemærkedes af Sardes, men forresten af ingen anden, undtagen Lindal, gennem hvis Sjæl der for ligesom et Lyn, der med eet opdagede ham en Afgrund af Smerte. Der behøvedes intet mindre end hans Ærbødighed for den gode Tone og Gæstfrihedens Rettigheder, forenet med hans alt for store Frygt for Verdens Omtale, til at give ham hans rolige Fatning tilbage, og hjælpe ham til at vedligeholde den. Ved Skydning med Pistoler udmærkede Sardes sig fremfor alle øvrige. Han traf de stakkels Blomster lige i Hjertet, med en Sikkerhed, som forbavsede alle Tilskuerne.

Da disse Lege var til Ende, drog Toget bort, i samme Orden, som det var kommet, med Undtagelse af det talrige Publikum, der havde sluttet det, og som nu blev tilbage. Selskabet fra Herregaarden gik tilbage til denne, med Undtagelse af Lindal og Sophie, som begge gik omkring og talte med de fleste af Bønderfolkene, samt holdt Øje med Anstalterne til Middagsmaaltidet. I det før omtalte, nærliggende Køkken var mange Personer beskæftigede. Store Tønder med Øl, Mjød og Brændevin laa paa Jorden, Krukker og Flasker stod opstillede paa Borde udenfor Køkkenet. Bordene rundt om Sletten under Træerne blev belagte med snehvide Duge og besatte med Glas og alt Tilbehør. De unge Karle kom tilbage.
118

Ogsaa de fremmede Herrer afførte deres Ridderkostumer, lod sig atter se. De lystige Landfolk tog Sæde om de dækkede Borde; ved ethvert af disse opvartede to unge Piger af Bordgæsternes egen Familie. Denne Indretning forøgede Behageligheden. Disse velklædte Bønderpiger løb muntert frem og tilbage. I Køkkenet spøgte og lo de med Gaardens Folk, som der var beskæftigede. De mange glade Mennesker, deres Latter og Snaksomhed, den lystige Ild fra Køkkenet, hvis store Baal skinnede imellem Træerne, Musikken midt paa Pladsen, bestandig blandende sine Toner med Selskabets glade Støjen, alt dette gjorde denne Scene yderst festlig. Det saa ud som ved *Gamacho's* Bryllup. De ældste og mest agtede Gaardmænd med deres Koner, tilligemed andre af de anseligste af Godsets Beboere, spiste paa Herregaarden med Herskabet og dets Selskab. Disse Folk var vant til denne Ære, og deres Opførsel var i alle Maader anstændig.

Mod Aften begyndte Dansen i Pavillonen, og Annette aabnede Ballet med den unge Anfører for Bønderkarlene. Selskabet fra Gaarden blandede sig med Landboerne, og det var morsomt at se en pyntet Dames fine Taille omslynget af en svær Bondekarls djærve Arme og plumpe Hænder, eller en elegant Herre, som med lette Spring og sirlige Lader førte en tungfodet Bondepige. Dog syntes netop denne Kontrast at forhøje de dansendes Velbehag. Den Del af Selskabet, som ikke tog Del i Dansen - og blandt disse var Greven, Lindal, Sophie og mange af de 119 ældre fremmede - delte sig i smaa Grupper, og vandrede af og til ud i Haven, hvorfra Pavillonen med sine dansende Klynger tog sig ud som et fortryllet Tempel, især da det begyndte at mørknes, og man havde tændt Lysene i en stor Metal-Lysekrone under Kuppelen, samt de mange Lamper, der var anbragt rundt om paa den inderste Rad Søjler. Ligeover Kuppelen stod Maanens halve Skive, og dens blege Lys, Lampernes Skin fra Pavillonen og den stærkt blussende Ild fra Køkkenet dannede en tredobbelt Modsætning, som tog sig malerisk ud mellem de høje, dunkle Træer. Sardes, der, saavidt muligt, unddrog sig fra Ballet, for at følge den Magnet, som tiltrak ham, tog ogsaa Del i disse smaa Spadsereture, der strakte sig baade ud i Skoven og til Strandbredden ved Mariastøtten. Her saa man intet til

Festens Lys, kun dens Toner lød svagt hernede, og afvekslede med Nattergalens Slag og Lyden af Bølgerne. Den hvide Støtte stod som et til Jorden tilbagevendende Genfærd, der i stille Sorg gerne vilde nærme sig det friske, jordiske Liv, om det turde. Dog var den i Dag smykket med en frisk Blomsterkrans. Sardes, som i dette Øjeblik gik ved Sophies Side, lidt fjernet fra det øvrige Selskab, gjorde netop disse Bemærkninger, og tilføjede: »De har bundet denne Krans! De glemmer ikke de døde og fraværende. Det maa om kort Tid være *min* Trøst.« Sophie vendte sit Ansigt til ham, et usigeligt Vemod stod malet deri. »Ak!« sagde Sardes: »Jeg er dog lykkeligere og stoltere end en Konge.« Sophie slog Øjnene ned. 120 »Hvorledes!« sukkede han: »Fortryder De, med et eneste Øjekast at have trøstet en Ven, som tilbeder Dem?« - Saaledes fik Sardes ofte Lejlighed til at veksle nogle betydningsfulde Ord med Sophie, og saaledes blev hendes Sind bestandig vugget frem og tilbage af Glæde og Smerte, Raadvildhed og vemodig Ømhed.

Først efter Midnat drog Landfolkene hver til sit, og den korte Nat begyndte at vige for Dagens Lys, inden Gaardens Beboere naaede deres Sovekamre. Ved Siden af Sophies var et Kabinet med en Balkon, der gik ud til Haven. Da hun vilde gaa igennem dette Værelse, hørte hun den velbekendte Guitar. Hun traadte ud paa Balkonen, og hørte Sardes nede i Haven synge en spansk Romance, hvis fortryllende Tekst og Melodi var hende bekendt. Med Bevægelse lyttede hun til disse Toner, da i det samme Lindal, der stod bag ved hende, greb hendes Arm, og sagde: »Herregud, Sophie! Vil du ikke gaa til Sengs? Jeg synes, det er paa Tiden, og at vi kan have faaet Musik nok i Dag. Gid Fanden havde den evige Kvinkeleren, og det ved Nattetider, saa Folk ikke kan faa Ro!« - Ganske tavs gik Sophie tilbage, og lukkede Balkondøren, men Tonerne fra Haven lød sagte op til hende, og da hun var faldet i Søvn, blandede de sig i hendes Drømme.

Fra Lindal derimod flyede Søvnen, ikke forjaget af de fjerne Toner, som desuden snart ophørte, men af tusinde sønderrivende Følelser, som afvekslende stred om Herredømmet i hans Sjæl. Den Kraft, 121 hvormed han hele Dagen igennem havde fjernet de martrende Tanker, forlod ham ganske, og med dobbelt Raseri anfaldt de ham nu. Skinsyge, Bitterhed mod sig selv og andre, tusinde udkastede og igen forkastede Planer bestormede ham, og gjorde efter hans egen Mening disse ensomme, til Hvilen bestemte Timer til de kvalfuldeste, han nogen Sinde havde oplevet.

Første Pinsedags Morgen lød Klokkerne fra Kirketaarnet, og kaldte Omegnens Beboere til Gudstjenesten. Herremanden og hans Familie maatte ikke mangle der. Nogle af de fremmede fulgte ogsaa med, og uagtet alle var trætte fra den forrige Dags Lystighed, drog dog, til Bøndernes Opbyggelse, et temmeligt talrigt Personale fra Herregaarden ind i Kirken. I denne var ikke, som i de fleste Landsbykirker, en ophøjet og aflukket Stol til det saakaldte Herskab, da Lindal havde ladet denne nedtage med den meget rigtige Bemærkning: »at er der et Sted, hvor alle er lige, saa maa det vel være her.« Han og hans Selskab tog derfor Plads nede paa Gulvet mellem Menigheden, og efter Skik og Brug paa Landet indtog Mændene den ene, og Fruentimmerne den anden Side af Stolene i Kirkegangen. Paa dette stille Sted, medens det lille Orgels alvorlige Stemme syntes at formane enhver til for nogle Øjeblikke at vende sine Tanker fra den udvortes Verden til den i sit eget Indre og til dets uendelige Udspring, var det for Lindal, som en bedre, en roligere Stemme i dette Indre vaagnede, og stillede det Uvejr, som rasede 122
deri. Han betragtede Sophie, som sad ligeover for ham, klædt i en hvid, simpel Morgendragt; det brune Haar laa glat over den høje, hvide Pande, en lille Kappe sluttede ærbar om de fine Kinder. Noget bleg var hun, tankefuld og alvorlig var hendes Mine. Lindal sagde ved sig selv: »Hvor hun sidder der saa stille, saa beskeden og yndig! Hvilke rene, fromme Træk! Nej, et saadant Udvortes kan ikke skjule et uædelt Indre. Nej, en Mands Ære er ikke i Fare i en saadan Hustrus Hænder. Det anstændige, det jomfruelige er hende medfødt. Men er dette mig nok? - Hun elsker ham! Er dette ikke det værste? Jo, for mig er det det allerværste, thi - o min Gud, at jeg nu først skal føle det saa klart! Jeg elsker hende med en Lidenskab, som jeg aldrig troede mig selv i Stand til, allermindst for min egen Hustru, med hvem jeg har levet i saa mange Aar; hvis Ømhed for mig jeg ofte mødte med Spot og Kulde; thi - det er ikke endnu syv Maaneder siden, da elskede hun mig; et Ord af mig kunde nedtrykke eller hæve hende. Da var jeg lykkelig, - altfor lykkelig, sagde Ferdinand: det gjorde mig overmodig. Ja jeg har kun mig selv at anklage. Hvilken ond Aand talte dog af min Mund hin Aften, som jeg nu saa levende mindes? - Hun græd, og med intet venligt Ord standsede jeg disse Taarer. Nu falder de som gloende Draaber paa min Samvittighed. Hvad sagde jeg dog? Ingen kan love for sit Hjerte. Men det er jo dog ogsaa virkelig sandt. Hvor kan jeg bebrejde hende, at hendes elskende Hjerte, bortstødt af hendes Mand, 123 aabner sig for den Trøst at være tilbedt af en anden? Og han tilbeder hende! Ja det er intet Under! Men han, han bør staa mig til Ansvar, den Forfører, som har bragt Ulykken i mit Hus, til Løn for min Gæstfrihed! ..... Her sidder han foran mig. Jeg kan ikke taale at se hans forhadte Skikkelse. - Ak, Frands Lindal! Hvilket Raseri omtaager din Fornuft? Hvad har han gjort, som ikke du i yngre Aar i hans Sted rimeligvis havde gjort ligesaa? Er det saa strafværdigt, at han elsker hende? Det er et Sværmeri fra begge Sider, der er ingen Forstaaelse imellem dem, uden en stum, for alle, ja for dem selv indbyrdes hemmelig Kærlighed, kun set af mine skinsyge, klartseende Øjne. Over deres Følelser kan jeg ikke byde; jeg kan kun ved en lidenskabelig, uforsigtig Modstand bringe den stille Lue til at slaa ud i Flammer. Hvor ofte har jeg ikke spottet de skinsyge Ægtemænd, dem, som med misundelige Øjne skeler til enhver elskværdigere eller yngre end de selv. Skal jeg nu forøge deres Tal, over hvis Latterlighed alle morer sig, og imod hvilke enhver tager Parti? ... Nej aldrig! Æren er dog mere end alt andet i Verden; een Gang tabt, kan *den* aldrig vindes tilbage. Vildfarende var mine Grundsætninger: Kærlighed kan ikke tvinges, det er sandt; men vaage over sig selv, det bør dog Ægtefolk. Tabet af den Elskedes Kærlighed er den dødeligste af al

Smerte; Skinsyge den rædsomste af alle Kvaler. Min Ulykke er min egen Skyld. Nu kommer det an paa at bære den som en Mand, og det vil jeg. Hendes Agtelse skal jeg 124
erhverve mig; ved en ædel Liberalitet skal jeg stræbe at fordunkle min Medbejler. Jeg kender Sophie, jeg vil stole paa hendes ædle Natur. Om faa Uger rejser Sardes, og kommer rimeligvis aldrig mere tilbage. Naar han er borte, vil jeg atter bejle til min Hustrus Kærlighed og vinde den. Indtil da vil jeg holde mig passiv, blot som en kærlig Ven, med stille Værdighed. Men hun vil tro mig ligegyldig, og det kan jeg ikke taale. Hvad hindrer mig fra straks at kaste mig for hendes Fødder, bede om Tilgivelse, og tale om min Kærlighed? Nej, jeg er ikke i Stand til at tale, og hun ikke til at høre mig, saalænge denne afskyelige Trediemand staar imellem os. Ved Siden af ham vil jeg kun mishage og gøre ondt værre. Men naar han først er borte, skal hun erfare alt, hvad jeg har lidt; Haabet om en saadan fortrolig Time skal imidlertid give mig Kraft til at være opmærksom paa mig selv, til at bekæmpe mine onde Luner, som egenlig er det, der har gjort min Ulykke. Men kan jeg ogsaa udføre et saadant Forsæt? Overstiger det ikke et Menneskes Kræfter? Min Skæbne beror derpaa. Og skulde en Mand ikke have Kræfter til at udføre, hvad der efter hans bedste Overbevisning er det rigtige? Er jeg den eneste ulykkelige? Hvor er mine gamle Tanker? O du, hvem jeg med Stolthed engang har kaldt min Herre! Du, som fra den første Trone i Verden faldt ned paa den øde Klippe i Havet og forherligede dig i Faldet! O lad Erindringen om dit Mod styrke mig og et Glimt af din Storhed tale til min Sjæl, thi ogsaa jeg har i min lille Virkekreds 125 været altfor lykkelig; ogsaa jeg har stolet for meget paa min Lykke og opvaagner nu ensom og forladt, og alting synes mig øde.« - Uden for det Kirkevindue, som var i Linie med den Stol, hvori Lindal sad, var et højt Monument, der paa Kirkegaarden bedækkede Godsejerens Familiegravsted. Her var Majorens første Kone begravet, saa vel som hendes Forældre, Godsets forrige Ejere. Solen, som i dette Øjeblik traadte frem bag en Sky, skinnede paa dette Monument, saa det kastede en stor og bred Skygge ind i Kirken, og denne Skygge strakte sig tværs over Kirkegangen og hen til den Stol, hvori Sophie sad, og det saa ud, som om den indhyllede hende i sin Dunkelhed. Lindal blev opmærksom paa dette Syn, der i hans Stemning gjorde et besynderligt Indtryk paa ham. »Det ser jo ud,« tænkte han, »som om Gravens Mørke vilde indhylle min unge Sophie. Gud bevare mig fra en saadan Ulykke! Under dette Monument, der ligesom en dunkel Skygge fra Underverdenen træder ind mellem os levende med sit *Memento mori*, hviler Maria, ved hvis Side jeg fordum ofte sad i denne Kirke. Stakkels Maria, tilgiv! Ogsaa mod dig havde jeg Uret. Hvad du led, det lider jeg nu. Du er hævnet; men Tanken om, hvad du tabte i mit Hjerte ved din Heftighed, din Herskesyge, skal være mig en Advarsel. Det er godt at mindes om Døden; den forsoner, den jævner og formilder vore jordiske Sorger. I den Grav derude skal jeg jo ogsaa hvile; der faar mit stormfulde Hjerte Ro, ligesom Marias. Hvor kort er dog dette Liv, hvor forbigaaende de 126 Lidenskaber og Ønsker, for hvilke vi færdes og martrer os! - O Gud! Du som ene er uforanderlig! Jeg tror, at de Tanker, som i denne Time er opkommet i min Sjæl, er fra dig. Skænk mig nu ogsaa Modet til at holde fast ved mine Beslutninger!« Med disse Ord sluttede Majoren den Præken, han havde holdt for sig selv, ikke i Stand til at høre efter den, som samme Tid holdtes for Menigheden. Men da Præsten i samme Øjeblik ogsaa sluttede sin Tale, og i det samme indbød til at modtage Velsignelsen, forekom dette Lindal som et Tegn fra Himlen. Han rejste sig med Taarer i Øjnene og foldede sine Hænder med en hos ham ikke sædvanlig Andagt.

De mange fremmede paa Havslunde adspredte sig nu lidt efter lidt! dog var det Liv, man levede her, altfor behageligt til ikke jævnligt at lokke Venner og Bekendte til at deltage i samme. Da man havde indrettet sig saaledes, at Selskabet ikke samledes før til Middagsbordet, der blev holdt temmelig sildigt, saa forstyrrede de hyppige fremmedes Nærværelse hverken Familiens Ro og Virksomhed eller dem selv indbyrdes. Efter Bordet foretog man ved gunstigt Vejr Spadsereture til Fods, til Hest, til Vogns, efter Ønske ogsaa Søture og Fiskeri paa Bugten. Inde i Skoven var et Sted med et fortræffeligt Ekko. Her lejrede man sig ofte om Aftenen, sang Kor og andre Sange, hvori Ekko havde et Parti, som det paa dette Sted personligt udførte. Ofte henrev Sardes her med sine spanske og franske Romancer, og naar han, med sin Guitar i Armen, sad med Ryggen mod et Træ 127 og sang med begejstret Stemme, kunde man ikke undlade at finde sig hentryllet til Troubadourernes Tid og at knytte disse Forestillinger til hans Personlighed, der saa ganske var skikket at genkalde dem. Han og Grev Adalbert forblev endnu fjorten Dage paa Havslunde; derpaa rejste de til Flintenborg, men da dette Sted kun var halvanden Mil borte, kom Sardes i det mindste hver anden eller tredie Dag i Besøg hos Majorens.

Saaledes havde man naaet Begyndelsen af August, ikke uden at mærkelige Forandringer i de indbyrdes Forhold var foregaaet siden Pinsefesten. Fra det Øjeblik Sardes opdagede, at Sophie elskede ham, havde hans Kærlighed antaget en ny, ham selv uventet Karakter. Han var som beruset; det forekom ham, at hans Rettigheder var helligere end nogen andens, da intet uden Kærlighed kunde hjemle disse, og paa Sophies Kærlighed troede han sig sikker, skønt hun aldrig med Ord havde tilstaaet ham den. Skinsyg paa alt, hvad der nærmede sig hende, urolig, og dog paa den anden Side ængstelig for at skade eller fordunkle den Elskedes rene Glans, var han et Rov for bestandig stridende Følelser; hidtil ukendte Forestillinger og Ønsker optog alle hans Tanker, og mod sin Vilje beredte han sig selv og Sophie mange ulykkelige Timere. Han var for Eksempel uudtømmelig i Opfindelser, der uden Opsigt forskaffede ham den Lykke at sidde til Bords ved hendes Side, give hende Armen paa Spadsereture, køre med hende i en lille Kabriolet, naar det øvrige Selskab fulgte til Hest, o. s. v.
128

Ved disse og lignende Lejligheder vidste han ikke blot at tilhviske hende et og andet forelsket Ord, men

han bestræbte sig ogsaa for at indlede smaa Fortroligheder. Han tog hendes Haand hemmelig under Bordet, han nærmede sin Fod til hendes; naar nu Sophie rødmende med et fortørnet Øjekast trak sig tilbage, og ved næste Lejlighed stræbte at undgaa hans Nærhed, blev han ikke blot dybt bedrøvet, men endogsaa forbitret, og Synet af disse hans Sindsbevægelser gik Sophie gennem Sjælen. Var de ene - og det hændte undertiden - blev det endnu værre. Mange Gange greb han hende da i sine Arme med saa brændende Blikke, at hun med Forfærdelse stødte ham fra sig. Han udbrød da i heftige Bebrejdelser, i Klager, ja i Taarer, og Sophie følte sig saa undselig, saa ydmyget ved Scener af denne Natur, at hun ikke var i Stand til med et eneste Ord at forsøge paa at bringe ham til sig selv. Det var hende umuligt, ved mindste Ytring at berøre en Materie som denne. Saa pinlige var disse Øjeblikke, at naar hun saa Sardes komme, følte hun undertiden noget, der lignede Skræk.Var han derimod borte - og efter en saadan Scene blev han ofte borte i flere Dage - da længtes hun efter ham med fortærende Uro, og fortvivlede ved Tanken om hans nær forestaaende Afrejse. Undertiden kom han ydmyg og angrende tilbage, bad om Tilgivelse, talte om Fraværelsen, om Døden, som han paakaldte, og sønderrev saaledes paa en anden Maade den Sjæl, for hvis Fred han med alt det gerne havde udløst sit Blod.
129

De syntes begge at falme for disse Sorgers Aande. Lindal saa det. Han græmmede sig ogsaa, men tav. Han fjernede sig, saavidt muligt, tilbragte hele Dage paa Klostergaarden, hvis nye Indretninger tjente ham til Paaskud; ogsaa anvendte han viselig denne Tid, som han ved sig selv kaldte sin Landflygtighedstid, til at afgøre adskillige Forretninger med andre Godsejere i Omegnen. I de faa Timer, han tilbragte i sit Hus, beherskede han sig med en mageløs Kraft. Der var i hans hele Væsen noget ubeskriveligt, der klædte ham særdeles godt. Sophie sagde ved sig selv: »Jeg véd ikke, om det er Indbildning, men jeg synes, Lindal er blevet langt elskværdigere end nogen Sinde. Ak! hvorfor har han dog ikke kunnet elske mig? Hans Kærlighed vilde have bevaret mig fra disse Følelser og fra dette Forhold, som gør mig saa ulykkelig. Ak Gud! hvor ofte har jeg misundt de Fruentimmer, der var Genstanden for en heftig Lidenskab! Jeg vidste ikke, at denne Rose havde saa frygtelige Torne.«

Til Ære for de Elskende maa det dog siges, at ingen i deres Opførsel kunde bemærke det mindste dadelværdige. Den eneste, der ofte anede Sandheden, var Annette, som, naar dette Lys for Øjeblikke syntes at opgaa for hende, tabte al Selvbeherskelse. Hun stiklede paa sin Søster, endogsaa i Lindals Nærværelse, medens han ved denne Lejlighed paatog sig en almindelig Ægtemands stupide Rolle; hun yppede Klammeri med sin ulykkelige Forlovede, græd og endte som sædvanlig med at gaa til Sengs og være 130 eller udgive sig for syg. Dog var denne hendes Stemning ikke vedvarende; tværtimod med et næsten utroligt Selvbedrag styrkede hun sig i Tanken om at Sardes elskede hende, og hun anvendte, for at sikre sig hans Hjerte, alle de smaa Kunster, som et øvet Koketteri kunde indgive hende, og til hvilke ogsaa henhørte et fortsat Forsøg paa at opvække hans Skinsyge, ved at vise Hr. v. Ruth al mulig Opmærksomhed. Følgen heraf var ingen anden, end at denne Tysker blev en daglig Gæst paa Havslunde, at Sardes aldeles ikke lagde Mærke til noget af alt dette, men at Ferdinand derimod var nær ved at fortvivle, og at saa heftige Scener daglig fandt Sted mellem ham og Annette, at de ikke kunde undgaa det øvrige Selskabs Opmærksomhed.

Grev Adalberts Afrejse nærmede sig med stærke Skridt. Han og Sardes rejste nu til København, og efter at have opholdt sig der en Uges Tid, kom Sardes en Formiddag til Havslunde, og bad Sophie ubemærket om en Samtale under fire Øjne. Intet var lettere. Lindal var ikke hjemme. Annette havde gjort Parti med nogle fremmede paa en Ridetur; endogsaa den lille Anton stod med sine Bøger under Armen, for at gaa hen til Præsten, med hvis Børn han læste. Da alle var borte, førte Sophie Sardes op i sit eget Kabinet, og sagde: »Har De noget at betro mig, da stol paa mit Venskab og min Agtelse, som jeg stoler paa Deres.« - Han tog en Stol, og satte sig i en Afstand fra hende. »Her vil jeg sidde, saa langt fra Dem, som muligt, og tale saa roligt, saa koldblodigt og 131
fornuftigt, som jeg formaar det. Jeg beder Dem høre mig paa samme Maade, og ikke afbryde mig uden Nødvendighed. De véd, jeg elsker Dem. De har altfor megen Forstand, De er altfor fri for al Affektion, til at finde Dem fornærmet ved, at en Mand, som har et Hjerte og en Aand, hengiver begge Dele til Dem. Jeg har ingen Tanke uden Dem; alt andet i Verden forsvinder for denne Tanke. Livet langt fra Dem synes mig værre end Døden. De kan derfor danne Dem et svagt Begreb om den Smerte, jeg føler ved Forestillingen om, at jeg snart skal forlade Dem, uden rimeligt Haab om at se Dem igen førend maaske om mange Aar, maaske aldrig. I denne Nød rakte Skæbnens Haand mig en Planke til Redning. En Ven af min Fader har ved sin Indflydelse forskaffet mig et Tilbud om en Ansættelse i mit Fædreland. Den Plads, der tilbydes mig, er ikke glimrende, men den gør mig det muligt at forblive i Deres Nærhed; og i Deres Haand lægger jeg nu mit hele Livs Skæbne.« - »I min Haand!« udraabte Sophie, halv glad, halv forskrækket: »Men hvorledes? ... Og Grev Adalbert, han som har været Dem den kærligste Fader!« . . . Sardes afbrød hende: »Jeg har ogsaa været ham en kærlig Søn. Jeg har et Par Gange været saa lykkelig at redde hans Liv; han kan og vil ikke fordre, at jeg skulde opofre ham mit, ved at give Slip paa det eneste, som giver det Værd i mine egne Øjne.« - »Han vil sørge,« sagde Sophie: »Han kan ikke undvære Dem.« - »Om saa er,« svarede Sardes, »hvad hindrer ham da fra at bosætte sig i Danmark? Han har 132 jo dog i Sinde straks efter sin Hjemkomst at trække sig tilbage fra offentlige Forretninger og herefter bebo sit Gods i Nærheden af Bordeaux.« - »Men,« sagde Sophie, »i hans Alder at forlade sit Land, og det Gods, han elsker saa højt!« - Ak, elskværdige Sophie!« udbrød Sardes: »Dersom han elsker Godset højere end mig, saa er jo hans Kærlighed til mig intet mod *min* til Dem. Skal da

det højere opofres for det ringere? Hvo kan forlange sligt? Paa Grev Adalbert tænker De medlidende, men ikke paa mig. *Mig* vil De forvise fra Deres Øjne, uagtet jeg ikke kan leve adskilt fra Dem.« - »Ak, Sardes!« svarede Sophie bedrøvet: »De ved altfor vel, at jeg med dyb Smerte vil se Dem drage bort, at jeg vil savne Dem, saalænge jeg lever.« - »Er det sandt?« raabte Sardes: »Er det muligt, at en saadan Lyksalighed, at en saadan Ære?« ... Han kastede sig for hendes Fødder, men rejste sig hurtig, og satte sig paa sin Stol. »Nej,« sagde han, »jeg vil tale rolig, jeg vil ikke aftvinge Dem en gunstig Dom over mig, skønt den Dom, jeg forlanger af Dem, er mig vigtigere end den, der dømmer til Liv eller til Død.« - »En Dom!« gentog Sophie: »De forfærder mig.« - Efter et lille Ophold tog Sardes Ordet, og sagde med bevæget Stemme: »Elskværdigste, Tilbedeligste af alt hvad der lever paa denne Jord! Jeg kan ikke udtrykke, hvorledes De er i mine Øjne, hvorledes jeg elsker Dem. Men vær vis paa, at aldrig nogen har, aldrig nogen *skal* indtage Deres Plads i mit Hjerte. Jeg ærer Dem som et højere Væsen; jeg vilde hellere dø, end neddrage 133 Dem i Støvet til mig og andre dødelige. Nej, tro mig! Deres høje Renhed er mig saa hellig, saa dyrebar, at jeg selv vilde tabe i min Lyksalighed, om det var muligt, at min lidenskabelige Kærlighed kunde berøve Dem en eneste af Deres Straaler. Jeg vilde anse mig selv som den, der havde besmittet et helligt Alter. Men jeg er Menneske, jeg er Mand, jeg er ikke en Engel, som De. De Lidelser, jeg i den senere Tid har udstaaet ved Deres Side, vilde berøve mig Forstanden, det føler jeg, og Fortvivlelsen vilde være i Stand til at indgive mig de Forsætter og Ønsker, som jeg selv fordømmer. Da vil jeg hellere fly Dem, end blive en afsindig Fjende af Deres Ro og min egen. Men noget, synes mig, maa De tilstaa en Kærlighed, hvis Lige ikke kan findes. Ikke som nu, maa De med Vrede støde mig fra Dem. De uskyldige Kærtegn, som en ærbær Pige tilstaar sin bestemte Brudgom, maa De tilstede mig... Afbryd mig ikke, jeg beder Dem! . . . Jeg ved, hvad De vil sige: De vil forsikre mig om Deres Godhed for mig; men hvad Pant har jeg paa at være mere for Dem end enhver anden Ven, end Ferdinand for Eksempel? Nej, De maa tilstaa mig Deres Kærlighed, De maa give mig Sikkerhed for den ved uskattelige, men i sig selv uskyldige Fortroligheder, som jeg aldrig skal misbruge. For denne Lykke opofrer jeg med Glæde alt, hvad Verden ellers kan byde mig, jeg skal ganske følge hvert af Deres Vink, og bryde hvert Baand, som ikke binder mig til *Dem.«* - Med alvorlige Miner svarede Sophie: »De glemmer, at jeg er gift, at jeg tilhører 134 en anden.« - »Ak!« raabte Sardes: »Hvilke haarde, dræbende Ord! Men hvad forstaar De, ved at tilhøre en anden? Hvad der er *hans*, begærer jeg ikke, om jeg ogsaa skulde dø af Skinsyge over ham. Men Deres Hjerte og Deres Yndigheder er de ikke *Deres?* Hvorledes kunde de være en *andens?* Og hvad taber han derved? Tilgiv mig! han elsker Dem ikke. Jeg derimod tilbeder Dem. Tror De, at De nogen Sinde vil finde et Menneske, der elsker Dem, som jeg?« - Disse Ord sagde han med et saadant Udtryk af Inderlighed, at Sophie ikke kunde undlade at svare: »Nej, det tror jeg ikke.« - »Og dog,« raabte han, »dog kunde De være i Stand til, for en Fordoms Skyld, at give Afkald paa dét eneste, der gør Livet betydningsfuldt? Er det ikke noget lignende af at begrave sig i et Kloster, i Haab om at behage den Himmel, der selv er Kærligheden, og blot skaber ved den? Og mig vil De give til Pris for ubeskrivelig Smerte, for en hentærende Længsel! med Døden maaske vil De straffe mig for at have elsket Dem, thi dette er min eneste Brøde.« - Sophie kunde ikke længere udholde denne Samtale; hun brast i Graad, og skjulte sit Ansigt i sine Hænder. Sardes knælede for hende: »O Sophie, De græder! Ak, elskede Sophie! hav Medynk med Dem selv og mig! Hvad jeg bønfalder Dem om, hæver mig til Himlen, og skader intet Menneske, bedrøver ingen. Lad mig ikke rejse fra Dem i Fortvivlelse, og rejse maa jeg, dersom De ikke bønhører mig.« - Sophie vendte sit taarefulde Ansigt til ham, og sagde: »Hvad skal jeg svare Dem? Hvad De siger, 135 forekommer mig forstandigt; men - ak jeg véd ikke! en Følelse i min Sjæl, en Følelse, som jeg ikke med Ord kan forklare, modsiger Dem.« - »Min bedste Veninde!« sagde Sardes: »Er en saadan Følelse andet end en indgroet Fordom fra Barndomsalderen, Grundsætninger, som de aldrig har betragtet ved Fornuftens Lys? - Skal sligt adskille os? - Dog,« - tilføjede han: - »jeg havde helligt lovet mig selv, ikke at overtale Dem, men at lade Dem frit Valg. Svar mig ikke i Dag, jeg beder Dem indstændig: svar mig intet Ord! Betænk Dem i et Par Dage. Prøv Dem selv! tænk ikke paa min Smerte, kun paa Dem selv. Om to Dage, i Overmorgen, vil jeg komme igen, og høre min Dom ... Dog nej, jeg har ikke Mod til selv at komme. Giv mig et Par Ord til Svar med min Tjener, som jeg skal sende... Nej heller ikke dette! et skrevet Ord kunde bringe Fare, og jeg vilde for ingen Pris ... Nej, giv mig blot et Tegn! Her ligger jo Bøger, som tilhører mig. Lad se! En Rejsebeskrivelse og Ovids Forvandlinger. Dersom De dømmer mig til at rejse, saa send mig Rejsebeskrivelsen, men dersom De ikke forviser Deres Ven, saa send mig den forelskede Sanger. Med hvilken Glæde skal jeg trykke den gamle Ven til mit Hjerte! Og nu Farvel! Vi ses igen, om De vil. Lad mig blot endnu sige et Ord: Skibet er alt kommet, med hvilket Grev Adalbert - og jeg, om De befaler det -skal afgaa til England, hvorover vi tager Vejen til Frankrig. Farvel, elskværdige Sophie! - Se, jeg beder ikke engang om at kvsse Deres Haand i et Øjeblik som dette. Lad det 136 bevise Dem, hvilket Herredømme over min Lidenskab jeg har paalagt og lovet mig selv!«

Med disse Ord ilede han ud af Døren, og den ganske forvirrede Sophie hørte snart Fodtrinene af hans Hest, der i flyvende Galop bortførte ham. Hun hensank i et Kaos af Tanker og blev siddende som en Støtte, indtil Annette og det øvrige Selskab kom tilbage. Det var hende vanskeligt at skjule, i hvor høj Grad hun var adspredt, og mod Aften foregav hun derfor et Ærinde til Landsbyen, og vandt ved dette Paaskud den Fordel, at gaa alene bort, for uforstyrret at kunne overgive sig til sine Betragtninger.

Det tilbageblevne Selskab gik omkring i Haven, og Annette vandrede bestandig ved Hr. v. Ruths Arm, mindre af Behag i denne Herres Samtale, end for at straffe Ferdinand, mod hvem hun denne Aften var særdeles fjendtlig stemt. Mismodig vandrede han ved Siden af hende. Disse tre var hændelsesvis blevet skilt

fra de øvrige spadserende, og Hr. v. Ruth foreslog at ro lidt omkring paa Bugten, i hvis Nærhed man just befandt sig. Lige ved Foden af Mariastøtten laa den lille Baad, hvori man plejede at ro tværs over Vandet, eller at gøre smaa Ture langs Bredderne af Haven. For Bekvemmeligheds Skyld var denne Baad ikke fastbundet til en Pæl, men en i samme befæstet Kæde, med en Ring i, blev kastet over en Jernkrog, der sad fast i et Træ, som hængte ud over Vandet. Paa denne Maade kunde man ved en ringe Bevægelse med Haanden løsne og fastgøre Baaden i et 137 eneste Øjeblik. Hr. v. Ruth steg først ned i den, tog en Aare i den ene Haand og modtog Annette med den anden, idet Ferdinand forgæves udstrakte sin Haand, for at hjælpe hende ned. Hun sprang ned i Baaden, som Hr. v. Ruth i samme Øjeblik, efter at have gjort den løs, stødte fra Land med en høj Latter. Ferdinand, som alt havde løftet den ene Fod, for at stige ned, var nær ved at falde i Vandet. Han stod som forstenet. Hr. v. Ruth raabte til ham: *»Es lebe die Seefahrt und die Liebe!«* Annette raabte ligeledes: »Det er ikke min Skyld, Ferdinand!« - Dog lo hun umaadeligt, Ferdinand vendte sig tavs, og red straks til Flintenborg, hvor han i flere Dage havde opholdt sig, dels formedelst Forretninger i Nærheden, dels for at være hos Sardes i den korte Tid, hvori han endnu kunde nyde dennes Selskab. Annette følte godt det upassende i Hr. v. Ruths Spøg, og gjorde ham Bebrejdelser derfor; men deraf tog han Anledning til paa ny at omtale hendes Forbindelse med Ferdinand, hvem han kaldte *einen armseeligen Jungen*, der intet ejede, og dog vovede at byde *einer Königin der Frauen* en landlig Hytte og Kildevand. Dersom hun derimod vilde bønhøre hans Ønsker, saa skulde hun glimre i Berlins fornemste og rigeste Cirkler, og hendes Mand skulde være hendes første Slave. Annette fandt rigtignok, at denne Tale var meget opbyggelig, hun tilstod Hr. v. Ruth, at hun fortvivlede over sin Forlovelse, men indlod sig dog ikke videre i hans Planer. Billedet af Sardes traadte 138 mellem hende og den paatrængende Elsker, ved hvis Arm hun dog kom hjem, ret tilfreds med ikke at finde Ferdinand ved Hjemkomsten.

Den næste Aften var Sophie igen gaaet ene ud. Lindal, som hele Dagen havde været fraværende, kom hjem, og satte sig i Haven paa en Havestol, der stod under en Balkon. Det havde nylig regnet, der faldt endnu enkelte Draaber, men Balkonen, som hvilede paa Søjler, tilbød en Skærm mod Regnen, og skjulte desuden næsten aldeles den, som søgte dette Fristed, der syntes meget indbydende til ensomme Betragtninger. Dette fandt ogsaa Lindal. Han tændte en Cigar, og overlod sig med stille Velbehag til Aftenens Ro og sine egne Tanker, der i dette Øjeblik havde en lysere Farve end sædvanligt. Med Tilfredshed tænkte han paa, at han med stadig Selvbeherskelse havde fulgt sin for mere end to Maaneder siden fattede Plan, og glædede sig ved Tanken om, at hans Prøvetid nu snart var til Ende, at det velkomne Skib allerede laa færdigt til at bortføre hans Medbejler. Med et blev han vækket af sine Betragtninger ved Stemmer, der syntes at komme fra to Personer, som skændtes meget heftigt. Han hørte snart, at det var Ferdinand og Annette, og mærkede, at de i dette Øjeblik var traadt ind i Værelset indenfor Balkonen, hvis Døre stod aabne, saavel som Vinduerne til Haven. Han rejste sig for at gaa bort, men Annettes første Replik var ham saa paafaldende, at han ikke kunde modstaa Fristelsen til at lytte. Hun sagde nemlig: »Hvad har du at bebrejde mig? Er det min Skyld, 139 at Sardes elsker mig?« - »Sardes!« raabte Ferdinand: »Jeg taler ikke om Sardes, jeg taler om Hr. v. Ruth, om din. Opførsel i Aftes, som hverken min Kærlighed eller min Ære kan taale.« - »Aa, hvad!« udbrød Annette: »Hr. v. Ruth er et Menneske sans *conséquence*. Ham mener du ikke. Du er falsk! det har jeg længe mærket. Du kan ikke taale, at Sardes gør mig sin Kur, det er Sagen.« - »Nej!« raabte Ferdinand heftigt: »Om Sardes har jeg intet at sige. Han hverken elsker dig eller gør dig sin Kur.« - »Vil du vide det bedre end jeg?« raabte Annette opbragt. - »Gud bevare os!« svarede han: »Man maa da være rent besat af Forfængelighedens Dæmon, eller stokblind, eller dum til at rende Døre op med, for at tro, at det er *dig*, som Sardes sværmer for.« - »Hvad mener du?« spurgte Annette: »Du tror dog vel ikke, han elsker Sophie?« - »Jeg tror ingen Ting i den Sag,« svarede Ferdinand, »og det er ikke for at afhandle en andens Hjerteanliggender, at jeg er kommet her i Dag. Jeg er, som sagt, kommet for at fordre en bestemt Forklaring af dig, og for at give dig dit Løfte tilbage, thi at du fortryder din Forbindelse med mig, har jeg al Grund til at tro. Jeg var i min første Hede til Sinds at udfordre Hr. v Ruth, skønt det var Synd for den *Probenreuter*, som hverken kan skyde eller fægte. Men jeg har siden betænkt, at jeg far din og min Skyld hellere bør vælge at ophæve vor Forlovelse. Gud véd, hvor højt jeg har elsket dig, Annette, men min Taalmodighed er forbi . .. For Guds Skyld,« tilføjede han: »hør dog 140 fornuftigt og roligt paa mig! Du græder højt! Du vrider Hænderne, og stamper i Gulvet! hvad er der dog paa Færde? Svar mig dog!« - »Nej!« skreg Annette højt og grædende: »Jeg svarer ikke, før du har forklaret mig, hvad du før sagde. Alt hvad du der har staaet og præket, det kan vi siden tale om, det er det mindste af det. Men det du før sagde om Sardes! Det var jo skændigt! Skulde han elske Sophie, en gift Kone! det var jo himmelraabende! Og hun! skulde hun være saa slet, saa nederdrægtig at besvare hans Kærlighed?« - »Det har jeg ikke sagt,« svarede Ferdinand kold, »og det er ikke derom«... »Jo!« vedblev Annette, afbrydende ham: »Det er ofte faldet mig ind, at hun elskede ham, men jeg tror ikke, at han er forelsket i hende. Jeg har mine Grunde til at tro, at han elsker mig; ja han har endogsaa engang med rene Ord sagt mig, at han af Venskab for dig ikke engang ønskede, at jeg skulde gengælde hans Følelser. Han er en sand Ridder. Derfor flyr han os og rejser bort.« - »Men,« sagde Ferdinand, »om jeg nu siger dig, at han til Trods for al sin Ridderlighed maaske *ikke* rejser bort, at det er ham tilbudt at blive ansat her i Landet, og at han halvvejs har besluttet at modtage dette Tilbud, skønt han derved opofrer en glimrende Fremtid? Jeg tror ikke, det er nogen Hemmelighed. Paa Flintenborg talte de derom i Aftes ved Bordet.« - »Hvad siger du?« raabte Annette: »Sardes bliver her i Landet! Er det muligt? Og det har jeg ikke vidst! O min Gud! nu falder det som Skæl fra mine Øjne. Han var her i Gaar 141 dags, og jeg hørte nok, at han hemmelig bad Sophie om en Samtale. Det slog mig straks, skønt jeg ikke tænkte... Ak, det er altfor vist! nu fatter jeg alting! Det er en Aftale mellem dem, en skændig Forbindelse! Og han har elsket mig, det véd

jeg vist! Nej, det er ikke til at udholde!« - »Gud bevare din Forstand, Annette!« sagde Ferdinand: »Du er jo rent ude af dig selv.« - »Ti du stille,« raabte Annette; »Præk ikke Moral for mig, du som selv spiller saa slet en Rolle! Burde du ikke advare din Broder, i Stedet for at fortie ham, hvad han har Ret til at vide?« - »Min Broder,« svarede Ferdinand, »er Mand for at se med sine egne Øjne. Jeg har intet at aabenbare ham, og i al Fald ikke *Ret* til at tale til ham om en Sag, som han maaske véd bedre end jeg, og ikke vil have berørt.« - »Det er Passiar,« udbrød Annette: »Dersom Lindal ikke, ligesom andre taabelige Ægtemænd, var blind for, hvad enhver kan se, saa taalte han vistnok ikke sligt. Men om du ogsaa ikke vilde tale til ham om en saadan Materie, saa burde du dog, som en retskaffen Broder, kræve Sardes til Regnskab.« - »Hvorledes!« svarede Ferdinand: »Jeg skulde udfordre min bedste Ven for en Sag, der ikke angaar mig, og som det vilde være baade latterligt og urigtigt at blande sig i! Min Broder er en Mand i Ordets bedste Forstand; han vil nok selv vide, hvad han har at gøre. Desuden vilde jeg hellere dø end bedrøve Sophie. Hvorom alting er, saa er jeg vis paa, at hun er uskyldig.« - »Nej,« skreg Annette, som ude af sig selv: »hun er ikke uskyldig. *Hun* er koket, meget 142 mere end jeg, *hun* er listig og fin, *hun* har bedaaret Sardes imod hans Vilje. Jeg har set, hvilke Øjekast hun har sendt ham, jeg har set hende give ham Haanden under Bordet« ... »Skam dig, Annette,« sagde Ferdinand, »og raab ikke saa højt, for Guds Skyld!« Lindal hørte ikke mere; han gik ind i Huset og lukkede sig inde i sit Værelse.

Det vilde være umuligt at beskrive den ulykkelige Mands Tilstand. Efter en lang Kamp fattede han sig og ordnede sine Tanker. Han besluttede at udfordre Sardes. At tillade, at denne af Kærlighed til hans Hustru skulde opofre sin Fremtid og derved erhverve sig nye Rettigheder hos hende, at han selv skulde udholde hans daglige Nærværelse, være bestandig Vidne til en Kærlighedsforstaaelse mellem en elsket Hustru og en forhadt Medbejler, det var mere, end en Mand kunde eller burde bære. »Ak!« sagde han ved sig selv: »Sophie er strafværdig, desværre! jeg kan næppe tvivle derpaa; men jeg kommer tilbage til den martrende Tanke: Det er min egen Skyld. Jeg har selv berøvet min unge Hustru det bedste Skjold mod al Forførelse: Kærlighed til sin Mand. Havde jeg ikke selv unddraget hende dette Palladium, aldrig havde da nogen troløs Tanke nærmet sig denne rene Sjæl. Og dog er det vist, at jeg aldrig har ophørt at elske hende; men Stolthed, Overmod, onde Luner havde omtaaget min Kærlighed, saa jeg ikke selv følte den, og jeg tror heller ikke, at jeg elskede hende nogen Sinde saaledes, som nu, da Frygten for at miste hende har aabnet mine Øjne for hendes 143 Fuldkommenheder. Jeg er den strafværdige! men nu er jeg dog nødt til at straffe hende tillige med mig selv. Ære og Kærlighed fordrer det, men jeg vil skaane hende, saavidt det staar i min Magt. Ingen skal ane Grunden til Duellen. Falder Sardes, vil Sophie hade mig, men da skal hun ikke se mig mere. Jeg er da nødt til at flygte, og jeg vil i saa Fald aldrig mere komme tilbage. Falder jeg - og det aner mig, at denne Aften er min sidste; Sardes skyder jo en Flue i Luften - altsaa: falder *jeg*, saa maa *han* tage Flugten, og al Forbindelse mellem ham og Sophie er for evig tilintetgjort. Det er mig en Trøst. Hvad som ellers kunde blive Tilfældet efter min Død, kan nu ikke ske. Han skal ikke blive Sophies Mand, min Antons Fader, eller Herre paa Havslunde. Nu frisk Mod, Frands Lindal! Beskik dit Hus. Det er ikke første Gang, du er gaaet Døden i Møde. Min Beslutning er taget; det er allerede den halve Beroligelse.«

Tilsyneladende rolig, gik Lindal ind i sin Spisesal, hvor han fandt Sophie og nogle fremmede. Annette lod sig undskylde med, at hun var syg, og havde lagt sig. Ferdinand kom ind, han saa forstyrret ud, tog sin Broder til Side, og fortalte ham med bevæget Stemme, at han og Annette efter en heftig Ordstrid havde brudt deres Forlovelse. »Jeg ønsker dig til Lykke!« svarede Lindal: »Det er mig en Trøst at faa denne Efterretning i Aften.« - »Hvad fattes dig!« spurgte Ferdinand, og fæstede Øjnene paa sin Broders, som ham syntes, forandrede Udseende. »Intet, aldeles intet,« svarede Lindal smilende: »I Morgen 144
Aften kommer jeg til Flintenborg. Der ses vi, som jeg haaber.« - Ferdinand red nu straks bort, og Lindal gik til Bords med Sophie og sine Gæster. Ingen mærkede nogen Forandring hos ham, undtagen Sophie, som spurgte, om han var upasselig. Han benægtede dette, men foregav, at en Mængde Forretninger gjorde ham det nødvendigt at blive oppe det meste af Natten, hvorfor han ogsaa tidligere end sædvanligt forlod Selskabet, og lukkede sig inde i sit Værelse, hvor han virkelig tilbragte hele Natten med at ordne sine Sager. Han var en saa god Forretningsmand, at der ikke var mere at ordne, end hvad han i en Nat kunde overkomme. Et Testamente var egentlig unødvendigt, da hans Søn var hans naturlige Arving. Dog havde han for længe siden gjort Bestemmelser, som skulde følges efter hans Død. Til disse føjede han nu nogle nye, som endnu mere skulde begunstige Sophie. Paa det at ydermere ingen Anger skulde forurolige hende, eller onde Rygter skade hendes Ære, skrev han et Brev til hende, hvori han berettede, at en Strid med Sardes om en politisk Materie havde taget en saadan Vending, at deres Ære paa begge Sider nødte dem til at afgøre den med Vaaben. Deres Trætte, sagde han, angik den faldne Helt, for hvem han i saa mange Aar havde ønsket at udgyde sit Blod. Paa denne Grund haabede han sin Hustrus Tilgivelse for dette Skridt. I hjertegribende Udtryk bad han hende om Forladelse for sin Uret i deres indbyrdes Forhold, og med en inderlig Varme 145 tilstod han for hende den tavse Kærlighed, han i den senere Tid havde næret for hende.

Men ved Gennemlæsningen af dette Brev, som Lindal med Taarer havde skrevet, opstod i hans Sjæl en Tanke, som man vistnok med Rette tør kalde højmodig. »Nej!« tænkte han: »Dette Brev skal hun ikke læse. Hun skal ikke erfare, hvad hun har tabt i mig. Lad hende trøste sig over min Død, og lad hende være lykkelig, om muligt.« Med disse Ord sønderrev han Brevet, og skrev et nyt, hvori blot den første Del af det forrige blev berettet. Det hele havde en venlig Tone, men uden ømme eller rørende Udtryk. Et lignende Brev skrev han til Ferdinand, ogsaa et af samme Indhold til Grev Adalbert. Han daterede dem fra den næste Dag, som netop

begyndte at frembryde, og indesluttede alle disse Breve i sin Tegnebog, i den Hensigt at tage dem med til Flintenborg, hvorhen han vilde begive sig næste Aften, og bede Sardes om en Samtale under fire Øjne, i hvilken han da vilde forklare sig for ham, og hvis hans Forsæt, at blive her i Landet og i Sophies Nærhed, var urokkeligt, da at fordre ham til at møde sig paa Liv og Død den næste Dag.

Da Lindal nu til sidst havde efterset sine Pistoler, og forsynet sig med Penge, i Tilfælde af en forestaaende Flugt, mente han at være færdig med sine jordiske Anliggender; og en Følelse af at være forsonet med sig selv gav ham en saadan Ro, at han gik til Sengs, og i et Par Timer nød en Søvn, der var saa 146 sød, at man ikke skulde formode, at han selv ansaa den for den sidste. Den næste Morgen følte han sig ikke saa vel stemt, som Natten i Forvejen. Han bestræbte sig for at adsprede sine Tanker, og da han havde noget at afgøre, saavel i Landsbyen som et Sted i Nærheden, gik han straks ud, og bestemte først at komme hjem til Middagsbordet.

Imidlertid havde Sophie paa sin Side heller ikke haft rolige Dage. Lige siden den sidste Samtale med Sardes havde hun uophørlig grubiet over det uskyldige eller strafværdige i at indlade sig i hans Forslag. Men det gik hende, som det gaar enhver, der er hildet i det usynlige, men stærke Net, hvormed egne og andres Lidenskaber omspænder os: Den rene Vilje formaar man ikke at give sig, og den alene kan skænke den Klarhed, som løser saa svære Gaader. Tanken om den Smerte, Sardes vilde føle ved et Afslag, den haabløse Adskillelse, den Tomhed, som vilde blive hende til Del, naar denne Ven var tabt, Skræk ved Forestillingen om den mulige Efterretning om hans Død, Frygt at han ved Fraværelsen kunde glemme hende, Erindringen om de mange glædeløse Dage hun havde levet, inden han som en fra Himlen nedsendt Trøst var kommet i hendes Nærhed, Overbevisningen om Lindals Ligegyldighed imod hende, alle disse Betragtninger syntes som fristende Dæmoner at tale til hendes Sjæl. Hin ulykkelige Aften, da Lindals uforsigtige Ytringer havde, som hun selv udtrykte sig, paatvunget hende en tilforn aldrig savnet Frihed, stod levende for hende med al sin 147 Smerte, al sin Bitterhed. Den Selvbeherskelse, hvormed Majoren i den senere Tid havde trukket sig tilbage, var fra hans Side beregnet paa den Omstændighed, at Sardes snart vilde rejse bort, hvis dette ikke skete, var hans Plan langt fra at være vis. Sophie, som ikke anede, hvad der foregik i hendes Mands Hjerte, ansaa ogsaa hans Opførsel i de sidste Maaneder som et Bevis mere paa hans Ligegyldighed. Hun stolede paa de Løfter, Sardes havde gjort hende, hun havde ingen Grund til at mistro sin egen Følelse, og kort sagt: Elskeren sejrede, hendes Beslutning var taget.

Denne Dag var for det Lindalske Hus fra først til sidst en sand Tycho-Brahes-Dag. Saa snart Sophie var opstaaet, bragte hendes Pige hende et Brev fra Annette, tillige med den Efterretning, at Frøkenen ganske tidlig samme Morgen havde ladet den Hest sadle, som hun plejede at ride, havde ladet en lille Ransel spænde i Sadlen, og var ganske alene redet bort. I Brevet fortalte Annette sin Søster, at hun og Ferdinand havde hævet deres Forbindelse, og at det under disse Omstændigheder var hende ubehageligt at opholde sig paa Havslunde, hvor hun hver Dag kunde vente at træffe ham. Hun havde derfor modtaget en Indbydelse, som Kusine Lotte for længe siden havde sendt hende, og vilde indtil videre opholde sig i denne Dames Hus, en Beslutning, som hun haabede, at hendes Søster og Svoger ikke vilde modsætte sig. Sophie ængstedes over, at den unge Pige uden Ledsagelse og til Hest havde begivet sig paa 148 en Vej af saa mange Mile. Hun var just i Færd med at lade en Tjener ride efter hende, da i det samme en Bonde kom og bragte Hesten med et Par Linier fra Annette, der skrev, at hun efter to Mils Ridt følte sig saa udmattet, at hun havde set sig nødt til at tage ind paa en Gaard paa Vejen, som tilhørte nogle Bekendte, og hvor Hr. v. Ruth opholdt sig, og at denne Herre nu i egen Vogn bragte hende til København. Hun bad Sophie snarest muligt at sende hende alle hendes efterladte Sager.

Sophie læste disse Linier, halv skamfuld, halv bedrøvet over sin Søsters Opførsel; men snart glemte hun disse Bekymringer for sine egne Anliggender. Hun fremtog de to Bøger, som tilhørte Sardes, og uagtet hun havde taget sin Beslutning, sad hun dog lidt betænkelig, og betragtede begge Bøgerne, som i dette Øjeblik forestillede den sorte og den hvide Kugle i hendes Skæbnes Urne. Den lille Anton, som stod ved Bordet foran hende, havde en stor Kærlighed til den ene af disse Bøger, nemlig Ovid, der var fuld af Billeder, som han hver Dag betragtede, og aldrig kunde blive ked af at beundre. Han greb nu den kære Bog, og begyndte at forlyste sig med dens Beskuelse. Sophie hentede et stort Stykke hvidt Papir, og vilde tage den ominøse Bog, for at indsvøbe den deri. Anton holdt den tilbage, og bad indstændig om at maatte beholde den. »Nej vist ikke!« sagde Sophie: »Den tilhører Sardes, han vil have den igen.« - »O lille Moder!« raabte Barnet: »giv ham Rejsebeskrivelsen, som ligger der, det er jo ogsaa hans.« - 149 »Nej, nej!« svarede Sophie utaalmodig: »han vil have Billedbogen og ikke den anden. Fly mig Bogen.« - Anton begyndte at græde. »O, søde Moder! for min Skyld, send ham ikke denne Bog. Jeg bliver saa bedrøvet derfor.« - Sophie studsede lidt ved disse Ord. De gjorde et underligt Indtryk paa hende. Endelig sagde hun: »Men Sardes bliver endnu mere bedrøvet, om han ikke faar den;« og disse Ord gav hende Mod til at rive Bogen fra Drengen, der med begge Arme kastede sig over den, og skreg højt. »Nu er du uartig,« sagde Sophie: »gaa straks bort.« Anton løb ud paa Balkonen, hvor han nedkastede sig næsegrus paa Gulvet, og skjulte sit onde Lune, saa godt han kunde. Sophie tog Ovid, til Trods for den Advarsel, som hendes Barns Ord og Taarer indeholdt, indpakkede den, og skrev Adressen udenpaa.

I samme Øjeblik meldte man hende, at Grev Adalbert var nede, og ønskede at aflægge et Besøg hos hende. Hun ilede ned i en Havestue, hvor Greven ventede hende. Hun beklagede, at Lindal var gaaet, og

maatte undvære et ham saa kært Besøg, men tilføjede, at hun havde hørt ham sige, at han i Aften vilde ride til Flintenborg og tilbringe Natten der, for saa længe som muligt at nyde Grevens Selskab. Adalbert svarede, at Haabet om Majorens Besøg var ham inderlig kært, men at det ikke var ham mindre kært at træffe hende ene, for, med hendes Tilladelse, at aabne sit Hjerte for hende angaaende en Sag, der var ham af yderste Vigtighed, og som han ønskede kun at betro hende, da han altid havde fundet, at en 150 elskværdig Dame var den retfærdigste Dommer, den bedste Advokat og den eneste tilladelige Mægler mellem nærforbundne Mennesker. »De ædleste af Deres Køn,« sagde han, »er i Besiddelse af en Takt og Delikatesse, som vi andre forgæves stræber at tilegne os. Den Sag, som jeg vover at underkaste Deres Dom, angaar Dem ikke personligt, men jeg stoler paa Deres elskværdige Deltagelse i Deres Venners Skæbne.« - Sophie gættede let, at den Sag, hvorom Greven vilde tale, angik hende kun alt for personligt. Hun følte alt Blodet stige op i hendes Kinder, og for at skjule sin Forvirring, afbrød hun Adalbert, og efter at have takket ham for den Fortrolighed, hvormed han beærede hende, bad hun ham først tillade, at hun sørgede for nogle Forfriskninger, da hun bemærkede, at han var udmattet af at køre den lange Vej i den lumre og trykkende Luft, som i Dag var herskende. Hun tog Anledning heraf til at ile ud af Værelset, og mødte i Forsalen en Tjener, som Sardes havde sendt, og som leverede hende en lille aaben Seddel, idet han bragte en Hilsen fra hans Herre og en Bon om en Bog, samt om en Romance, hvis Begyndelse fandtes opskrevet paa denne Strimmel Papir, dersom den ellers fandtes blandt Fruens Musikalier. Sophie tog Seddelen, hvorpaa var skrevet en Linie af en italiensk Romance, der paa Dansk omtrent vilde hedde: »Vær barmhjertig, og lad mig ikke dø af Angst og Længsel.« Hun forstod Meningen, og disse Ord, skrevet med en skælvende Haand, bevægede hende, og genkaldte levende den skønne 151 Stemme, hvormed hun havde hørt ham synge den. Tjeneren bad hende om ikke at lade ham vente, da hans Herre havde paalagt ham at komme snart tilbage, og han desuden havde et Ærinde hos Skovrideren langt inde i Skoven. Hurtigt ilede Sophie op i sit Kabinet, greb den betydningsfulde Pakke og leverede den selv til Tjeneren. Nu var Loddet kastet. Ilfærdig besørgede hun nu de omtalte Forfriskninger til Greven, bragte dem selv ind med sig og satte sig hos ham.

Efter at Adalbert med mange Taksigelser og Undskyldninger havde ligesom af Høflighed mere smagt end nydt disse, indledede han paa ny den forrige Samtale, og fortalte hende, som en Nyhed, det Tilbud der var gjort Sardes, og den Daarlighed det efter hans Mening vilde være, om han modtog det, hvilket han syntes at have i Sinde. »Det lille Danmark,« sagde han, »er i Forhold til andre større Lande vistnok i dette Øjeblik et af de rigeste paa udmærkede Talenter, men det kan ikke pleje de Laurbær, som vokser paa dets Grund, de visner før Tiden af Mangel paa Næring. Sardes vil udmærke sig i Frankrig, og se en glimrende Løbebane for sig. Her derimod vil han henvisne ubemærket, saa meget mere, som den Post, der her bydes ham, blot fordrer en arbejdsom, lydig Underordnet, der ej behøver egen Tanke eller Vilje, naar han kun har den Dyd, at være tilfreds i trange Kaar. Men til en saadan Stilling er Sardes saa uskikket, som muligt. Jeg har haft ganske andre Planer, paa hvilke jeg længe har arbejdet. Ved 152 min Hjemkomst til mit Fædreland vilde jeg adoptere ham som min Søn, et Ønske, som Omstændighederne hidtil havde forbudt mig at opfylde. Nu derimod kan jeg skænke ham mit Navn, og ved min Død efterlade ham den Arv, jeg har modtaget efter min Fader. Jeg ejer aldeles ingen Kapital, men mit Gods ved Bordeaux er tilstrækkeligt til at forskaffe ham en anstændig Uafhængighed, om han formedelst Tidernes Omvekslinger skulde ønske at trække sig tilbage fra de offentlige Anliggender.« - »I Sandhed!« sagde Sophie: »De fortjener visselig, at han skænker Dem en Søns hele Kærlighed.« - »Ja, min smukke Frue,« svarede Greven: »jeg kunde vel beklage mig og med Sandhed sige, at han ved dette Skridt tilintetgjorde mit Liv, men i denne Tanke vilde jeg - som en sand Fader - vide at finde mig, dersom jeg ikke var overbevist om, at han tillige fordærvede sit eget Liv. Han selv har saa klar Forstand, at han umulig kan være uvidende derom, men ... jeg indbilder mig ... thi naturligvis er en gammel Fader ikke en ung Elskers fortrolige .. . men jeg forestiller mig, at en Elskovshandel, en heftig Lidenskab maa overveje al Fornuft og Pligt hos ham i dette Øjeblik. Jeg siger: *i dette Øjeblik*; thi ingen Lidenskab varer Livet ud, hvor kort det end er. Ethvert Menneske vaagner sent eller tidligt til Fornuft, og saa meget tidligere, som de Ofre er betydelige, der bragtes i det berusede Øjeblik.« - Sophie tav forlegen. Greven kom nu til Maalet for sin Tale. Han sagde: »Jeg dømmer ikke blot efter, hvad Sardes har ytret om den høje 153 Ærbødighed, han nærer for Deres Fortrin, men jeg dømmer især fra mit eget Hjerte, naar jeg formoder, at Deres Forestillinger vil virke mere end alt, hvad den øvrige Verden kan opdrive af Moral og Fornuftgrunde. Min Begæring er derfor, at De vil overveje, hvad jeg har taget mig den Frihed at sige Dem, og tale med Sardes om denne Sag. Visdommen fra Deres Læber maa, synes mig, være aldeles uimodstaae-

lig.«

Denne hele Samtale blev naturligvis ført paa Fransk, og dette Sprogs Finhed i Forhandlinger, hvor man ønsker at sige mere eller mindre end det, man egentlig siger, begunstigede overordentlig den diplomatiske Kunst, som Greven ved denne Lejlighed lagde for Dagen. Sophie forstod ham fuldkomment, uden at han med mindste Ytring havde traadt hendes Hemmelighed for nær. Han gik endog et Skridt videre. Ved at rose hendes huslige Dyder, hendes Fortræffelighed som Hustru og Moder, og ved at omtale hendes behagelige Hus, herides Mands Fortjenester, syntes han indirekte at paaminde hende om hendes egne Pligter. Ganske naturligt, som det syntes, kom han i Samtalens Gang til at fortælle hende, hvad hun ikke vidste: at hendes Mands Omsorg for hende havde været Grunden til Klostergaardens omhyggelige Istandsættelse, da dette lille Gods var bestemt til hendes Enkesæde og private Ejendom. Denne Efterretning gjorde et smerteligt Indtryk paa hende. Hun kunde kun med Møje holde sine Taarer tilbage. Kun i ubestemte og intetsigende

Udtryk havde hun 154
formaaet at svare Greven under den hele for hende pinlige Samtale. Hendes Bevægelse undgik ikke den kloge Diplomat, som nu tog Afsked og efterlod hende i en Stemning, som hun ikke kunde forklare sig selv, men hvis smertelige Uro drev hende fra det ene Sted til det andet. Hun gik ud i Haven og søgte Tilflugt paa sit Yndlingssted, mellem de ensomme Buske, hvor Sardes første Gang havde overrasket hende. Her satte hun sig, stræbte at samle sig, og at ordne sine Tanker. Saa hurtig er Overgangen fra Beslutning til Handling, og dog saa stort et Spring fra den første til den sidste, saa stor den Forandring, som Ønsket undergaar ved at træde ud i Virkeligheden og blive til Handling, at man ofte forfærdes ved at se Nattens yndige Drømmebillede forvandlet ved Dagens Lys til et blegt, falmet Ansigt. Denne Erfaring gjorde nu ogsaa Sophie. Den slette Stemning, hvori hun for Øjeblikket befandt sig, søgte hun at overvinde ved Tanken om den Glæde, hun havde beredt den Ven, som med ængstelig Utaalmodighed ventede hendes Svar. Hun fremmanede hans elskværdige Billede, hun forestillede sig, med hvilken Henrykkelse han endnu i Dag vilde ile til hende og kaste sig for hendes Fødder. Men netop i disse Fantasier, i hvilke hun søgte Trøst, vendte Gorgonen sit Ansigt imod hende. Ved en naturlig Idéforbindelse saa hun i Aanden det Udtryk, hvormed Sardes havde vist sig for hende i deres før omtalte uenige Øjeblikke; hun saa, hvorledes hans ellers sværmerisk blide, sjælfulde Træk forvandlede sig og antog Præget af 155 Lidenskabens Vanvid; med hvilke Øjne, brændende af vanhellig Ild, han ligesom slugte hendes Yndigheder. Ved denne Forestilling syntes det hende, som om Dødens isnende Haand berørte hende ved Tanken om de Forpligtelser, hun havde indgaaet. Umuligt, det følte hun, umuligt var det hende at taale hans Kærtegn, selv om de var nok saa uskyldige. Og med dobbelt Kraft vaagnede nu det store Spørgsmaal: »Er de uskyldige?« - Lindals Billede stod i dette Øjeblik for hende med en vemodig Mine, og den gamle Kærlighed nærmede sig hendes Hjerte. Fremmed forekom dog Sardes hende, til Trods for den Følelse, hun nærede for ham. Skræk og Skamfuldhed greb hendes Sjæl, og det syntes hende, at hun ikke kunde se enten Mand eller Barn i Øjnene.

Hun fik ikke Tid til videre at forfølge disse Tanker. De fremmede fra forrige Aften kom for at søge hende. Ogsaa Lindal var kommet, og man gik til Middagsbordet. Medens man endnu sad omkring dette, bragte Tjeneren Majoren et Brev, som han læste med spændt Opmærksomhed. Tjeneren sagde, at Budet, der havde bragt det, ventede paa Svar. »Sig ham,« sagde Lindal, »at jeg i Eftermiddag skal indfinde mig.« Han læste Brevet nok engang, og stak det til sig. Sophie fulgte med Ængstelighed hans Bevægelser. Det fremmede Selskab, som bestod af tre Herrer, tog bort straks efter Bordet. Da Lindal og Sophie blev ene, fremtog Majoren det omtalte Brev og leverede det til Sophie, idet han sagde: »Læs dette Brev! det er baade til dig og mig.« - Brevet var fra 156 den tilforn omtalte Søster af Lindal, Caroline, som i nogle faa Linier underrettede sin Broder og Svigerinde om, at hun havde forladt sin Mand, taget sine Børn med sig, og opholdt sig i Nærheden. Hun skrev endvidere, at dersom Rygtet om de Scener, der havde foranlediget dette Skridt, havde været hurtigere end hun, og naaet hendes nærmeste, saa vidste hun vel selv, at hun ikke kunde haabe at modtages af dem med den gamle Agtelse og Kærlighed. Af en billig Ydmyghed havde hun derfor undveget at nærme sig Havslunde, skønt hun rigtignok havde vovet at søge Tilflugt paa sin Broders Grund, idet hun opholdt sig hos Præsten, hvis Kone i yngre Dage havde været hendes Veninde. Tavs og beængstet gav Sophie Brevet tilbage. Lindal sagde: »Sagtens fortjener Caroline ikke min Agtelse og Kærlighed, som hun ogsaa selv siger. Imidlertid vil jeg dog se hende, og høre hvad hun har i Sinde for Fremtiden. Dersom du vil, saa kan vi begge gaa til hende. Vejen til Præstegaarden er ikke lang.«

De gik sammen ganske tavse. Sophie tænkte med et tungt Hjerte paa at se den fordum saa frimodige og livlige Veninde nedslaaet og fortæret af Anger. Med Forundring saa hun derfor Caroline komme dem i Møde med en stille Beskedenhed, men ikke uden en vis Værdighed. Hun fremstillede sine Børn for dem. Den yngste, en smuk Dreng paa Antons Alder, var ubekymret, men de to ældre, to nydelige Piger, syntes med smertelig Undseelse at føle deres Moders Stilling og deres egen. Den ældste især, en 157 indtagende, tretten Aars Pige, nærmede sig med nedslagne Øjne, og da Sophie med Kærlighed løftede hendes Hoved i Vejret, og kyssede hende, kastede hun sig om hendes Hals og brast i Graad. Caroline blev bleg ved dette Syn. Hun stræbte at fatte sig og lod Børnene gaa ud af Værelset, hvorpaa hun sagde: »Kære Broder! jeg staar for dig som en Synderinde. Og du, min Sophie! for dine rene Øjne burde jeg vel især med Skamfuldhed nedslaa mine. Verden har brudt Staven over mig, men hos den Alvidende, som véd hvad jeg i fjorten Aar har lidt, hos ham haaber jeg at finde Naade. Derfor trykkes jeg ikke til Jorden af min Uret, skønt jeg selv bedst erkender den. Mine stakkels Børn, som rødmer paa mine Vegne, er mine værste Bebrejdelser, men jeg har Mod til at oprette min Synd imod dem. Det har jeg allerede bestræbt mig for. Det er fire Aar, siden jeg sidste Gang saa den eneste Mand, jeg nogen Sinde har elsket. Som Elskende er vi for stedse adskilte. Jeg har haft Tid til at besinde mig og overveje min Uret, og hvad der kan undskylde den.« Lindal tav, men Sophie svarede hende med skaansom Ømhed.

Da nu Lindal bad hende om fortroligt at underrette dem om de Begivenheder, de ikke kendte, tog Caroline Ordet og sagde: »Du ved, kære Frands, hvorledes jeg blev tvunget til en Mand, jeg afskyede. Jeg var kun seksten Aar; det maa undskylde, at jeg lod mig tvinge og ikke greb de Midler, som stod til min Tjeneste, og hvorved jeg kunde have reddet mig, men som jeg den Gang ikke kendte. At jeg indgik dette 158 Ægteskab, var min første og værste Synd, thi fra denne udsprang den efter min Mening tilgiveligere, hvis Følger har ført mig til dette Sted. Jeg vil ikke omtale min Mands Lyder og min Ulykke ved hans Side. Jeg væmmes ved Erindringen om hans Laster og min Fornedrelse. Min Historie er iøvrigt fortalt i faa Ord.« Hun

berettede nu, hvad Ferdinand tilforn havde fortalt om den Kammerpige, der ved Husherrens Gunst havde indtaget sin Frues Plads i Huset, og hvis Uforskammethed steg til en utrolig Grad. Endelig da dette foragtelige Fruentimmer en Dag havde bogstaveligt mishandlet den yngste Datter, vovede den med Rette opbragte Moder at bruge sin Myndighed og vise Tjenestepigen Døren. Denne løb ind til sin Herre og forraadte den hende fordum betroede Hemmelighed om hendes Frues Forbindelse med en nu i flere Aar fraværende Herre, og forsømte ikke at udsmykke sin Angivelse med mange egne Tilsætninger. Faa Timer derefter kom Baronen med den omtalte Tjenestepige og en Øvrighedsperson ind til sin Frue og forlangte, at Angiversken i dennes og Børnenes Nærværelse skulde gentage sit Udsagn, hvilket hun gjorde med største Frækhed. Forbitrelse over en saa uværdig Behandling, og tilladelig Stolthed bevægede Caroline til straks at tilstaa alt, og den saa længe tilbageholdte Klage over den forhadte Ægtemand udbrød nu med al den Bitterhed, al den Afsky og al den Foragt, som opfyldte hendes Sjæl. Alvorlig forlangte hun at skilles fra ham og straks at maatte forlade hans Hus. Hendes smaa Døtre klyngede 159 sig grædende til hende og bad hende tie. En Præst, som Baronen ogsaa havde kaldt, kom midt i denne oprørende Scene. Han bestræbte sig forgæves for at dæmpe Uvejret. Baronen var som et vildt Dyr. Han forlangte en skriftlig Tilstaaelse af Carolines Forseelse, hvori hun skulde erklære, at hendes yngste Barn ikke var hendes Ægtemands Søn; i modsat Tilfælde vilde han beholde Barnet; og idet han sagde dette, greb han det, og slog det i sit Raseri. Den ulykkelige Moder, som saa sin Yndling mishandles, var nær ved at give den forlangte Erklæring, da Præsten i det samme traadte imellem, og med en saadan Alvor vidste at imponere Baronen, at han, hylende af Arrighed, som et uartigt Barn, slap den lille Dreng, og kastede sig i en Lænestol. Den hidtil tavse Øvrighedsperson forenede sig nu med Præsten, og benyttende dem af dette Øjebliks Ro, tog de Caroline og hendes af Angst skælvende Børn mellem sig og førte dem alle til Præstens Hus. Denne retskafne Mands Bestræbelser lykkedes det næste Dag at forskaffe Baronens skriftlige Samtykke til en Skilsmisse, der under disse Omstændigheder syntes en moralsk Pligt. Ogsaa bragte han en Slags Overenskomst til Veje an gaaende Sønnen, som de paa begge Sider maatte afstaa, og Moderen forpligtede sig til at sætte Drengen i Huset hos en, af begge Parter for agtværdig erkendt Familie. Døtrene blev uden Indvending overladt til Moderen, og saaledes rejste hun til Havslunde med alle sine Børn.

Lindal havde rejst sig og gik op og ned ad Gulvet.
160

Da hans Søster havde endt sin Fortælling, udbrød han heftig: »Hvilket rædsomt Optrin! hvilke afskyelige Forhold! Og det er dig, Caroline, dig, som jeg har æret saa højt, dig er det, som giver dine Børn og Verden en saadan Forargelse! Burde ikke et Fruentimmer med din Forstand finde Midler til at modstaa Fristelsen? Bør en Hustru, en Moder ikke have Kraft til at bekæmpe det første Indtryk, til i Tide at udrive et utilladeligt Ønske af sit Hjerte, inden det slaar Rod deri?« - Taalmodig svarede Caroline: »Den, som kan dette, uden at hun, som ofte sker, maa betale denne Sejr med Sløvhed eller hentærende Kummer, hende vil jeg ære som en Martyr, thi det er hun. Men I Ægtemænd! I, som selv paa tusind forskellige Maader fører os til Fordærvelsens Afgrund, og bryder Staven over os, hvis vi svimler paa Randen, I, som ikke formaar at opofre os den usleste Lyst, I har ikke Ret til at fordre af os det tungeste af alle Ofre.« - »Jo,« raabte Lindal, »jo! fuld Ret har vi til at fordre et saadant Offer, thi det er ikke os, men Æren, som I skylder det, og den maa vi selv ofre vore kæreste Ønsker, vor Velfærd, vort Liv og Blod, om det gælder. Det være langt fra mig at forsvare denne Baron, som jeg altid har dybt foragtet; hverken ham eller andre, selv mindre strafværdige Ægtemænd vil jeg undskylde; men endogsaa den sletteste af os giver sin Ære i et Fruentimmers Haand, i det Øjeblik han ægter hende. En Kones Utroskab gør hendes Mand til Spot og Latter for den skadefro Verden, den fordærver hans hele Tilværelse. Vore Udsvævelser, saa 161
nedrige de end kan være, de bedækker ikke vore Hustruer med Vanære, de griber ikke ind i deres inderste Væsens Helligdom, ved at give dem Børn at opdrage, at elske, at efterlade deres jordiske Ejendom og deres Navn, med Mistanken om at i disse Børns Aarer flyder et fremmed, et forhadt Blod. Og vi skulde give Afkald paa saa nødvendige Fordringer? I kalder dette Tyranni, og føler ikke, hvor højt vi ærer eder ved at anse eder som hellige Personer, ved at anse den mindste Skygge paa eders Renhed som en Plet paa vor Ære, og saaledes binder dette vort højeste Klenodie til vor Forbindelse med jer? ... Men ak Gud! Alt dette var det ikke min Hensigt at sige. Hvad dig angaar, kære Caroline, saa véd jeg vel, hvor meget der maa og bør tale for dig. Derfor tilgiv mig! jeg véd ikke selv, hvorledes alt dette slap mig ud af Munden. Tilgiv mig, og glem hvad jeg har sagt. Men sig mig endnu, hvad er din Plan for Fremtiden?« - »Jeg har i Sinde,« sagde Caroline, »at rejse til Hamborg til min Tante. Efter sin Mands Død gjorde hun mig et Besøg, og Synet af min huslige Stilling indgav hende den oprigtigste Anger over den Del, hun, forledet af min Onkels Myndighed, havde haft i min Skæbne. Siden den Tid har hun uophørlig i sine Breve tilskyndet mig at bryde mit ulykkelige Ægteskab, og tage med mine Børn tilbage i hendes Hus, som hendes Datter og eneste Arving.« - »Naa Gud være lovet!« sagde Lindal: »saa er du jo i Havn. Men jeg gaar, jeg har ikke Tid at blive længere. Aftal med Sophie, hvad der kan gøres for at lette din 162 Skæbne og berolige Gemytterne. Hvad Sophie og du selv i Forening bestemmer ... det ... dermed er jeg tilfreds.« Han omfavnede sin Søster med hjertelig Varme og forlod Værelset.

Da de to Veninder nu var ene, mødtes deres Øjne, og uden at tale et Ord kastede de sig i hinandens Arme. Da de havde fattet sig, tilbød Sophie, efter den hende givne Fuldmagt, at modtage Carolines Søn i sit Hus, og med moderlig Ømhed opdrage ham tilligemed sin egen. Dette Tilbud satte den bekymrede Moder i

den lykkeligste Stemning; hun takkede sin Veninde med Glædens og Erkendtlighedens Taarer. De aftalte desuden, at Sophie den næste Dag skulde afhente sin Svigerinde og hendes Børn til Havslunde, hvor de skulde opholde sig til deres Afrejse. Sophie vilde nu tage Afsked, men Caroline holdt hende tilbage og sagde: »Endnu et, Sophie! Jeg kan ikke lade dig gaa, uden først at gøre dig et Samvittighedsspørgsmaal. Vi var fra din tidligste Ungdom fortrolige Veninder. Jeg vil hellere taale Bebrejdelser af din Mund, end martre mig med den Tanke, at du af Skaansel fortier mig din Foragt. Derfor sig mig med Venskabs Oprigtighed, hvad du dømmer om mig?« - »Ak, kære Caroline!« sagde Sophie undselig: »Jeg er langt fra at fordømme en saa naturlig Følelse, som Kærlighed til en ædel Genstand; jeg synes, at Sjælen maa være fri, og ikke afhængig af menneskelige, indskrænkede Forhold; men - da du vil, jeg skal være oprigtig, saa synes mig, at man vel kunde have Lov til at nære saadanne Følelser, til at lade dem 163 forskønne sit Liv, uden derfor at gøre sig skyldig i Utroskab.« - »Men,« svarede Caroline, »dersom nu disse Følelser ikke er en blot Fantasi-Kærlighed, en Drøm, som en anden; dersom Genstanden for denne Tilbøjelighed deler dem, ja, mer end deler dem, hvorledes tror du da, at man for bestandig kan skjule dem for ham, vogte sig for at lade ham ane, hvad han hvert Øjeblik er opmærksom paa at opdage?« - »Nej,« svarede Sophie, »det tror jeg vel, er vanskeligt, maaske umuligt.« - »Ak, kære Veninde!« raabte Caroline: »har man bortgivet sit Hjerte, saa er det første Skridt gjort, og de andre følger alt for let efter.« - »Nej,« udbrød Sophie med Heftighed: »Umuligt! En Mand, der virkelig elsker, kan ikke ville fornedre Genstanden for sin Kærlighed. Den Lykke, at vide sig elsket, maa tilfredstille ethvert elskende Hjerte.« - »Ja vist,« sagde Caroline smilende: »noget saadant siger de alle. Jeg vil ikke anvende det Ordsprog: *Saa taler de Ræve for de Gæs*; men jeg vil virkelig tro, at en Elsker mener noget saadant, saa længe han ikke er sikker paa vor Kærlighed, men tro mig, at naar han først har hørt denne Tilstaaelse af vor egen Mund, saa bliver den hidtil tilbedte Gudinde hverken mer eller mindre end et Fruentimmer, - et elsket Fruentimmer, det tilstaar jeg, og det er ogsaa nok; - men en elsket Elsker gør Fordring paa Rettigheder, og de smaa Tilnærmelser bliver daglig større. Skinsyge, Lidenskabelighed, Uro forvolder Trætter og heftige Optrin med Klager og Trusler; disse igen Forsoningsscener. Man ynker hinanden, 164
man blander sine Taarer, og engang i et ulykkeligt Øjeblik« ... »O nej! nej!« raabte Sophie: »Et saadant Øjeblik maa aldrig komme.« - »Ak, bedste Sophie!« sagde Caroline: »Tro mig! Den, som vil være sikker paa Sejren, maa aldrig give sig i Striden. Nej, min Broder har Ret! Det første Indtryk er det, man maa bekæmpe. Er Sjælen virkelig fri, saa er her Lejlighed til at haandhæve dens Frihed mod Lidenskaberne, Frihedens værste Fjender. Men i Sandhed, det er uendelig svært, og i det mindste maa denne Kamp kæmpes ene. Skal man overvinde sig selv, og en anden tillige, det er mer end dobbelt vanskeligt.« - Men,« sagde Sophie: »den Troskab, man har lovet sin Ægtemand, maa det jo dog være muligt at bevare.« - »Maaske er det muligt,« svarede Caroline: »Jeg tror det næsten selv, men oprigtig talt: Hvad derved var vundet, var dog kun den grovere Del af Troskaben. Den ægte, bedste Del var dog borte. En Mand, der fortjente sin Hustrus Troskab, kunde aldrig føle sig beroliget ved at beholde den saaledes. Han havde dog mistet sin Kone, thi det egentlige Ægteskab var brudt, da det, som udgør Aanden i denne Forbindelse, jo var tabt. Se, min Sophie! Denne Betragtning maa trøste mig, thi mit Ægteskab var uden Foreningens Aand, var en død, en tvungen, en vanhellig Forbindelse. O, havde jeg blot kunnet agte min Mand, havde jeg blot engang elsket ham, jeg stod ikke, som jeg nu staar for eders Øjne!« - Sophie omfavnede hende de inderligste Forsikringer om sit Venskab, om sin Agtelse. »Du har været 165
saa ulykkelig,« sagde hun, »og dine Ord er sande og overbevisende, det føler jeg. Gud være lovet, du er fri!« - »Ja, dertil glæder jeg mig ogsaa mere, end jeg kan udsige,« svarede Caroline: »I Hamborg er jeg ubekendt, Tantes Hus er stille, der vil jeg leve i Fred, for at opfylde en Datters og en Moders Pligter.« - »Sig mig i Fortrolighed,« sagde Sophie: »vil intet Savn forstyrre din Lykke? Hvor er den Mand, du elskede? Kan du være tilfreds uden ham?« - »Ja, jeg kan,« svarede Caroline: »Se det er ogsaa en Visdom, som jeg har lært af Ulykken. Den Elsker, som faar en Ægtemands Rettigheder, bliver selv Ægtemand, og Elskeren er forsvundet, uden at den Omsorg i det daglige Liv, den Beskyttelse, som vi ikke kan finde, uden hos en god Ægtemand, kan trøste os over Tabet. Det forkerte i vort Forhold træder nu fjendtligt imellem os. Hvad der er vort, er ikke hans; hvad der er hans, er ikke vort. Ingen Sikkerhed beroliger os. Det pikante i Forbindelsen er borte, og intet kommer i Stedet. Kedsomheden, Kærlighedens værste Fjende, indsniger sig, og denne flygter for hins dødelige Aande. Dersom jeg derimod kunde have ægtet denne Elsker, saa véd jeg vist, at vi bestandig skulde have elsket hinanden. Ved en fornuftig huslig Indretning vilde vi have udelukket Kedsomheden; de daglige smaa Glæder og Sorger havde forenet os, og om ogsaa den første Forelskelse var gaaet tabt, saa var der dog blevet noget tilbage, som var sødere end Venskab, ømmere end Slægtskabskærlighed, og mer end nok til at opfylde Hjertet. Denne Følelse vilde have fulgt 166 os til Graven, thi at en saadan Kærlighed kan ledsage Ægtefolk til de sildigste Aar, saaledes som Fabelen fortæller om Philemon og Baucis, det har jeg set Eksempler paa. Men en lovlig Forening med den Mand, jeg elskede, var af mange Grunde umulig, ogsaa for mine Børns Skyld, og for deres Skyld har jeg taalt alle mine Ulykker i disse lange fjorten Aar. Ak! lad ikke min moralske Tale forundre dig! den klinger vel underligt i min Mund; men jeg har i de senere Aar levet stille, og i min Ensomhed ret bearbejdet disse Betragtninger i mit Sind ... Men, min Sophie! Hvorledes! Du græder?« - Sophie omfavnede hende og sagde: »Dine Ord bevæger mig. Jeg takker dig og ærer dig. Vær vis paa, at din Undskyldning er i mit Hjerte.«

Denne Samtale havde gjort et dybt Indtryk paa Sophie; og uden at vide, hvorledes det endnu skulde blive hende muligt at trække sig ud af sit Forhold til Sardes, havde hun besluttet at gøre det. Hun forlod nu sin Veninde for at gaa hjem, men gik dog først ind til Præsten for at hente sin Anton, der som sædvanlig var

gaaet derhen straks efter Bordet. Til sin Forundring hørte hun, at han kun havde været udenfor Huset, hvor han havde truffet en af Præstens Sønner, til hvem han havde leveret sine Bøger, og bedt ham sige Faderen, at han blot vilde gaa et Øjeblik ind til nogen i Nærheden, men straks vilde komme igen. Han var derpaa ilet af Sted i stærkeste Løb, uden at komme tilbage. Sophie søgte ham nu hos et Par Haandværksfolk i Landsbyen, hvor han 167
undertiden plejede at komme, men heller ikke der havde han været. Hun haabede nu at træffe ham hjemme, men allerede ved Indgangen til Haven mødte Lindal hende, og spurgte efter Drengen. Ængstelig løb Sophie Haven rundt og raabte hans Navn, som Ekko gentog; Lindal gjorde det samme. Flere af Tjenestefolkene, som kom til, løb til Skoven, nogle hist, andre her. Endelig traf de bekymrede Forældre en Gartnersvend, som berettede, at han havde set den lille Anton løbe lige paa Kanden af Strandbredden, paa hin Side Bugten; at han havde raabt til Barnet at vogte sig for at falde i Vandet; men da hans Husbond i samme Øjeblik havde kaldt paa ham, havde han ikke set videre til Drengen. Ved denne Fortælling blev Sophie grebet af den dødeligste Skræk. Hendes Anton, tænkte hun, havde fundet sin Død i Bølgerne. Lindal stod bleg som et Lig. Han greb den afmægtige Sophie i sine Arme og bar hende ind i Havesalen. Han kaldte hende med de kærligste Navne, og stræbte, selv næsten modløs, at indgive hende Mod. Han overlod hende til hendes Piges Omsorg, og ilede paa en ny Undersøgelsesrejse. Han løb ned mod Søen, uden selv at vide, i hvad Hensigt, da han, allerede ved at bøje om ad en Gang, som førte til Vandet, saa den gamle Fisker i sin Baad, med Anton, som han satte i Land, hvorpaa han straks vendte om for at ro hjem. Den henrykte Fader løb sit Barn i Møde, men dette, som frygtede for Straf, ilede hen bag Mariastøtten, og kom, først efter flere Gange at være kaldet, ydmyg krybende frem. Lindal 168 løftede ham op i sine Arme, og løb, uden at sige et Ord, ind til Sophie, der, idet hun saa sin Søn, rakte med et Glædesudraab Armene imod ham. Lindal bragte Drengen til hende. De lykkelige Forældre omslyngede paa engang deres Barn og hinanden. Sophie græd heftigt, og trykkede sit Ansigt mod Lindals Kind. Majoren rejste sig, og sagde med bevæget Stemme: »Jeg maa af Sted! Min Hest har længe staaet sadlet, den bliver urolig, og et Uvejr er i Luften, det er ikke langt borte. God Nat, Sophie! God Nat, min Dreng!« Han gik mod Døren, men vendte sig om, omfavnede endnu engang sin Hustru og sin Søn, trykkede Drengen fast ind til Sophies Bryst, og brast i Graad. »Lindal!« raabte Sophie: »Bliv dog! jeg beder dig!« - »Jeg kan ikke,« svarede han, rev sig løs, og ilede ud af Værelset, kastede sig paa sin Hest, og jog af Sted i stærkeste Trav.

Den lille Anton var udmattet og i synlig Sindsbevægelse. Paa sin Moders Spørgsmaal berettede han, at han havde forvildet sig i Skoven, og efter megen udstaaet Angst endelig var kommet ud i Nærheden af Fiskerhytten, hvorfra den gamle Fisker velvilligt have roet ham over til Haven. En nærmere Forklaring over, hvad han vilde i Skoven, kunde Sophie ikke erholde af ham. Hun førte ham op i deres fælles Sovekammer, og bragte ham selv til Sengs, hvorpaa hun forlod ham, og gik ind i det tilstødende Kabinet og ud paa Balkonen. Det havde hele Dagen været trykkende hedt, et Tordenvejr havde drevet omkring ved Horisonten. Det lynede langt borte, og den Blæst, 169 som bebuder et sig nærmende Uvejr, rystede de høje Træer, der syntes at sukke under dens vrede Haand. Solen var allerede gaaet ned; men den fulde Maane stod højt paa Himlen, og syntes at stride med de sorte Skyer, der uophørlig drog den forbi. Sophie bemærkede lidt eller intet til Naturens Uro. Alle hendes Tanker var vendt mod hendes eget Indre. Hun aandede dybt, som et Menneske, der aandeløs staar stille efter et altfor stærkt Løb. En stor Forandring, det følte hun, var foregaaet med hende siden denne Morgen. Den Beslutning, hun havde taget, at bryde med Sardes, gav hende allerede en større Ro. Hun takkede Gud for de Advarsler, som havde aabnet hendes Øjne. Den sidste Scene med Lindal havde fuldkommen befæstet hendes Beslutning. »Ak!« sagde hun ved sig selv: »I hans Arme, ved hans kærlige Ord følte jeg mig saa tryg, saa tilfreds. Ja, Caroline har Ret! Kun i en god Ægtemands Arme er Lyksalighed og Ro. Alt andet, det være nok saa elskværdigt og tillokkende, det er og bliver dog fremmed. Og jeg, hvem Gud har givet saa meget af Livets Lykke, en saa rolig huslig Tilværelse, en saa skøn Virkekreds, et saa elsket Barn, jeg var saa nær ved at forspilde alt dette! Hvor ulykkelig har jeg dog været i saa lang Tid! hvor fordærvet har dog den skønne Sommer været for mig! Gud være lovet, jeg er endnu ikke strafværdig! Men... o Gud! hvad siger jeg. Har jeg ikke sendt det ulykkelige Tegn paa mit Samtykke! Er det ikke allerede i hans Hænder? Har jeg ikke derved tilstaaet ham min Kærlighed? Jeg ulyksalige!
170

Det første Skridt er gjort, som Caroline sagde... Men jeg vil standse ved dette Skridt. Jeg vil sige Sardes alt. Han maa give mig mit ubesindige Ord tilbage, han maa rejse. Men naar han nu kommer, henrykt over mit Svar, naar jeg ser disse Træk, der havde saa stor Magt over mig, ser dem med Glædens højeste Udtryk, ser dem ved mine Ord at ombytte dette Udtryk for den dybeste Smerte; naar jeg maa høre hans Bebrejdelser, hans Klager, sige ham det sidste Farvel? ... Gud i Himlen! Hvad har jeg gjort!« - Hun kastede sig paa Knæ, løftede sine foldede Hænder mod Himlen, og bad sagte: »O du, som saa kærlig antog dig de svage Kvinder, du som ikke forskød den angrende Maria Magdalena! I Tanken omfavner jeg dine Fødder, som hun, med Tro og Anger. Vær mig naadig og red mig af denne Nød.«

En Bevægelse i Værelset fik Sophie til at vende Hovedet. Den lille Anton kastede sig paa Knæ ved hendes Side, og bad hende hulkende tilgive ham en svær Synd, der trykkede hans Samvittighed, saa at han ikke kunde sove. Han bekendte nu for sin Moder, at han i Morges, saa snart hun forlod Værelset, havde byttet Bøgerne, lagt Rejsebeskrivelsen i Pakken, og skjult den kære Ovid i sin Seng. Formatet af Bøgerne var omtrent ens, og den Hurtighed, hvormed Sophie havde afleveret Pakken, havde desuden hindret hende fra al

videre Undersøgelse. Antons Samvittighed var imidlertid opvaagnet, og da han gik hen at læse hos Præsten, havde han hemmeligt taget Bogen med i det barnagtige Haab, at han 171 i Skovriderhuset, hvor han havde hørt den af Sardes sendte Tjener sige, at han havde Ærinde, endnu kunde træffe denne og ombytte Bøgerne, da Pakken ikke var forseglet. Han var derfor ilet til Skoven, men havde forvildet sig, og ikke fundet det omtalte Hus, som Tjeneren desuden for længe siden havde forladt. Han tilføjede, at da han mødte sin Fader, havde han skjult den mærkværdige Bog bag Mariastøtten, hvorfor han bad sin Moder tillade, at han hentede den, da han ellers frygtede, den kunde blive fordærvet af Regn i den tilstundende Nat. Sophie omfavnede sin Søn med en Taknemmelighed, som hun havde ondt ved at skjule. Hun befalede ham straks at gaa til Sengs igen, gav ham Aflad for hans Synder, og lovede, at Bogen skulde blive hentet. Af en Følelse, som forbød hende at blande andre i denne Sag, vilde hun ikke lade nogen af Folkene hente Bogen, men besluttede selv at gaa ned i Haven efter den. Hun sagde til sin Pige, at hun vilde tage lidt frisk Luft, ilede ned til Mariastøtten, og fandt straks Bogen. Med hvilken Følelse holdt hun denne i sine Hænder! Hun var reddet! reddet ved sit Barn! »Nej!« sagde hun, og fæstede sine Øjne mod Himlen: »Nej! ved dig, til hvem jeg bedende hævede min Sjæl! Du har reddet mig, og givet mig et Tegn, der skal bevare mig for mit øvrige Liv!«

Det lynede, og et fjernt Tordenslag lod sig høre. Sophie vilde med lettet Hjerte ile til Huset; da stod til hendes Forfærdelse Sardes lige for hende, og spærrede hende Vejen. Med en forunderlig Stemme 172 sagde han: »Bliv ikke forskrækket ved Synet af en bedrøvet Ven, som De selv har gjort ulykkelig, og taal endnu en eneste Gang, at den forskudte nærmer sig til Dem.« Maanen, som kom frem bag de tykke Skyer, oplyste hans Ansigt, der saa besynderlig forvirret ud. Sophie stod tavs og ubevægelig. Sardes bemærkede Bogen, som hun holdt i Haanden. Han tog den fra hende, aabnede og genkendte den. »Fortræffeligt!« udbrød han: »De bærer Sejrs-Trofæet i Haanden! Afskyelige Bog, som jeg tænkte at hilse som min Lykkestjerne! ned med dig paa Havets Bund!« Med disse Ord kastede han Bogen langt ud i Bølgerne. Den vuggedes paa deres Ryg, og Maanens Straaler syntes endnu engang at kysse den gamle Digter.

Sophie fattede sig endelig, og sagde: »Hør mig, Sardes! For to Dage siden bad De mig at høre Dem rolig, og uden at afbryde Dem. Det gjorde jeg. Og nu fordrer jeg det samme af Dem. Skal jeg anse Dem for en Ven eller Fjende? Hvad betyder den Vildhed, som udlyser af Deres Ord og Adfærd? De bød mig ransage mit eget Indre. Det har jeg gjort. Jeg kan ikke indlade mig i den Forbindelse, De har foreslaaet mig. Jeg bør det ikke, og jeg kan ikke. Jeg har ægtet Lindal af Kærlighed; jeg føler, at mit Hjerte endnu hænger ved ham; selv om han ikke elsker mig længere, vil jeg dog kunne se ham frit i Øjnene. Mange Advarsler har Forsynet sendt mig. I denne Aften har Lindal og jeg delt Skræk og Smerte for vort Barn, som vi frygtede for at have tabt, og vi har blandet 173 vore Glædestaarer ved dets Redning. Vi kan aldrig forlade hinanden. Tro mig! Der gives et Baand, som intet i Verden kan løse!« - En heftig Bevægelse af Sardes afbrød Sophies Tale. »Forskræk mig ikke.« sagde hun, »med denne vilde Fortvivlelse! O Sardes! lad mine Ord naa Deres Hjerte; jeg véd, det er ædelt. Tilgiv mig, om jeg forvolder Dem Sorg. Jeg skal aldrig tilgive mig det selv. Jeg takker Dem for Deres Kærlighed; jeg skal aldrig glemme den eller Dem.« - »O Sophie!« raabte Sardes og kastede sig paa Knæ for hende: »O søde Stemme! O fortryllende Væsen! forskyd mig ikke! I min første Fortvivlelse har jeg givet Grev Adalbert mit Ord paa at rejse med ham, men paa et Vink af Dem bryder jeg denne og enhver Forpligtelse, som jeg ikke har indgaaet med Dem.« - »Nej! nej!« udbrød Sophie. »Ogsaa hans Navn erindrer os begge om vore Pligter. Rejs med en Fader, som ikke kan leve uden Dem. Og nu ... lad mig gaa, og sig mig til min Trøst, at De med Ro vender hjem!« - Sardes for op: »Og med saadanne trivielle Prækener tænker De at berolige en Mands Lidenskab? Saa let løser De ikke det Baand, der binder Dem til mig, thi ogsaa til *mig* er De bundet, da De elsker mig; thi det véd jeg, at De gør!« - »Nej,« sagde Sophie fortørnet: »Jeg elsker Dem ikke. Var nogen Sinde en saadan Følelse opstaaet i mit svage Hjerte - i dette Øjeblik vilde De selv helbrede mig for den.« - »De bedrager Dem,« raabte Sardes ude af sig selv: »eller De tror at kunne bedrage mig. Men jeg véd bedre. De vil opofre Dem selv og mig for en 174
ussel Fordom. En Mand, som De ikke elsker, vil De skænke de Kærtegn, som han ikke bryder sig om, og som De berøver Kærligheden, der ene har Ret til dem.« Sophie vilde gaa, han spærrede hende Vejen, greb hendes Haand og sagde: »Nej, saaledes skal det ikke gaa. Jeg skal rejse. De skal i denne Time se mig for sidste Gang, men denne Gang vil jeg nyde den Lykke, jeg udbad mig af Dem. Bliv ikke bange! Min daarlige Kærlighed skal ære Dem i alt sit Raseri; men denne yndige Skikkelse vil jeg føle i mine Arme, vugge paa mine Knæ. Deres Aande vil jeg indsuge, mine Læber maa føle Deres Hjerte slaa. Naar den lykkelige Ægtemand slutter Dem i sine Arme, skal han møde mine brændende Kys.« Med blussende Kinder, med et af Raseri fortrukket Ansigt holdt han fast paa den ulykkelige Sophie, der med Afsky stødte ham tilbage, og med en forunderlig Kraft rev sig løs, idet hun sprang op paa det øverste Trin af den til Mariastøtten førende Trappe. Hun slyngede sine Arme om den kolde Marmor, og raabte: »Bort, Afsindige! kom mig ikke nær! Den døde, som omsvæver dette Sted, skal beskytte mig og sit fordums Hus.« - Sardes veg uvilkaarligt nogle Skridt tilbage. »Nej,« skreg han: »hverken levende eller døde« .. . Sophie benyttede det Øjeblik, da han var disse faa Skridt borte, til som en Slange at smutte bag Mariastøtten, og snige sig gennem Grenene om paa Støttens anden Side. Det tætte Buskværk, som omgav den bageste Del af denne, forhindrede Sardes fra at følge saa hurtigt, at han kunde afholde hende fra med et Spring at 175
fare ned i Baaden, som laa ved Støttens Fod. Hun rev Ringen af Krogen, greb en Aare og stødte fra Land i en saadan Hast og med en saadan Kraft, at det ikke var muligt for Sardes at holde hende tilbage. Baaden for langt ud mellem Bølgerne, Strømmen gik stærkt og førte ned ad Bugten og ud af Havet til. Det Uvejr, som hængte i Luften, var under den foregaaende Scene kommet nærmere. Det stormede, og det lynede stærkt,

Tordenen lød med hvert Slag frygteligere. Den første Tanke hos Sardes var at ville styrte sig ud efter Sophie; men hans Aandsnærværelse, som i dette Øjeblik pludselig afløste hans lidenskabelige Raseri, sagde ham, at da han ikke kunde svømme, vilde han, langt fra at komme Sophie til Hjælp, forøge hendes Fare ved den Skræk, han maatte forvolde hende. Han tog derfor det klogere Parti at løbe gennem Haven rundt om Bugten for at naa Fiskerens Baad paa hin Strandbred. Som en forfulgt Misdæder løb han til Højen for Enden af Bugten. Herfra saa han, hvorledes Sophie roede og stred af al Magt mod Bølgerne, hvilke, spottende hendes svage Kræfter, drev hende mer og mer ud mod Havet. Ofte blev Baaden næsten skjult for hans Øjne ved de høje Bølger, som vuggede den op og ned. Hans Skræk og Fortvivlelse steg til Dødsangst. Han raabte paa Hjælp, han skreg paa den gamle Fisker. Ingen svarede uden et fjernt Ekko, som lød gennem Stormen. Den ulykkelige Elsker løb uophørlig, med Øjnene vendte mod Søen. Med et hørte han langt borte Trampen af en Hest, og skimtede til sin 176 usigelige Glæde Ferdinand, som paa sin hvide Hingst allerede red ind ad Vejen langs med Bugten. Sardes raabte til ham, som en fortvivlet, og vinkede ad ham med sit Lommetørklæde. Maanens Glimten og Lynilden oplyste af og til den rædsomme Scene. Ferdinand maatte have forstaaet ham, thi med et saa han denne Ven i flyvende Fart at ile til Fiskerhytten, springe af Hesten, og et Øjeblik efter at støde fra Land i Fiskerens Baad. Strømmen begunstigede hans Fart. Det var ham let at naa Sophie et Øjeblik før, end hendes lette Fartøj var lige ved Udløbet til Havet. Han kastede et Tov til hende, fik hende løftet ind i sin Baad, tog den anden paa Slæbetov, og med forenede Kræfter roede de til Land og steg op paa den velkomne Strandbred ved Fiskerhytten, som var det nærmeste Landingsted. Et frygteligt Tordenskrald, som havde ladet sig høre, ligesom Ferdinand naaede Sophies Baad, havde gjort hende bange for at forlænge Turen ved at ro over til Haven. Sardes stod alene ved Strandkanten. Han skælvede og kunde næppe tale; han bøjede sig til Jorden for Sophie, og sagde: »O, tilgiv mig! jeg har bødet for min Brøde med en Angst uden Lige. O, ræk mig Haanden til Forsoning!« Sophie rakte ham den. »Og til Farvel!« tilføje han, idet han trykkede den til sine Læber og til sit Bryst. »Farvel!« gentog han endnu engang, og ilede mod Gartnerhuset, hvor hans Hest stod.

Uvejret var aftaget, men Regnen skyllede strømmevis ned. Fredinand vilde følge Sophie hjem, men hun afslog det. »Nej,« sagde hun, »forlad ikke 177
Sardes. Vejen gennem Haven er mig vel bekendt, den løber jeg snart.« Med Varme takkede hun ham for hans Hjælp, og ilede gennem Gitterporten. De to Venner besteg deres Heste. Sardes holdt stille og vendte sin Hest. Ferdinand saa forundret paa ham, men gjorde tavs det samme. Efter et lidet Ophold kunde man skimte Sophie, som løb over Højen. Med et dybt Suk rakte Sardes Armene imod hende, vendte derpaa sin Hest, og fulgt af Ferdinand jog han af Sted i fuld Galop. Den stærke Regn, som Blæsten kastede dem lige i Ansigtet, forhindrede de ridende fra at tale et Ord sammen, førend de naaede en lang Allé, som førte til Flintenborgs Hovedbygning. Her var de i Læ, og red nu langsommere. Ferdinand brød Tavsheden og sagde: »I Sandhed, jeg tror paa Anelser. Jeg kunde ikke sove i Nat. Min Broders Stemning i Aftes forøgede min Uro, og da jeg i Middags fandt dig saa rent forstyrret, og saa dig straks efter Bordet at ride bort, var det, ligesom en en usynlig Magt drev mig til Havslunde, skønt min Broder, som red ind paa Flintenborg, ligesom jeg red derfra, sagde mig, at du ikke var der, Gud være lovet, at jeg dog ikke lod mig afholde fra at tage Vejen derhen! Det synes, at jeg kom til Pas.« - »Ja til visse!« raabte Sardes. »Som en af Dioscurerne kom du paa din hvide Hest, til Redning i største Nød. O Gud! hvilket Udfald kunde dog alt dette have faaet!« Paa Ferdinands Anmodning fortalte nu hans Ven den hele Sammenhæng med største Oprigtighed. Hans Angst over Sophies Fare, hans Anger over den 178
Yderlighed, hvortil han havde drevet denne rene Sjæl, havde med et bragt ham til Erkendelse af sin Uret. »Tilgiv mig,« sagde Ferdinand, »men jeg kan ikke lade være at glæde mig over det, du kalder din Ulykke, thi dersom jeg havde tabt mine høje Tanker om Sophie, saa vilde dette Tab næsten have været mig endnu smerteligere end Tabet af min Forlovede. Men, kære Carl, jeg fordrer endnu et Offer af dig. Tillad mig at fortælle min Broder denne Aftens Tildragelser, hvad du nys betroede mig.« - »Din Broder!« raabte Sardes: »Nævn mig ikke hans Navn!« Ferdinand svarede: »Jeg maa meget bedrage mig, om han ikke havde Mistanke til sin Kone. Han var i Aftes ganske forandret og urolig, og da jeg nu i Aften mødte ham, spurgte han efter dig, om man kunde vente dig hjem, og hans Ord lød med en Tone, som uagtet al hans Forstillelse var paafaldende for mig, der kender ham saa godt, Udfaldet af denne Historie kunde endnu blive skrækkeligt.« - »Hvad siger du?« raabte Sardes: »Tror du, han vil udfordre mig? Gud give det! Jeg forlanger ikke bedre!« - »Er det muligt,« sagde Ferdinand: »Saaledes vilde du tilintetgøre Sophies hele Tilværelse, hendes Sjælsro? Saaledes vilde du lønne den Hengivenhed, hun har baaret for dig? Har hun nogen Uret, er det blot at have næret denne Følelse; men det tilkommer ikke dig at straffe hende derfor.« - Sardes var bevæget. »For Sophie,« sagde han,« gaar jeg i Døden.« - Og min Broder,« vedblev Ferdinand. »hvad har han gjort dig? Gæstfri har han modtaget dig i sit Hus, han 179 har aldrig fornærmet dig, men du« ... »O, ti!» raabte Sardes: »Jeg samtykker i alt.«

De red nu ind ad Flintenborgs Port. Sardes vilde ikke gaa ind til det forsamlede Selskab. Han bad sin Ven undskylde sig hos Husherren og hans Familie. Han gik straks op paa sit Værelse, og lukkede sin inde der. Efter Aftenbordet bad Ferdinand Majoren følge ind med sig paa sit Kammer, hvor de to Brødre i fortrolig Samtale tilbragte en stor Del af Natten.

Paa Havslunde var imidlertid Sophie under Regn og Storm ilet gennem Haven. Uvejret og Nattens dunkle Skygger, som under andre Omstændigheder vilde have opvakt hendes naturlige Frygtsomhed, bemærkede

hun næppe. Glad og let som en Fugl ilede hun af Sted. Paa hin Side Højen mødte hun Lindals gamle Tjener, der med en Lygte og en Kappe var gaaet for at søge hende. I Forsalen ventede hendes Pige med Ængstelse, og modtog jublende sin Frue, der, udmattet og gennemblødt af Regnen, smilende takkede sine Folk for al den Omsorg og Iver, som de nu anvendte paa hendes Opvartning og Pleje. Efter at have nærmet sig Antons lille Seng, og set ham med rosenrøde Kinder og bløde Lokker at hvile i Søvnens Arme, gik hun selv til Ro, og hvilede sødt som han. Dog kunde hun ikke sove; den forrige Dags Begivenheder drog med altfor levende Farver forbi hendes Indbildningskraft. Da det begyndte at dages, stod hun op og gik ud paa Balkonen. Uvejret var forbi, Luften var renset og ganske stille, Fuglene samlede sig i Træernes Toppe og syntes med deres 180 Kvidren at tale med hinanden om den afvigte Nats Oprør. En let Taage svævede over Engene, Blomsterne nede i Haven duftede stærkt efter Regnen. Sophie syntes at sympatisere med Naturen. Ligesom den, havde hendes Sjæl ogsaa overstaaet et Uvejr, og var nu ligeledes rolig. Hendes Kærlighed til Sardes var som bortblæst i Stormen, som nedsunket til Havets Bund med den Bog, der var bestemt til dens Sendebud. »Gud være lovet!« sagde hun ved sig selv: »Nu kan jeg atter se dig, mit skønne Havslunde, jeg var længe blind for din Herlighed; nu ser jeg dine Træer, dine Blomster, nu hører jeg Morgenklokken hist fra Kirketaarnet, og min Bøn hæver sig med dens Toner til Himlen, som har reddet mig af saa megen Fare. Hvor jeg er lykkelig! Nu kan jeg igen længes efter Lindal og glæde mig til hans Komme.«

Hun sad endnu i stille Nydelse af sin genvundne Sjælefred, da Lindal pludselig kom ind, og løb ud paa Balkonen til hende. Han knælede for hende, omslyngede hende med sine Arme, og kunde næppe tale. »O min Sophie!« raabte han endelig: »Jeg véd alt. Jeg takker dig! Jeg kunde ikke oppebie Dagen, for at ile til dig og kaste mig for dine Fødder. Kan du tilgive mig al min Uret, al min tilsyneladende Kulde? Ak! Himlen véd, jeg er straffet for den, thi i lang Tid har jeg tilbedt dig, uden at turde nærme mig til dig. Stød mig ikke fra dig! Fortryd ikke at have forenet dig med mig! Sørg ikke derover! Jeg véd nok, at jeg ikke er saa elskværdig som Sardes, 181
men jeg er ligesaa forelsket og langt mere gennemtrængt af Følelsen af dit høje Værd, end han eller nogen anden kan være.« - Sophie omfavnede sin Mand, vædede ham med sine Taarer, og søgte at berolige ham med de kærligste Ord. De betroede hinanden paa begge Sider alt hvad der var foregaaet, saavel i dem selv, som omkring dem. De udøste alle deres Tanker for hinanden, og gyste begge ved at erfare, i hvilket Haar Skæbnens Sværd havde hængt over deres Hoveder. »Min Sophie!« sagde Lindal: »Du har hævet mig til en Lyksalighed, jeg aldrig tilforn har kendt. Hvad skal jeg dog gøre, for at glæde og behage dig? Paa Vejen hertil tænkte jeg paa, at en lille Rejse maaske kunde adsprede og opmuntre dig. Lad os selv følge Caroline og hendes Børn til Hamborg, og tage vor lille Anton med, det forstaar sig; ellers véd jeg nok, du kan ikke være tilfreds.« - Sophie takkede ham, og fortalte det Løfte, hun havde gjort Caroline i Henseende til dennes Søn. Derpaa sagde hun: »Da du er saa god imod mig, saa har jeg endnu noget at bede dig om. Ferdinand er tungsindig, det tror jeg vist; han sørger sikkert over Annettes Tab. Tilbyd ham Penge til en Udenlandsrejse paa nogle Maaneder. Du har jo halvvejs været ham i Faders Sted; af dig kan han modtage en saadan Tjeneste. Lad ham følge Sardes til England og Frankrig. Lad de to Venner rejse sammen! Og endnu et: Jeg véd din ædelmodige Hensigt med Klostergaarden, men jeg kommer til at hade og afsky dette skønne Sted, dersom jeg skal se det 182 med den Tanke, at jeg muligvis engang med bitre Taarer og sønderrevet Hjerte skal drage derind. Lad mig forsone mig med det, ved at se vor Broder bebo det. Giv ham dette Gods i Forpagtning, som jeg engang bad dig om, og som du afslog mig, uden at jeg anede Grunden til din kærlige Vilje.« - »Ja min Sophie!« sagde Lindal: »som du vil, skal det være. Hvorledes skulde jeg kunne afslaa dig, hvad du begærer med saadanne Ord, med saadan en Stemme, og med saadanne Øjne?«

Solen stod op, og kastede smilende sine Straaler paa det lykkelige Par. Folkene i Huset lod sig se, og Lindal befalede sin Tjener at dække Kaffebordet for de aabne Balkondøre. »Kan du erindre, kære Sophie!« sagde han, »at netop her paa dette Sted sad vi sammen ved Kaffebordet, Morgenen efter vort Bryllup? Da var vi ogsaa lykkelige.« - »Ikke saa lykkelige som i Dag,« svarede Sophie: »Nej langt fra.« - »Du har Ret!« udbrød Lindal: »thi hin Morgen var det første, men denne det genvundne Paradis.«

Endnu samme Formiddag hentede man Caroline, og sendte Bud efter Ferdinand. De taknemmelige Søskende følte sig lettere til Mode, og Ferdinand overøste Sophie med Taksigelser, og tilstod, at hun havde gættet hans tavse Ønske.

Tilberedelserne til den hamborgske Rejse var snart gjort, og efter et Par Dages Forløb tiltraadte Familien den. Aftenen før Afrejsen red Lindal til Flintenborg, for at tage Afsked med Grev Adalbert. Med 183 en hos denne Mand usædvanlig Hjertelighed, med Øjnene fulde af Taarer, sagde han til Lindal, at efter mangen søvnløs Nat og kummerfuld Dag, som han havde maattet ofre sin Plejesøns Indfald, at forlade ham, rejste han nu derimod bort med lettet Hjerte: »Og véd De,« tilføjede han, »hvem jeg skylder denne Velgerning? Ingen anden end den englelige Hustru, som Deres gode Skæbne har tilført Dem: hun har talt min Sag. O min Ven! Hold hende højt i Ære, og hils fra en gammel Mand, der ærer og elsker hende med Ungdoms Varme. Bed hende modtage til Erindring om den Velgerning, hun har vist mig, dette Halsbaand af de reneste Perler, de er et Billede paa hendes eget Væsen, og har været mit kæreste Klenodie, som et Minde om et Fruentimmer, jeg i min Ungdom har elsket.« Med disse Ord leverede han Majoren et Etui med et Perlebaand af sjælden Værd og Skønhed. Da Lindal vilde tage hjem igen, traadte Sardes ind i Værelset. Majoren gik ham i Møde, tog hans Haand og sagde: »Lad mig ogsaa sige Dem Farvel, og hilse Dem fra Havslunde. Vær vis paa, at De der efterlader en Ven og en Veninde.«

Kort Tid efter saas en letsejlende Brig med gunstig Vind at nærme sig den engelske Kyst, som allerede kunde øjnes. Paa Dækket sad Grev Adalbert tankefuld, med Hovedet hvilende paa begge Hænder, og Albuerne støttede paa Knæene. Han var indsvøbt i sin lysegraa Kappe, og Vinden legede med hans hvide Lokker, der stak frem under Rejsehuen. Lige over for ham, men i en Afstand, stod Sardes, lænet 184 mod en Mast, og betragtede sin Plejefader. Ferdinand nærmede sig til ham, slog ham paa Skulderen, og sagde: »Hvor gaar det, kære Carl?« - »Bedre,« svarede denne: »Jeg synes, at den nye Kyst tilvinker mig Mod og Haab.« - »Se!« tilføjede han, og viste hen paa Greven: »Se den gamle Mand derhenne, hvorledes han sidder ligesom en Skygge! Min Gud! om jeg havde forladt denne min Fader, saa vilde denne Skikkelse have foresvævet mig Dag og Nat, og aldrig undt mig Ro. Ja Sophie havde Ret: Der gives *Baand, som intet i Verden kan løse.«*

Min elskværdige, unge Læserinde! Du, som maaske har taget denne Bog i Haanden, for at adsprede dig fra Tanker, som du næppe tør tilstaa dig selv: Dig især være denne simple Fortælling helliget, med en ukendt Vens varme Ønsker for din Sejr.«

185

Dansk Literatur-Tidende for 1835
Nr. 24.

Forsendes, ifølge Kongl. allernaadigst Tilladelse,
med Brevposterne i Danmark og Hertugdømmerne.

Nye Fortællinger af Forfatteren til »En Hverdags-Historie«. Udgivne af *Johan Ludvig Heiberg*.

(Anmelderen indleder med en kritik af Sardes-figuren, som han finder for lidenskabelig og dermed udannet.)

Langt heldigere har Forfatteren været i at skildre Fru Sophie Lindals Elskværdighed, der virkelig klart fremlyser af mange Træk i Expositionen af Fortællingen, hvori vi ikke blot høre, men see, at hun er et beskedent, fordringsløst, fiinfølende, huldsaligt Væsen, hvis qvindelige Dyder hvert Øieblik vise sig i Conflicten med en lunefuld, men brav og meget agtværdig Mand, og en forkiælet, næsten utaalelig Søster. Vi agte og elske hende fra hendes første Fremtræden, og netop fordi Digteren har viist os, ikke fortalt os, at hun var elskværdig, derfor vedblive vi at interessere os for hende, selv efterat vi have unddraget hende vor Agtelse. Hvorledes Lidenskaben for Sardes gradviis opstaaer i hendes Hierte, medens paa samme Tid Beskedenheden, der fordum bragte hende til at ansee sig selv for »en ubetydelig Person, et af de Fruentimmer, som vel kan erhverve sig Venskab og Tillid, men ikke kan blive Gienstand for en Mands bestandige Kiærlighed eller for nogen Lidenskab« hæver sig til en Følelse af eget Værd, og lærer hende at indsee, at hun vel fortiente større Ømhed af sin Mand; hvorledes hendes Kiærlighed til Sardes i Førstningen kun synes at være Deeltagelse med en elskværdig Melancholikus, som føler sig ganske ene og forladt i Verden; hvorledes hun derfor kan blænde og søvndysse sig med den Overbeviisning, at hendes Følelser kun ere søsterlige, og derfor aldeles rene og ustraffelige, og hvorledes hun endelig ved denne Selvbedaarelse hilder sig fastere i Snaren, og ved 186
Procurator-Spidsfindighed søger Retfærdiggiørelse for sine Følelser, hvis Natur bliver hende klarere bevidst, i en Yttring om lignende Forhold, som hendes Mand tidligere havde ladet falde, og som dengang saarede hende, fordi hun dengang endnu var reen; alt dette er skildret med Sandhed og Menneskekundskab. Som Momenter, der maae komme i Betragtning ved Bedømmelsen af hendes Charakteer og Adfærd, maae vi udhæve, at hun har ægtet sin Mand af Kiærlighed, at hun kort før Sardes's Ankomst selv kalder sin Mand »en elskværdig, en fornuftig, en kiæk Mand, hvis Klogskab og Retskaffenhed Alle ære«, at hun slet Intet har at udsætte paa sin Mands Opførsel mod hende, undtagen Mangel paa Ømhed, og hyppigere Udbrud af ondt Lune, foranlediget ved byrdefulde Forretninger, at hun er Moder til en Søn paa omtrent 7 Aar, og at hun ingenlunde synes at være begavet af Naturen med heftige Lidenskaber. Forstaaelsen med Sardes vedvarer en Tidlang uden Tilstaaelse fra nogen af Siderne. Det første Brud paa Tausheden skeer, da Sardes efter en ved Sygdom forlænget Fraværelse overrasker hende i et Lysthuus grædende og kyssende et Elfenbeens Englehoved, som han havde foræret hende; Scenen er aldeles Lafontainisk med behørigt Knæfald, og Kys paa Fod, Kiolesøm og Haand. Nogen Tid efter bevæger hans Pleiefader, en fransk Greve Adalberts forestaaende Bortreise ham til at udbede sig en Samtale under fire Øine med Sophie. Hun fører ham selv op i sit eget Cabinet. Efter nogle Udbrud om lidenskabelig Kiærlighed, Fortvivlelse og Forstandens Berøvelse tiltaler han hende saaledes:« Noget, synes mig, maae De tilstaae en Kiærlighed, hvis Lige ikke kan findes. De

uskyldige Kiærtegn, som en ærbar Pige tilstaaer sin bestemte Brudgom, maae De tilstede mig. De maae tilstaae mig Deres Kiærlighed, De maae give mig Sikkerhed for den ved uskatteerlige, men i sig selv uskyldige Fortroligheder, som jeg aldrig skal misbruge.« Efter en Deel Sophismer om Fordom, og Forsikkringer om, at hans Bøns Opfyldelse »hæver ham til Himlen og skader intet 187 Menneske, bedrøver Ingen,« giver han hende et Par Dages Betænkningstid med Svaret, og fatter den Aftale, at hvis han tør haabe Bønhørelse, skal hun sende ham Ovids Forvandlinger, som han har laant hende, ventelig for at besnære hende ved vellystig Lecture, i modsat Tilfælde en Reisebeskrivelse. At Sophie, hildet i Lidenskabens Garn, og blændet af sine Følelser, hverken har Samling til at giennemskue Forførerens Hensigter, eller Aandsnærværelse til at giendrive hans Sophisterier paa Stedet, eller Kraft og Mod til strax at give et afgiørende Svar, er heel begribeligt, men at hun efter modent Overlæg beslutter sig til at opfylde hans Ønske, og efter Aftale sender ham Ovid, skiøndt hendes lille Søn af Kiærlighed til Billedbogen med grædende Taarer udbryder: »O søde Moder! for min Skyld, send ham ikke denne Bog. Jeg bliver saa bedrøvet derfor« stempler hende næsten til Synderinde, thi hun er hverken et uerfarent Barn eller en Gaas, men en forstandig Moder til et syvaarigt Barn, hvis betydningsfulde Ord i et afgiørende Øieblik burde have virket meer, end blot at giøre »et underligt Indtryk paa hende,« forudsat, at Læseren ikke skulde ringeagte hende, hvilket jo er det stik Modsatte af Forfatterens Hensigt. Havde Katastrophen endt med, at Sophie, ved saa at sige at spore Forsynets Finger i den lille Antons Advarsel, havde giort hvad Pligt og Ære bød, da havde Læseren rigtignok fundet Opløsningen vel simpel for en Roman, men havde dog vist let trøstet sig over det glippede Haab om en piquant Dessert efter det tarvelige Maaltid ved den Glæde, at see en Moder reddet ved sit Barn, hvilket hun nu ikke med Sandhed kan sige sig at være, da Barnets Forbyttelse af Bøgerne egentlig slet intet Udslag giør, undtagen for saavidt som den derved foranledigede Angest for Barnets Liv er et af de mange Momenter, som virke til hendes bedre Beslutning. Men paa en saa simpel Maade vilde Forfatteren ikke ende sin Fortælling. Han vilde ikke opoffre en af de skiønneste Scener, han nogensinde har opfundet, nemlig Bøgernes Forbyttelse. Han udsatte derfor 188 sin Heltinde for vor Ringeagt ved at lade hende bortsende Ovid trods Barnets Bønner, men vilde alligevel mage det saa, at hun til Slutningen skulde staae reen og hellig som en Gienstand for vor Høiagtelse, ja for vor Beundring. Men denne Hensigt er aldeles forfeilet, og kunde dog uden Opoffrelse af hiin deilige Scene let have været opnaaet, i det mindste for en Deel, saaledes at hun dog beholdt vor Agtelse, om end ikke i nogen udmærket, saa dog i en langt høiere Grad, end nu er Tilfældet; men da maatte adskilligt Andet være faldet bort, dog derom siden; vi ville først fremstille Forfatterens Arrangement af Katastrophen.

Sophie reddes rigtignok, men hvorledes? hendes Dyd, eller rettere sagt Ære faaer den ene Forstærkningsbataillon efter den anden. Hendes Samvittighed begynder først at vaagne efter en Samtale med den gamle Grev Adalbert, hvori denne, som har Nys om Sagen, med megen Fiinhed og Delikatesse, og i Form af Lovtaler over hendes Elskværdighed, forstaaer at vise hende de bedrøvelige Følger af Sardes's fortsatte Ophold i Danmark, og at giøre hende opmærksom paa hendes Mands Fortienester og ømme Følelser for hende. »Skræk og Skamfuldhed, hedder det, gribe hendes Siæl, og det synes hende, at hun ikke kan see enten Mand eller Barn i Øinene.« Dog endnu er hun raadvild. Men samme Dag begiver det sig, at Lindals Søster Caroline, som formedelst skinbarligt Ægteskabsbrud er bleven skilt fra sin Mand, hvis moralske Slethed formilder hendes Brødre, ankommer fra Fyen, og søger Tilflugt med sine Børn hos sin Broder. Først efterat denne Synderinde har skriftet sin Historie, bragt Sophie til at rødme og blegne ved at tiltale hende som en reen uskyldig Siæl, og i en ligesaa velskreven som sand og af Erfaringens Kilder øst Deduction over utilladelige Elskeres stedse stigende Frækhed og Ubluhed, og om den lette Overgang til den grovere Utroskab, naar »den ægte, bedste Deel af Troskaben er borte,« først da fatter Sophie den Beslutning, »at trække sig ud af sit Forhold til Sardes, uden dog at vide, hvorledes dette endnu 189 skulle blive hende muligt.« Hun er saa raadvild, at man med Grund endnu maa betvivle, at dette Forsæt er hendes Alvor, og det saameget mere, som hendes Beslutning at bryde med Sardes først bliver »fuldkommen befæstet,« efterat hun har udstaaet den dødeligste Skræk for sin Søn, og i den Anledning oplevet en Scene, som overtyder hende om hendes Mands kiærlige Følelser for sin Hustrue og sit Barn. Imidlertid overbevises vi dog ikke ganske om, at hendes Hierte er helbredet, førend hun har havt et Optrin med Sardes, der maa bringe hende til at afskye ham, især da hun, for at rive sig ud af hans Kløer, maa kaste sig i en Baad, som drives om paa Søen i et farligt Uveir. Den derved forvoldte og snart forvundne Skræk er den eneste Straf, som den tolerante Forfatter har paalagt hende; forresten staaer hun som en Lysets Engel med Seierspalmer i Hænderne og Glorie om Hovedet. Hendes fortræffelige Mand, der endog havde isinde at skydes med Sardes, den mesterlige Skytte, til hvem han havde grundet Mistanke, underrettes giennem sin Broder om Alt, iler som en forelsket Yngling hjem til Sophie, knæler for hende, omfavner hende, og beder om Tilgivelse for sin tilsyneladende Kulde i den senere Tid. »Stød mig ikke fra Dig, udraaber han, fortryd ikke, at have forenet Dig med mig! Sørg ikke derover! Jeg ved nok. at jeg er ikke elskværdig som Sardes, men jeg er ligesaa forelsket, og langt mere giennemtrængt af Følelser af Dit høie Værd, end han eller nogen Anden kan være.« Foreløbig være det sagt, at denne Adfærd af Lindal strider aldeles mod hans Charakteer; saaledes kan en Mand, der er Mand i Ordets sande Betydning, aldrig handle. Dette Misgreb i Charakteerskildringen er mærkeligt i en anden Henseende, hvorom vi siden skulle tale. Sophie omfavner sin Mand, og søger at berolige ham ved de kiærligste Ord, men der er ikke et eneste Spor af, at hun erkiender, hvor langt mere hun trænger til hans Tilgivelse, end han til hendes; tvertimod, hun nyder sin Hyldest med en Selvtilfredshed, og med en naiv fripostig Naadighed, 190 som baade i og for sig er hæslig hos en saadan Qvinde, og som synes ganske at stride mod hendes Charakteer; og for at denne »englelige Hustrue« ret kan staae forherliget

i Læserens Øine, faaer hun til Foræring af Grev Adalbert et kostbart »Halsbaand af de reneste Perler, et Billed paa hendes eget Væsen, og Giverens kiæreste Klenodie.« *(Anmelderen opstiller herefter et forslag til ændring af »Ægtestand«, der bl.a. går ud på at udelade Caroline-figuren, som han finder umoralsk, og ændre slutningen således, at barnets ombytning af bøgerne bliver den væsentligste grund til Sophies forandrede beslutning til fordel for ægtemanden. Efter ændringsforslaget diskuterer anmelderen mere generelt den, efter hans mening, nødvendige enhed mellem kunst og moral*).

I vor Dom saavelsom i vor Glæde over en vaklende Synders Tilbagevenden til Ret og Pligt, maae vi jo nødvendigen tage alle de Midler i Betragtning, hvorved den bevirkedes, og jo flere og stærkere disse vare, jo ringere Anledningen desuden var til det syndige Forsæt, desto mindre maa vor Beundring, desto roligere maa vor Glæde være over Dydens Seier. See vi derfor, saaledes som i denne Fortælling, en dannet og ædel Kone og Moder, som er gift efter egen Tilbøielighed med en fortræffelig Mand, hvem hun selv høiagter, saavelsom alle Andre, og hvem hun slet ikke kan bebreide andet, end nogen Lunkenhed og lidt Vrantenhed, henrives af en bedaarende Lidenskab og hildes i Forførelsens Garn; see vi dernæst, hvilken Masse af Omstændigheder der behøves for at redde hende paa Afgrundens Brink, da kunne vi vel glædes over hendes Frelse, skiøndt vi ringeagte hende; men høre vi jublende Triumphsange over hendes Seier, der lettedes ved en saa stor Armee af Hielpetropper, at Æren blev liden eller ingen, da Nederlaget næsten var umuligt, og see vi hende anpriist som et Mønster paa Fuldkommenhed, som en straalende Heltinde, som en Lysets Engel, fordi hun ikke blev en Mørkets Diævel; da er det vel den mildeste Dom, man kan fælde om Forfatteren, naar 191 man antager, at han, henreven af Ultratolerance og Liberalitets-Sværmeri, ikke selv har mærket, hvilken fordærvelig Moral der kan og maa uddrages af hans Fortælling. Man vilde vist lee, naar en Historiker faldt paa at prise Persernes Seier over Leonidas og hans Helteflok, skiøndt de jo uimodsigeligen seirede, og paa samme Maade kunde man fristes til at lee over den Lovpriisning af Sophies Seier, som jublende toner giennem Slutningen af denne Fortælling, naar det ikke var en altfor alvorlig Sag til at kunne vække Latter, at en aandrig almeenyndet Forfatter har plantet en sødtduftende giftig Buskvæxt i sin hyppig besøgte Have, hvor man er vant til at træffe lutter uskadelige og mange indtagende Planter. *(Behandlingen af »Ægtestand« afsluttes med en kort omtale af romanens øvrige hovedpersoner og herefter anmeldes en anden af Thomasine Gyllem-bourgs fortællinger: »En Episode«, som udkom sammen med »Ægtestand«*).

Vi have ovenfor i Anledning af et formeentligt Misgreb i Skildringen af en diærv Mands Charakteer yttret en Tvivl om, at en *Mand* kunde have tilladt sig en saadan Fortegning af en Mands Charakteer; vi tilføie, at Slutnings-Apostrophen i »Ægtestanden« til de elskværdige unge Læserinder forekommer os at have et mere moderligt end faderligt Præg, og i den sidste Fortælling findes Noget, som bestyrker, og Intet, som modsiger den Gisning, at en Dame er Forfatter til En Hverdagshistorie. Dog dette er ingen *Mening*, men kun en

Formodning.
192

Efterskrift

Et samfund i forandring

Thomasine Gyllembourgs liv og forfatterskab udfolder sig i en tid, der er præget af overgangen fra ét samfundssystem til et andet. Danmark var i det 18. århundrede et feudalt landbrugsland med en enevældig kongemagt og udviklede sig i løbet af det 19. årh. til at blive et borgerligt demokrati med en begyndende industrialisering.

Det karakteristiske for feudalsamfundet i 1700-tallet var, at landbrugsproduktionen byggede på et fæsteforhold mellem bønder og herremænd: bønderne fik brugsret til jord til gengæld for forskellige ydelser især i form af arbejde for herremændene, det såkaldte hoveri. Denne organisering af landbrugsproduktionen viste sig i løbet af det 18. årh. at være urentabel, og den enevældige regering iværksatte sammen med godsejerne i slutningen af århundredet en række reformer for at gøre landbruget mere konkurrencedygtigt i forhold til udlandet. Landboreformerne ophævede stavnsbåndet, formindskede hoveripligten og fremmede overgangen fra fæste til bøndernes selveje, og dermed gav de grundlaget for bøndernes økonomiske og politiske frigørelse i løbet af det 19. årh. Overgangen til selveje styrkede den udvikling fra naturalieøkonomi til pengeøkonomi, som allerede var igang, og landboreformerne var derfor en vigtig forudsætning for, at Danmark kunne udvikle sig til et industrialiseret samfund. Også på kort sigt havde reformerne betydning for

landets økonomiske situation, fordi de frem mede såvel landbrugets effektivitet som handelen, og i slutningen af 1700-tallet oplevede det danske samfund en periode med økonomisk blomstring. Denne højkonjunklur var ligeledes et resultat af udenrigspolitiske forhold: Danmark var nemlig neutral i tidens store europæiske krige, og det betød gunstige vilkår for udenrigshandelen.
193

I begyndelsen af det 19. årh. afløstes højkonjunkturen af en nedgangsperiode for dansk økonomi. Danmark blev inddraget i Napoleonskrigene og måtte afstå Norge, som var en vigtig aftager af dansk korneksport, og da landets største kornimportør, England, i 1815 indførte importbegrænsninger, forringedes udenrigshandelen yderligere.

Lavkonjunkturen havde stor indflydelse på befolkningens livsvilkår og medførte stagnation i den opløsning af feudalsamfundet, som var sat i gang med landboreformerne. Det store fald i korneksporten var nemlig især føleligt for selvejerbønderne, og mange foretrak derfor at forblive i fæste. Også handelsborgerskabet, som havde vokset sig stærkt i løbet af 1700-tallet, blev ramt af lavkonjunkturen, og mange handelshuse gik konkurs.

Fra slutningen af 1820erne blev den økonomiske situation igen bedre: England sænkede sine importafgifter, og den danske korneksport steg. Hermed indledtes »den store kornsalgsperiode«, som varede til slutningen af 1870erne, og som betød velstandsstigning for dele af befolkningen.På landet var det godsejerne og de store og mellemstore selvejerbønder, der havde gavn af den økonomiske blomstring, da de kunne indføre tekniske fornyelser, som forbedrede produktiviteten. Den forøgede landbrugsproduktion og de øgede afsætningsmuligheder havde en positiv effekt på handelen og betød et nyt skub i samfundets industrialise-ringsproces, som havde stagneret i de dårlige tider i begyndelsen af århundredet. I tiden op til midten af 1800-tallet var vareproduktionen dog fortsat domineret af håndværk, og først i slutningen af århundredet tog industrialiseringen for alvor fart og lagde grunden til det moderne industrisamfund.

De økonomiske og sociale forandringer i perioden gav sig udslag i forskydninger i de forskellige klassers politiske indflydelse. Borgerne øgede i takt med handelens voksende betydning i løbet af 1700-tallet deres økonomiske magt, og 194 det resulterede i krav om deltagelse i den politiske beslutningsproces, som hidtil havde været centreret omkring den enevældige konge og hans embedsmænd. Overalt i Europa havde borgerne styrket deres position i samfundet, og i Frankrig førte den stigende konfrontation mellem borgerskab og monarki i 1789 til den franske revolution. I Danmark gav borgernes forøgede selvfølelse sig udslag i en kritisk holdning til enevælden og krav om trykkefrihed og om en ændring af den økonomiske politik. Statsmagten havde i det enevældige, feudale samfund stor indflydelse på handel og den begyndende industri, som den regulerede gennem et system af privilegier, og borgerskabet ønskede denne politik erstattet af fri økonomisk udfoldelse uden indgreb fra staten, dvs. af en liberalistisk økonomi.

I slutningen af 1700-tallet indførte den danske regering en række politiske og økonomiske forandringer, som imødekom borgernes krav, bl.a. ophævelse af censuren, men da lavkonjunkturen satte ind, forsøgte den enevældige stat at svække den kritiske opposition.

Censuren blev genindført, og i de økonomiske kriseår frem til slutningen af 1820erne styrkedes enevælden, ogborgernes politiske diskussioner forstummede. Først med velstandsstigningen i 1830erne var der atter grobund for politisk aktivitet hos den velstillede befolkning, især hos borgerskabets akademikere og de store selvejerbønder, og kravet blev nu rejst om en demokratisk forfatning. Regeringen havde i 1830erne indført rådgivende stænderforsamlinger for at inddrage større dele af befolkningen i beslutningerne og derved dæmme op for de voksende politiske krav, men i 1848 resulterede borgernes lange kamp for politisk indflydelse i afskaffelse af enevælden og indførelse af en demokratisk forfatning. Juni-grundloven af 1849 sikrede en række borgerlige rettigheder som trykkefrihed, religionsfrihed, indførelse af valgret for dele af befolkningen, og den fastslog den private ejendomsret. Alle økonomisk selvstændige og uberygtede mænd over 30 år fik således valgret til 195 folketinget, mens valgret til landstinget krævede højere alder og desuden en vis indtægt. Borgernes politiske indflydelse var sikret, og hermed var en væsentlig betingelse til stede for gennemførelsen af deres liberalistiske økonomiske politik og for det industrielle gennembrud.

Kvindernes stilling

Kvindernes vilkår i datidens samfund var, ligesom mændenes, forskellige og afhang af deres sociale placering, men der var alligevel betydningsfulde træk fælles for alle kvinder. Først og fremmest at de levede i et patriarkalsk samfund, dvs. et samfund hvor mænd er dominerende. Det gav sig udslag i, at kvinder var umyndige såvel økonomisk som politisk, og de var derfor før ægteskabet underlagt faderens eller en værges

myndighed og i ægteskabet mandens. Deres underskrift var altså ikke juridisk bindende, de havde ikke fuld arveret, og de havde ikke myndighed over deres børn. En undtagelse for disse regler var enker, som havde delvis myndighed. I 1857 opnåede kvinder fuld arveret, ugifte kvinder blev myndige, og de fik ret til at nedsætte sig som erhvervsdrivende. Der var ingen uddannelse tilgængelig for kvinder før i 1859, hvor der blev oprettet en lærerindeeksamen, og først i slutningen af århundredet fik kvinder adgang til bl.a. handelsskoler og universitetet. Så godt som eneste forsørgelsesmulighed for kvinder i begyndelsen af 1800-tallet var således ægteskabet, og de, der ikke blev gift, var henvist til at leve i huset hos slægtninge eller ni et dårligt lønnet arbejde som hjemmesyerske elier lærerinde på et pigeinstitut. En forsørgelsesudvej for mange kvinder, især fra de lavere sociale lag, var ligeledes prostitution, som var udbredt i tiden, specielt i København.

Kvindernes livssituation var således i høj grad bestemt af deres vilkår i ægteskabet, og derfor er en undersøgelse af ægteskabet og dets funktion i datiden vigtig for forståelsen af kvindernes liv og selvforståelse. I forbindelse med Thomasine Gyllembourgs forfatterskab er det især vigtigt at 196 undersøge det borgerlige ægteskab, for det er den borgerlige familie, Gyllembourg skriver om, og det var her, hun selv hørte hjemme.

Borgernes ægteskabssyn byggede, ligesom deres økonomiske og politiske ideologi, på en liberalistisk grundholdning, og de forestillede sig derfor ægteskabet baseret på frihed, lighed og kærlighed. I virkeligheden var familien i det tidlig-borgerlige samfund præget af ulighed pga. kvinders og børns underordning, og også idealerne om kærlighed og frivillighed blev ofte negligeret til fordel for økonomiske hensyn. Et vigtigt formål med ægteskabsindgåelse var nemlig for de velhavende familier at sikre formuernes videreførelse og måske forøgelse ved hjælp af det rette ægteskabsvalg, og derfor var tvangsægteskab en realitet for mange kvinder.

Kvindernes arbejde i hjemmet var først og fremmest at føde og opdrage børn og at fremstille forbrugsvarer. Endnu var industrialiseringen så svagt udviklet, at langt de fleste af familiens dagligvarer måtte fremstilles i hjemmet. Det var et fuldtidsarbejde for kvinderne i middelstand og underklasse, men i overklassen og det højere handels- og embedsmandsborgerskab kunne det meste af arbejdet overlades til tyende. Først i slutningen af århundredet havde industrien overtaget en så stor del af forbrugsvareproduktionen, at mange kvinder blev overflødige i hjemmet og nødvendige i industrien, og det er en del af baggrunden for deres adgang til uddannelser og inddragelse i erhvervslivet.

En vigtig opgave for den borgerlige familie - og den borgerlige kvinde - var at socialisere; danne børnene til deres senere position i samfundet og indlære dem de normer, som for borgerskabet var ensbetydende med den rette dannelse. Dannelsesidealerne var forskellige for mænd og kvinder som en konsekvens af deres forskelligartede opgaver i samfundet. Drenge skulle først og fremmest dannes til at varetage deres senere arbejde som f.eks. købmand eller embedsmand og til politisk medbestemmelse, og 197 kårakteregenskaber som fornuft, mådehold og kontrol med lidenskaber og følelser var de centrale i den mandlige dannelse. Pigesocialiseringen sigtede mod at gøre kvinden egnet til hendes arbejde inden for familiens rammer. Hun skulle derfor dels indlæres nogle af de samme borgerlige dyder som mændene: mådehold, ordenssans, sparsommelighed, og dels skulle hun være bærer af menneskelige egenskaber, som var uforenelige med den mandlige fornuftskarakter. Hun skulle være en såkaldt »skøn sjæl«: indbegrebet af følsomhed, intuition og uskyld, og stræbe efter at opfylde andres behov - formidle kærlighed, tryghed og harmoni til mand og børn - fremfor at tilfredsstille sine egne.

Kvindernes liv knyttedes altså helt entydigt til familielivet, og enhver kvindelig udfoldelse måtte ske inden for hjemmets rammer. Faktisk havde kvinder få berøringsflader med det offentlige liv. Det var f.eks. uhørt, at de deltog i offentlige møder, og ikke engang begravelser overværede de. Kvinderne havde således slet ingen muligheder for at tage del i de politiske bevægelser, som startede i 1830erne, og som kulminerede med forfatningsændringen. Der var heller ikke i begyndelsen af 1800-tallet kvindebevægelser, som kunne føre kvinderne i forbindelse med det offentlige liv. Debat om kvindesag og kvindeproblemer var så godt som ukendt før begyndelsen af 1850erne, og først i 1871 startede Dansk Kvindesamfund. Kvindernes holdning til tilværelsen og deres forståelse af sig selv hænger i høj grad sammen med denne isolation i hjemmet. Deres viden om politiske og økonomiske sammenhænge måtte nødvendigvis blive sparsom, og den byggede først og fremmest på deres mænds udsagn eller læsning. Isolationen i hjemmene blev yderligere forstærket i løbet af 1800-tallet, fordi det begyndte at blive almindeligt, at bolig og arbejdsplads blev skilt både hos håndværkere og det højere borgerskab. Det var en konsekvens af samfundets begyndende industrialisering og specialisering, og det bevirkede, at kvinder fik mindre indsigt i produktionen.

198

Ligesom der var stor forskel i klassernes økonomiske og politiske betydning, var også befolkningsgruppernes forhold til litteratur forskellig, afhængigt af såvel social som geografisk placering. Landbefolkningen bestod i første halvdel af 1800-tallet af en lille overklasse af adel og godsejere, af en større gruppe selvejerbønder og endelig af husmænd og daglejere, som udgjorde den største gruppe. I København fandtes et tilsvarende befolkningshierarki. Overklassen dannedes her foruden af adel og det øverste militær især af det højere handels- og embedsmandsborgerskab. I middelstanden befandt sig mindre velstillede købmænd og akademikere og den store gruppe af håndværkere, og endelig finder vi i underklassen bl.a. soldater, tyende og prostituerede.

Den etablerede litteratur angik kun en lille del af den danske befolkning. Således anslår Sven Møller Kristensen i sin bog »Digteren og samfundet«, at omkring 75 % af befolkningen ikke havde noget forhold til »litteraturen på bjerget«, fordi de hverken havde tid eller råd til at læse. Vi skal altså først og fremmest finde læserne af tidens anerkendte litteratur i den adelige og borgerlige overklasse og i dele af middelstanden. Producenterne og kritikerne af litteraturen tilhørte en endnu snævrere befolkningsgruppe, for langt de fleste af tidens forfattere og kritikere var akademikere og altså mænd af borgerskabet og samtidig bosiddende i København.

Det københavnske akademiske borgerskab var i det hele taget i centrum for datidens kulturelle og politiske liv. Det var denne lille gruppe, der havde mulighed for at formulere sin livsforståelse, og andre grupper måtte forholde sig til de normer og værdier, som den opstillede. Kvinderne, som udgjorde en meget stor del af læserskaren, havde næsten udelukkende mulighed for at læse litteratur skrevet af mænd og derved præget af mænds forståelse af tilværelsen og af 199 deres syn på kvinder. Den stigende politiske debat fra 1830erne og frem resulterede i udgivelsen af en lang række tidsskrifter og aviser, der kom til at fungere som et vigtigt forum for borgerskabets politiske og kulturelle diskussioner. Velstandsstigningen i 1830erne forøgede i det hele taget efterspørgslen efter litteratur, og forlagsindustrien blomstrede, bl.a. med oversættelser af udenlandsk underholdningslitteratur, som især fandt sine læsere blandt middelstanden. Denne forstærkede interesse for specielt prosalitteratur er en væsentlig del af baggrunden for det gennembrud for danske romaner og noveller, som netop Thomasine Gyllembourg var med til at skabe.

Thomasine Gyllembourgs liv

Thomasine Gyllembourg blev født i 1773 som datter af Anna Bolette og Johan Buntzen, der tilhørte embedsmandsstanden i København. Som 16-årig blev Thomasine gift med den 15 år ældre *P. A. Heiberg*, som i et par år havde været huslærer for hende og hendes søstre. Heiberg var kendt i samtiden for sin kritik af den enevældige kongemagt, og han var en førende talsmand for borgerskabets krav om trykkefrihed - et krav der resulterede i censurens ophævelse. I 1799 blev trykkefriheden atter indskrænket, og kort tid efter blev P. A. Heiberg dømt til landsforvisning for sin kritik af regeringen. Han forlod landet og tog ophold i Frankrig, mens Thomasine og sønnen Johan Ludvig indtil videre skulle blive i Danmark.

Thomasine oplevede ikke sit ægteskab med Heiberg som lykkeligt, han var følelsesmæssigt indelukket, og hun følte sig ofte tilsidesat og umyndiggjort. I 1799 havde hun forelsket sig i den svenske baron Gyllembourg-Ehrensvärd, som var blevet landsforvist fra Sverige for meddelagtighed i mordet på den svenske konge Gustav d. 3. Han var en hyppig gæst i det heibergske hjem, som var samlingssted for tidens liberale, og efter P. A. Heibergs landsforvisning udviklede der sig et kærlighedsforhold mellem ham og 200 Thomasine. Hun skrev til sin mand i Paris om sin kærlighed til Gyllembourg og bad om skilsmisse, selvom det dengang var en sjælden foreteelse. Det var især uhørt, at kvinder krævede den, og Thomasines skilsmissebegæring resulterede derfor i heftig debat i samtiden og i fordømmelse af hende.

Johanne Luise Heiberg - Thomasines senere svigerdatter - beskriver reaktionen på skilsmisseansøgningen således1: »Alverden talte herom og saa godt som Alle vare paa den fornærmede Ægtemands Side, medens de haardeste Domme fældtes over den forurettede Landsforvistes Hustru.«, og hun fortsætter i forsøget på at mildne eftertidens dom: »Du, som læser her om hendes Liv, hendes ungdomsvarme, lidenskabelige, brusende Hjerte, der rev hende hen til en Handling, som ofte i senere Aars eensomme Timer pressede et ufrivilligt Suk fra den gamle Kvindes Bryst, døm hende, som hun dømte Andre - mildt og overbærende.«

P. A. Heiberg satte sig imod skilsmissen og forsøgte at overtale Thomasine til at fortsætte ægteskabet, men hendes beslutning stod fast. Hendes skilsmisseansøgning blev bevilget under henvisning til Heibergs landsforvisning, og fra 1801 levede Thomasine i et lykkeligt ægteskab med Gyllembourg indtil hans død i 1815.

I slutningen af 1820erne havde Thomasine Gyllembourgs søn *Johan Ludvig Heiberg* opnået anerkendelse som digter og kritiker. Han udgav i 1825 sin første vaudeville »Kong Salomon og Jørgen Hattemager«, som fik stor succes blandt publikum ligesom hans senere vaudeviller, og han startede i 1827 tidsskriftet »Kjøbenhavns flyvende Post«, som blev et betydningsfuldt forum for litterære diskussioner og kritik. Thomasine Gyllembourg boede fra 1831 sammen med sin søn og hans kone, den berømte skuespillerinde *Johanne Luise Heiberg*. Deres fælles hjem blev samlingssted for tidens kendte kulturpersonligheder og opfattedes i samtiden som et mønster på den borgerlige akademiske dannelse. I 1827 startede Thomasine Gyllembourg sit forfatterskab, 54 år gammel, med et anonymt bidrag i sønnens tidskrift: 201 novellen *»Familien Polonius«*. Hele forfatterskabet frem til slutværket *»To Tidsaldre«* fra 1845 blev udgivet under pseudonymet »Forfatteren til en Hverdags-Historie« efter titlen på en af hendes noveller. Først i sit litterære testamente, som blev kendt efter hendes død i 1856, vedstod fru Gyllembourg offentligt sin store produktion, som omfatter 4 skuespil og 24 romaner og noveller.

Samtidens syn på kvindekunst

I begyndelsen af 1800-tallet fandtes kun ganske få kvindelige forfattere, og der var en udbredt opfattelse af, at det var uforeneligt med den rette kvindelighed at skrive og udgive kunst. Holdningen kommer bl.a. til udtryk i en lille afhandling om kvindelighed fra 1823 skrevet af *Poul Møller*, der var en af tidens førende forfattere og kritikere. Han skriver: »det er uskønt, ja vederstyggeligt, at et Fruentimmer er Digterinde af Profession«2. Det uskønne ligger efter hans opfattelse i, at det strider mod »Skaberens Ide« med kvinden, at hun er digter, og han forankrer således sin argumentation mod kvindelige forfattere i en forestilling om en kvindelig natur skabt af Gud. Han skriver videre: »Der gives en vis aktiv Fremtræden i Livet, hvortil jeg regner Forfatterskab, Digten, Præken, Slagsmaal, som i mine Tanker klæde Fruentimmer ilde«. Et væsentligt element i den sande kvindelighed er altså passivitet og tilbagetrukkethed fra det offentlige liv, mens aktiv handling som f.eks. kunstudfoldelse er en evne alene i overensstemmelse med den mandlige natur. Andre vigtige træk ved kvindenaturen er ifølge Poul Møller umiddelbarhed og uskyld. I modsætning hertil kræver kunstneriske udsagn erfaringer i livet og refleksioner over dem, og en kvinde, der forholder sig til livet gennem kunst, fortaber sin barnlighed og dermed sin kvindelighed.

Poul Møllers kvindeideal, hans krav om, at kvinder skal være ureflekterede og koncentrerede om at opfylde 202 mandens behov for skønhed og fylde, passer godt til den funktion, som kvinder havde i det borgerlige samfund, og kan genfindes i den overvejende del af tidens skønlitteratur.Den kommer også til udtryk i kritikernes anmeldelser af periodens få eksempler på kvindekunst, og her tager holdningen ofte form af angreb på de kvinder, som bevægede sig ind på mændenes domæne. De få kvindelige forfattere, der var, skrev derfor ofte under pseudonym, og nogle af dem følte sig tvunget til i fortaler til deres værker at forsvare sig mod angrebene eller endog undskylde for deres brud på normerne. Således skriver en af forfatterinderne, Hanna Irgens, som forord til sin digtsamling »Orfanina«3:

»O, jeg veed hvad sømmer sig en Qvinde.
Hun blandt Digtere ei tælles skal.
Men naar Eensomheden Aanden trætter,
Monne nogen hende dadle vil,
Om hun sig da stundom sysselsætter
Med en Daad, som hører Manden til?«

Karakteristisk for hende, som for andre af tidens kvindelige forfattere, er altså en meget lille selvtillid og en bagatellisering af sin egen kunst af angst for at bryde med rammerne for den accepterede kvindelighed.

En lignende holdning til sit forfatterskab kommer til udtryk i Thomasine Gyllembourgs litterære testamente, og dermed giver hun indirekte en væsentlig forklaring på sin anonymitet. Hun skriver i testamentet4, som er formet som et brev til sønnen:« Jeg har ofte »med Ret eller Uret« tænkt, at jeg havde krænket eller fornærmet den (dvs. den kvindelige beskedenhed m.a.) ved at vove mig ud paa en Forfatters mandige Bane«. Hun fortæller om den undseelse og skræk, hun ofte følte, »naar jeg ... betænkte, at jeg, som ikke blot var et Fruentimmer, men vistnok en af de svageste og frygtsomste af mit Kjøn, var fremstaaet for Publikum, som Digter«.
203

Denne forestilling om, at hendes kunst var uberettiget og en krænkelse af den kvindelige dannelse, resulterede i, at hun holdt sit forfatterskab skjult selv for nære venner, og må også have givet sig udslag i indre konflikter. På den ene side har hun følt en trang til at udtrykke sig og formidle sit livs erfaringer til et publikum, og på den anden side har hun følt sin kvindelige selvforståelse truet, hvis hun over for

omverdenen vedkendte sig forfatterskabet og over for sig selv tillagde det betydning. Hun har således som kvindelig kunstner været fanget i en modsætningsfyldt holdning til sin egen kunst: hun har oplevet behovet for at udfolde sig, men også skarnmen over at gøre det.

Thomasine Gyllembourgs forfatterskab

Der var efter fru Gyllembourgs debut stor interesse i samtiden for at afsløre den virkelige person bag pseudonymet »Forfatteren til en Hverdags-Historie«. Forsøgene på at løse gåden om forfatterens eksistens resulterede i 1834 i et indlæg i »Kjøbenhavns flyvende Post« skrevet af Thomasine Gyllembourg og formet som et brev til en hr. Celestinus. Her formulerer hun uden at opløse pseudonymet formålet med sit forfatterskab. Hun skriver5, at fortællingerne skal »jævne mange Ubehageligheder, kaste et Slør over de trange Kaar og ... trøste det beængstede Sind«, og hun sammenligner den tilstræbte beroligende virkning med kvindens indflydelse i hjemmet over for mand og børn. Denne direkte beskrivelse af formålet med sit forfatterskab stemmer overens med en holdning til litteraturen, som var udbredt i samtiden, og som senere er blevet betegnet biedermeier. Biedermeierlitteraturen søger at formidle harmoni, hygge og ro til læseren og udelukker derfor det konfliktfyldte og også det sexuelle fra digtningen. Gyllembourgs sammenligning af litteraturen med kvindens og hjemmets betydning er ligeledes i overensstemmelse med biedermeierlitteraturen, som netop bevæger sig inden for hjemmets rammer og 204 dyrker kvindens harmoniskabende funktion. Spørgsmålet er, om Thomasine Gyllembourgs forfatterskab i det væsentlige er i overensstemmelse med denne biedermeierholdning, eller om romanerne på vigtige områder bryder med den idylliserende digtning og dermed med hendes egen formålsbeskrivelse.

Typer af fortællinger

Thomasine Gyllembourgs fortællinger kan inddeles i tre typer: 1) fortællinger med overvejende dannelsesformål 2) problemdebatterende fortællinger og endelig 3) psykologisk-realistiske fortællinger.

Dannelsesfortællinger

Den typiske dannelsesfortælling har til formål at danne læseren til en bestemt adfærd og holdning, og den har således ofte et moraliserende præg. Som en konsekvens af det belærende formål er dannelsesfortællingernes personkarakteristik meget stereotyp. Personerne er enten tegnet positivt eller negativt, og læseren kan derfor entydigt identificere sig med dem og lære af deres positive egenskaber - eller distancere sig fra dem. Dannelsesfortællingernes værdier ligger ofte inden for biedermeierholdningens rammer, og deres formål kan f.eks. være at oplyse om selskabslivets rette former eller mådeholdets og ordenens betydning for hjemmets hygge.

Debutnovellen fra 1827 *»Familien Polonius«, »En Hverdags-Historie«* fra 1828 og *»Den lille Karen«* fra 1830 er med deres moraliserende præg og enkle og entydige personkarakteristik typiske dannelsesfortællinger. *»Den lille Karen«* handler om en ung og fattig pige, der, efter en lidenskabelig men kortvarig forelskelse i en ligeså ung og fattig løjtnant, indgår ægteskab med en rig, ældre og vanskabt greve og med ham oplever den fuldkomne ægteskabsharmoni. Novellens direkte morale er, at åndelige værdier kan ophæve legemlige fejl, men indirekte formidler den en 205 livsholdning, som vurderer fornuft, selvkontrol og økonomisk sikkerhed højere end erotiske behov. Den kvindelige hovedperson er udelukkende bærer af positivt vurderede egenskaber som skønhed, fromhed og beskedenhed, og hun lader passivt sit liv bestemme af sin ægtemand, også før ægteskabet, da han i egenskab af ven og skytsånd advarer hende mod hendes forelskelse i den unge løjtnant, fordi han er fattig og lidenskabelig. Mandens skiftevis rosende og dadlende ord til hende er som en guddommelig lov, der indlærer hende de rette normer og fører hende

fra den fejlagtige ungpigeforelskelse ind i det rolige og harmoniske ægteskab.

Ægteskabet opleves i novellen som en nødvendighed for kvinden, fordi det bringer hende økonomisk sikkerhed, og som en pligt, fordi hun her har en vigtig opgave at udrette. Til gengæld for den materielle tryghed og muligheden for moderskab kan kvinden nemlig give ægtemanden sexuel tilfredsstillelse og trøst og pleje. Som vi ser i *»Den lille Karen«* er de typiske dannelsesfortællinger ofte præget af et kvindesyn, som ligger tæt op ad de traditionelle kvindelighedsidealer i samtiden, og som idealiserer kvindelig passivitet og negligerer kvindens sexualitet til fordel for hendes plejende funktion i hjemmet og hendes behov for beskyttelse og sikkerhed.

Problemdebatterende fortællinger

I de problemdebatterende fortællinger som f.eks. *»Extremerne«* og *»Ægtestand«* fra 1835 og *»To Tidsaldre«* fra 1845 knyttes handlingsforløbet sammen med en behandling af aktuelle emner som standsforskelle, liberalisme, demokrati og tvangsægteskab. Disse fortællinger munder oftest ligesom dannelsesfortællingerne ud i en morale og giver altså som de en tendentiøs behandling af problemerne, men her kædes den sammen med dybde og realisme i personkarakteristikken og nuancering og problematisering af værdier og holdninger.
206

»Ægtestand« forener netop en realistisk persontegning med en behandling af et specielt problemområde: kvindernes situation i ægteskabet. Ægteskabsproblematikken kommer til udtryk på to planer i romanen: dels igennem Sophies kærlighedshistorie og dels igennem Carolines ægteskabshistorie og hendes direkte refleksioner over ægteskabet. Sophie befinder sig i romanens begyndelse i et ægteskab, som ikke tilfredsstiller hendes erotisk farvede behov for værdsættelse. Hendes utilfredsstillende situation danner baggrund for forelskelsen i Sardes, og selvom Sophie i begyndelsen distancerer sig fra forelskelsen og kalder den søsterligt venskab, markerer teksten tydeligt, f.eks. i brandscenen i det malziske hus, at der også fra hendes side er tale om et forhold baseret på erotiske følelser. Visheden om Sardes' kærlighed betyder i første omgang, at Sophies selvtillid og værdighed styrkes, og at hun derved bliver mere ligeværdig i sit forhold til ægtemanden. Efterhånden bliver kærlighedsforholdet til Sardes dog problematisk for Sophie. Hun er splittet mellem sin lyst: kærligheden til Sardes og sin pligt: normerne som byder hende at være trofast, huslig og from, og løsningen på konflikten bliver, at Sophie forlader elskeren til fordel for ægtemanden. Handlingsforløbet i *»Ægtestand«* går således fra en ægteskabssituation præget af konflikter og manglende tilfredsstillelse af kvindens behov til en ægteskabsharmoni, som er tilvejebragt dels af kvindens erkendelse af sit behov for ægteskabet og dels af mandens ændrede følelsesmæssige holdning.

Romanen giver imidlertid også indirekte en forklaring på, hvorfor Sophie nødvendigvis må vælge ægteskabet på bekostning af et kærlighedsforhold til Sardes. Sophie bliver i løbet af romanen ofte beskrevet gennem de omgivende mænds øjne, og det er karakteristisk for disse beskrivelser, at de fokuserer på det guddommelige, rene og barnlige ved Sophie, altså ved egenskaber som står i modsætning til det jordiske og det sanselige. Hun bliver ofte kaldt engel, og under festen på Havslunde knytter to tilbedere hende til 207 farver, der står for det himmelske og for uskyld. Teksten antyder, at denne beskrivelse i virkeligheden ikke dækker Sophies væsen eller hendes selvforståelse. Hendes længsler er jo netop sanselige, hun ønsker at vække erotisk behag snarere end at være en engel, og under Havslundefesten nævner hun som sine yndlingsfarver: lysets muntre farver. Hun definerer altså sit væsen som muntert og ikke rent og uskyldigt. Mændenes idealisering af Sophie lægger rammer for hendes adfærd, som i virkeligheden er i modsætning til hendes egne ønsker. Sardes' kærlighed til hende er præget af samme idealisering, og han fremhæver overalt hendes guddommelighed og fuldkommenhed, men samtidig indeholder hans kærlighed erotisk begær. Hans følelser for hende er således modsigelsesfyldte, og Sophie stilles derfor i sit forhold til ham i en uløselig konflikt. Hans ambivalente kvindesyn umuliggør en erotisk forening, for derved udsætter hun sig for hans foragt og for at miste sin selvrespekt, og et fortsat platonisk kærlighedsforhold er ligeså umuligt på grund af hans stadig hæftigere erotiske tilnærmelser.

Gennem sin beskrivelse af kærlighedsforholdet mellem Sophie og Sardes giver Gyllembourg således en indirekte forklaring på, hvorfor kvindelig lystudfoldelse må foregå inden for ægteskabets rammer. Ægteskabet giver kvinden mulighed for at forene realiseringen af sine erotiske behov med selvrespekt og følelse af eget værd, mens et uægteskabeligt forhold på grund af mændenes ambivalente kvindesyn må resultere i kvindens selvforagt.

Caroline-skikkelsen griber ind i Sophies kærlighedshistorie ved at være en af de faktorer, som er medvirkende til at overbevise Sophie om nødvendigheden af at bryde med Sardes. Det overbevisende ved

Carolines refleksioner over ægteskab og kærlighed er hendes påvisning af, at et kærlighedsforhold som noget naturligt indebærer sexuelle følelser, og at det er umuligt at udelukke disse behov. Med Caroline som talerør fastslår Gyllembourg her, at sexualitet er en væsentlig kraft i såvel mænd som kvinder, og dermed at 208 Sardes' splittede forsøg på at idealisere Sophie og deres forhold er naturstridigt. Caroline har udover sin indgriben i romanens handlingsforløb også en vigtig tematisk betydning, fordi hendes ægteskabshistorie giver et væsentligt perspektiv i romanens ægteskabsdiskussion. Den afstikker nemlig grænserne for, hvornår ægteskabet kan løse kvindens konflikter, og hvornår skilsmisse er eneste udvej. Carolines værdighed og selvtillid trods hendes brud på normerne viser, at hendes skilsmissekrav ifølge forfatteren er det eneste rigtige svar på et ægteskab, der er præget af brutalitet, tvang og ulighed. Hermed antydes indirekte de ægteskabsidealer, som ligger bag ægteskabsdebatten i *»Ægtestand«*. Ægteskabet skal i god overenstemmelse med den borgerlige frihedsideologi baseres på frihed, lighed og kærlighed. Det væsentlige er imidlertid, at Gyllembourg ikke, som hun gjorde i *»Den lille Karen«*, idealiserer og idylliserer det faktiske ægteskab. Tværtimod behandler hun realistisk de konflikter, det kan give kvinden, og i sit forsvar for det gode ægteskab går hun ud fra kvindernes egne psykiske behov og ikke ud fra et krav om, at de skal opfylde rollen som hustru og moder.

Psykologisk-realistiske fortællinger

Gyllembourgs forfatterskab indeholder to psykologiskrealistiske fortællinger, nemlig de store romaner *»Maria«* fra 1839 og *»Een i Alle«* fra 1840. Det kan være vanskeligt at skelne mellem den problemdebatterende og den psykologisk-realistiske fortælling, fordi de begge i høj grad har tendens til realistiske personkarakteristikker og derved adskiller sig væsentligt fra den biedermeierprægede dannelsesfortælling. De psykologisk-realistiske fortællinger har imidlertid den psykologiske dybdeboring som vigtigste interesse, og derved sker der endnu en forskydning mod det realistiske og væk fra det moraliserende. I *»Maria«* afdækkes en sexualneuroses opståen og udvikling hos en kvinde. Maria 209 oplever som ganske ung sin første forelskelse og ukendt med verden, som hun er, giver hun umiddelbart udtryk for sine følelser over for manden. Knudepunktet i den senere neurose er faderens opdagelse af forholdet og hans vrede over Marias lystudfoldelse. Faderens vrede og foragt gør hende skamfuld over sine egne følelser, og oplevelsen fører til, at sexualitet for altid knyttes sammen med angst og skam. For at undgå angsten fornægter Maria sine erotiske behov, og det bliver hende umuligt senere at indgå i et kærlighedsforhold til en mand. Handlingsforløbet i romanen koncentrerer sig om en ung mands kærlighed til Maria og hans forsøg på at overtale hende til ægteskab; men Marias angst kan ikke overvindes, og romanen slutter tragisk: den unge mand dør, og Marias liv forbliver utilfredsstillet.

Gyllembourg har her fremstillet en tragisk kvindeskæbne med en psykologisk forståelse, som foregriber den psykoanalytiske afdækning af sexuelle konflikter. Ligesom psykoanalysen forklarer hun neurosens opståen ud fra en konflikt mellem normer og lyst, og hun fastslår endnu engang eksistensen af en kvindelig sexualitet. Normerne, som bryder hæmmende ind over for Marias lystudfoldelse, hænger sammen med det ambivalente kvindesyn, som prægede Sardes i *»Ægtestand«*. Ved siden af hovedhandlingen i *»Maria«* bliver vi præsenteret for en bihandling, som viser, hvordan Marias skæbne ville have været, hvis hun havde fået lov at fuldbyrde sin ungdoms kærlighedshistorie. Hun ville være blevet enlig mor, foragtet og forskudt af omgivelser såvel som af elskeren, når hans fascination af hendes uskyld havde vendt sig til foragt. *»Maria«* giver altså et realistisk indblik i den hæmning, som den kvindelige sexualitet møder, når den udfolder sig uden for ægteskabets rammer. Dermed giver romanen endnu en forklaring på Gyllembourgs syn på ægteskabet som forudsætning for en harmonisk realisation af kvindens behov.
210

De tre typer af fortællinger, som her er blevet berørt, viser spændvidden i Gyllembourgs forfatterskab. Både *»Den lille Karen«, »Ægtestand«* og *»Maria«* belyser direkte eller indirekte kvindens forhold til erotik og til ægteskab. Gyllembourg bevæger sig i disse tre fortællinger fra en biedermeierpræget underordning af den kvindelige lidenskab til fordel for materielle behov og en idyllisering af kvindens vilkår i ægteskabet til en opprioritering af den kvindelige lidenskab og en analyse af, hvordan ægteskabet opfylder kvindens behov. Denne udvikling mod større realisme og problematisering af kvindens situation i og uden for ægteskabet kan vi genfinde i hele forfatterskabet som en kronologisk tendens. Gyllembourg skriver også i slutningen af sit forfatterskab dannelsesfortællinger, men problemdebatten bliver hyppigere og afdækningen af de psykologiske konflikter skarpere.

Modsatrettede bestræbelser

Det væsentligste tema i Thomasine Gyllembourgs forfatterskab er kærligheden og dens konflikter. Den menneskelige lidenskab i dens forskellige former er den kraft, som bevæger menneskene, og som sætter handlingen i hendes fortællinger i gang. Imidlertid er der trods den store betydning, som Gyllembourg således tillægger den erotiske lidenskab, bemærkelsesværdigt få eksempler i forfatterskabet på direkte beskrivelser af erotiske situationer. De berøres ofte kun indirekte og fremtræder i kamoufleret form i f.eks. naturscener og mytiske henvisninger. I *»Ægtestand«* findes en af forfatterskabets mest åbenlyse skildringer af en erotisk situation, nemlig scenen ved Mariastøtten i slutningen af romanen, hvor Sardes efter Sophies afvisning vil påtvinge hende sine berøringer. Kamoufleringsteknikken virker imidlertid også her, for det er bemærkelsesværdigt, at de sexuelle følelser udtrykkes i fremtid, som et ønske, der ikke når at realiseres. Beskrivelsens tidsforskydning bevirker en distance til en ellers dristig erotisk skildring. Denne 211 dobbelte bevægelse: på den ene side mod realistisk virkelighedsgengivelse og på den anden side mod en vis tilsløring af bestemte sider af virkeligheden, er meget udbredt i Gyllembourgs forfatterskab også på andre områder end det erotiske. Hele spørgsmålet om Gyllembourgs kvindebevidsthed, dvs. hendes forståelse af kvindernes situation i samtiden, skal ses i lyset af disse modsatrettede bevægelser. Ligesom kvindebeskrivelsen i dannelsesfortællingerne stod i kontrast til de mere realistiske fortællingers portrætter, således er der også inden for de enkelte værker som f.eks. *»Ægtestand«* modsætninger i kvindeskildringen, og dermed i den indirekte holdning til kvindelighed og kvinderoller.

I beskrivelsen af Sophie og hendes kærlighedshistorie er som nævnt den realistiske bestræbelse tydelig, men samtidig indeholder skildringen visse idylliserende elementer, som virker modificerende på den realistiske dybdeboring. Den psykologiske realisme i analysen af konflikter i kærlighedsforhold og ægteskab står i kontrast til idylliseringen af de sociale relationer, som finder sted i beskrivelsen af forholdet mellem bønder og godsejere. Hele scenen omkring festlighederne på godset Havslunde er en social idyl, og det får konsekvenser for persontegningen. Sophies realistiske træk forskydes her til fordel for en idealisering af hendes »himmelske« egenskaber, og romanen overtager altså på dette sted den dyrkelse af kvindens uskyld, som den ellers indirekte problematiserer. I øvrigt er der i Gyllembourgs fortællinger en tendens til, at de kvindelige bipersoner er mere gennemført realistiske end hovedpersonerne, som altid har en kærne af traditionelt positive kvindelige egenskaber. Denne tendens gør sig også gældende i *»Ægtestand«*, hvor portrættet af Anette er en nuanceret analyse af den kvindelige forfængelighed ført ud i yderste konsekvens. Det er bemærkelsesværdigt, at hendes konfliktfyldte karakter og adfærd får lov at fremstå for læseren uden forfatterens moralske distance.

Der er udover modsætningen i karakteristikken af 212 Sophie andre træk i *»Ægtestand«*, som viser spændingen mellem harmoniserende og realistiske bestræbelser. Romanen munder ud i en henvendelse til en kvindelig læser, som forestilles at være i en parallelsituation til Sophie, altså i begreb med at indlade sig på ægteskabsbrud. Romanen helliges hendes kamp i denne situation og skal underforstået give hende styrke til at overvinde fristelsen og beslutte sig for ægteskabet. I denne slutningshenvendelse ligger en tydelig moraliserende tendens til fordel for ægteskabet som en fast og entydig værdi, og moralen udtrykker ikke romanens ægteskabsholdning, som den kan aflæses ud af handlingsforløb og personkarakteristik. Ægteskabet blev netop ikke fremstillet som en absolut værdi, som kvinderne under alle omstændigheder skulle finde sig til rette i som en pligt. Tværtimod opfattedes ægteskabet som noget relativt, der kunne opløses, hvis det stred imod kvindernes selvrespekt. Den indirekte ægteskabsholdning i romanen er altså præget af en realistisk problematisering af ægteskabet, som det fungerer i virkeligheden, mens slutmoralen forlader den kritiske analyse af ægteskabet og fastlægger det som noget ideelt og entydigt efterstræbelsesværdigt. Nogenlunde samme modsætning mellem direkte formulerede værdier og indirekte holdninger kommer til udtryk i romanens anden slutmorale: at der findes bånd, som intet i verden kan løse. Her anslås en typisk biedermeierholdning, som tenderer at opfatte menneskelige relationer som harmoniske og ubrydelige. I virkeligheden har romanen vist, at forhold mellem mennesker kan indebære uløselige konflikter, der medfører brud, som tilfældet var med Carolines ægteskab og kærlighedsforhold og med forholdet mellem Anette og Ferdinand. Gyllembourg bruger andre steder i romanen »båndet« som et slags ledemotiv, der hentyder til balanceforholdet i det enkelte menneske mellem dets forskellige sider. Også dette »bånd« var i høj grad i stand til at kunne brydes med den konsekvens, at personen blev disharmonisk og problemfyldt, som f.eks. Sardes. Altså også her en 213 tydelig modsætning mellem den psykologiske interesse for konflikter og slutningens harmoniserende postulat om, at konflikter ikke findes.

Kvindebevidsthed

Modsigelserne i Gyllembourgs kvindebevidsthed hænger bl.a. sammen med, at hun dyrker kvindens rolle i hjemmet som tilfredsstiller af mandens og børnenes behov og samtidig identificerer sig med kvinderne og deres egne ønsker. Efter Gyllembourgs mening har kvinden en vigtig livsopgave i hjemmet, som består i at formidle kærlighed og tryghed til familien og få hjemmet til at fungere som et dannet centrum for mandens udadvendte liv. Samtidig med denne accept af væsentlige træk ved den traditionelle kvinderolle, fremhæver Gyllembourg i sine kvindeskildringer kvinden som et subjekt med egne krav til livet, og hun afslører den undertrykkelse af kvindens behov, som ofte finder sted i ægteskabet og i samfundet i øvrigt. Indirekte kræver Gyllembourg med denne betoning af kvinden som selvstændig person, at ægteskabet er i stand til at forene kvindens hustru- og moderrolle med hendes udfoldelse af sin personlighed og sin lyst. Bag fortællingernes beskrivelser af kvindernes liv ligger således et ideal om forholdet mellem kønnene, som bygger på lighed og frihed i kønnenes samliv. Gyllembourgs lighedsidealer forudsætter ikke forandringer i de ydre rammer for kvindernes livsudfoldelse, f.eks. adgang til uddannelse og politisk medindflydelse, sådan som Dansk Kvindesamfund krævede det ca. 40 år senere, men hun ønsker opfyldelse af kvindernes behov inden for ægteskabets og den bestående samfundsordens rammer. Med denne forestilling om lighed og med sine mange realistiske skildringer af kvinder som erotiske, tænkende og handlende væsener er Gyllembourg med til at danne grobunden for den senere kvindebevægelses krav om ligeret.

For Gyllembourg er det muligt at realisere idealet om en friere kvindelig livsudfoldelse i det borgerlige samfund, 214 selvom hun ofte i sine fortællinger har afsløret skellet mellem de borgerlige frihedsidealer og den borgerlige virkelighed. Trods sin kritiske indstilling til dele af samtidens kvindeholdning, specielt negligeringen af den kvindelige lyst, bevarer Gyllembourg sin tro på såvel det eksisterende samfundssystem som hele tilværelsens meningsfuldhed og guddommelige orden. Gyllembourgs grundlæggende livsholdning er ikke tragisk, sådan som mange senere kvindeforfatteres er det, fordi de har erfaret kvindernes begrænsede livsmuligheder. Gyllembourg skildrer, ligesom de, tragiske og disharmoniske kvindeskæbner, men alligevel fastholder hun sin religiøst betonede tillid til, at virkeligheden, også med hensyn til kvindernes livsvilkår, er forenelig med idealet.

Biedermeierformål og realistisk indsigt

Gyllembourgs opfattelse af tilværelsens grundlæggende harmoni har som nævnt ikke fået hende til at negligere dens disharmonier. Hendes beskrivelse af formålet med sin kunst i brevet til hr. Celestinus dækker imidlertid kun den ene af forfatterskabets modsatrettede bevægelser: den moraliserende og harmoniserende tendens og altså slet ikke bestræbelsen på at afspejle virkeligheden så sandt som muligt. I »*Ægtestand*« antyder Gyllembourg sin forfatterintention med den mytiske figur Asmodæus, som førte sin ledsager ind bag husmurens beskyttende facade, ind bag livets ydre skin, således at menneskenes problematiske samliv kom til syne. Asmodæus-figuren står i virkeligheden for forfatterskabets uformulerede realistiske tendens til at afdække menneskenes faktiske liv bag den harmoniske overflade. Over for offentligheden ønskede Gyllembourg således at fremstå som en biedermeierdigter, hvis eneste formål var at »kaste et Slør« over virkelighedens konflikter, men hendes interesse for mennesker førte hende i stedet til at rive sløret af mange af deres problematiske livsforhold.

215

Samtidskritik

Det er væsentligt for forståelsen af Thomasine Gyllembourgs forfatterskab at undersøge, hvilke rammer tidens herskende kunstsyn og litterære kritik sætter for det kunstneriske udtryk, og i forbindelse hermed hvordan forfatterens produktion blev modtaget af anmelderne. 1820-30-ernes kritik var i overvejende grad præget af et syn på kunsten og dens formål, som ligger tæt op af biedermeierholdningen, og som også kan karakteriseres ved begrebet poetisk realisme. Kunstens formål skal ifølge denne holdning være at afspejle virkelighedens guddommelighed og gøre det muligt for læseren at erkende det ideelle, dvs. det evige, det skønne og det poetiske i tilværelsen. Kunsten skal være virkelighedsskildrende, men kun hvis den beskrevne virkelighed kan formidle en indsigt i det poetiske - realismen skal altså styres af en søgen efter harmoni.

Dette kunstsyn ligger bag de fleste anmeldelser af Gyllembourgs fortællinger, og det sætter rammerne for, hvilke træk i forfatterskabet der vurderes positivt, og hvilke træk der kritiseres. Fortællingerne vakte stor interesse hos både publikum og kritik og blev i overvejende grad modtaget positivt, men der er også stærke kritiske indlæg mod bestemte sider af forfatterskabet. De fleste kritikere finder Gyllembourgs romaner gennemvævet af en harmonisk livsholdning, som formår at forene tilværelsens modsætninger i en højere enhed og derfor er i overensstemmelse med det grundlæggende krav om poetisk realisme. Fortællingerne roses for at give læseren indsigt i tilværelsens poesi, således at denne »hæves til en friere og klarere Beskuelse af det Skjønnes Fremtræden i Livet«, som en af anmelderne formulerer det6. Forfatterskabets personer opleves som både sandt og poetisk beskrevet, især på grund af forfatterens evne til at anskuelliggøre det typiske - for kvindernes vedkommende kvindelighedens ide: det skønne, beskedne og barnlige. Det er tydeligt, at de fleste anmeldere roser de træk i Gyllembourgs kvindebeskrivelser, som er stereotype 216 og præget af et traditionelt kvindesyn, og anmeldernes kvindeholdning medfører ofte, at de læser hen over det realistiske og problematiserende i beskrivelserne. F.eks. ser en anmelder af *»Maria«* romanens hovedperson som udtryk for den »ædleste Qvindelighed«7 og overser således fuldstændig romanens tragiske perspektiv og dens kritiske analyse af tidens holdning til kvindelig sexualitet.

Forfatterskabets moraliseren og forsøg på at opdrage læseren til et højere dannelsesniveau i de familiære samlivsformer og i selskabslivet stemmer ligeledes overens med de fleste af anmeldernes krav til kunstens formål. Flere understreger Gyllembourgs folkeopdragende funktion og ser det betydningsfulde i, at hun som en af de første inddrager det borgerlige hverdagsliv og den københavnske samtid i litteraturen. Hendes forfatterskab opfattes som vigtigt for borgerskabets forståelse af sig selv og for opdragelsen af mænd og kvinder til at indtage deres plads i det borgerlige samfund.

Mens kritikkens positive holdning til Gyllembourgs fortællinger således var koncentret om deres moraliserende tendenser og om de realistiske træk, som var forenelige med det harmoniske grundsyn, så rettede den negative kritik sig mod brud på den poetiske realismes normer. På grund af kravet om mådehold i person- og miljøkarakteristik vendte kritikken sig mod skildringer af livsforhold og personer, der kunne betegnes som ekstreme. Det gik bl.a. ud over Gyllembourgs lange række af realistisk tegnede bipersoner, især hvis forfatteren ikke tydeligt distancerede sig fra deres ualmindelige personlighed. Anmelderne fandt f.eks. beskrivelsen af Anette i *»Ægtestand«* for yderliggående og dermed uforenelig med mådeholdsideologien. Kritikken var særlig hård, når det drejede sig om kvindelige normbrud, og det vakte således megen omtale og kritik, da Gyllembourg i en af sine romaner lod en kvinde iklæde sig mandsdragt og i skjul deraf handle selvstændigt uden for hjemmet.

»Ægtestand« var den af Gyllembourgs fortællinger, som 217 medførte størst forargelse og diskussion. Emnet ægteskabsbrud var i sig selv dristigt, og mange fandt forfatterens holdning til ægteskab og kærlighed uden for ægteskabet alt for liberal. Den anonyme anmeldelse af *»Ægtestand«*, som her er trykt i uddrag, er et eksempel på denne negative og meget forargede modtagelse af romanen. Anmelderens grundlæggende krav til kunsten er, at den skal skabe et såvel poetisk som moralsk acceptabelt univers. Det umoralske, det som bryder samtidens normer kan ifølge anmelderne ikke være poetisk, og derfor bliver det moralsk anstødelige også upoetisk og uskønt. Det er netop denne grundanklage, anmelderne retter mod *»Ægtestand«*: romanen er usædelig og derfor også upoetisk. Dens skildring af mænd og kvinder rokker ved anmelderens - og samtidens - meget entydige opfattelse af kønnenes natur og roller. Både Sardes og Lindal bryder grænserne for den sande mandighed, som kræver fornuftens totale kontrol over lidenskaberne, og antydningen af Sophies erotiske behov bryder ifølge anmelderen fuldstændigt hendes øvrige sande kvindelighed: beskedenhed, dyd og moderlighed. Et andet anklagepunkt er, at romanen betvivler ægteskabet som en absolut værdi, og derved sætter spørgsmålstegn ved anmelderens - og samtidens - tro på ægteskabsinstitutionens ukrænkelighed.

Det er vanskeligt at dokumentere, om kritikernes modtagelse af Thomasine Gyllembourgs forfatterskab har haft indflydelse på hendes kunstneriske udfoldelse. Hendes stadigt stigende dristighed i emnevalg og personkarakteristik tyder umiddelbart ikke på, at hun har taget hensyn til tidens afstandstagen til det psykologisk ekstreme, men modsigelserne i hendes fortællinger antyder, at kritikkens smag alligevel har haft indflydelse på hendes produktion. Tilstedeværelsen af både sandhedssøgende og idylliserende elementer i Gyllembourgs forfatterskab, altså hendes forsøg på at modificere realismen, kan sikkert forklares ud fra et kompliceret samspil mellem en i sig selv modsætningsfyldt 218 bevidsthed og en bevidst eller ubevidst bestræbelse på at beskytte sig mod kritik. Hendes mere eller mindre påklistrede harmoniseringer kan være et værn mod omverdenens normer, ligesom pseudonymet var det, og derved en nødvendighed for, at hun overhovedet kunne udfolde sig som kunstner. Gyllembourgs bagatelliserende holdning til sin produktion og hendes tvivl om det legale i at være kvindelig kunstner har gjort hende ømtålelig over for kritik, selvom hun havde pseudonymet at skjule sig under.

Samtidens syn på kunst og på kvinder og kvindernes faktiske livsforhold er i det hele taget de faktorer, som sætter rammerne for Thomasine Gyllembourgs bevidsthed og dermed hendes produktion. Som kvinde i det højere borgerskab må hendes livserfaringer nødvendigvis knytte sig til det borgerlige hjem og de menneskelige konflikter, som udfolder sig dér, og derfor kan hendes forfatterskab kun inddrage denne lille del af virkeligheden. Gyllembourgs kvindevilkår medfører altså en væsentlig begrænsning af hendes kunst,

men samtidig er de en styrke. Hun er som kvinde, knyttet til hjemmet og de kvindelige livsområder og med sin skarpe psykologiske iagttagelsesevne, i stand til at opnå og videregive nogle erfaringer om kvinders liv, som er betydningsfulde og usædvanlige i tiden.

219

Litteraturhistorisk Citatmosaik

»Det er ubegribeligt, at man ikke af denne sødlig-pendantiske Tone i Skildringen kunne faa en Formodning om Novellernes kvindelige Oprindelse. En Mand ville umuligt kunne udtrykke sig saaledes«.

(Vilhelm Andersen: Danske Studier. Kbh. 1893. s. 142)

»Fru Gyllembourgs Realisme er altsaa ikke kunstnerisk som Mændenes (Blicher, Carl Bernhard m.a.), men den er praktisk: Livserfaring og Kærlighed til Mennesker. Hun hører ved sin Moderlighed ... Livsposien til og hyldedes af alle dens Elskere«.

(Vilh. Andersen/ Carl Petersen: Illustreret Dansk Litteraturhistorie. Kbh. 1924. Bind 3 s. 465

»Hans (Heibergs m.a.) Mor, Fru Gyllembourg, skrev under hans forstandige Tilsyn Romaner i det attende Aarhundredes Stil. De kan læses med et vist Behag, men stor Litteratur er de ikke«.

(Hakon Stangerup: Levende dansk Litteratur. Kbh. 1940. s. 59)

»Skal man da til slut karakterisere fru Gyllembourg med et enkelt ord, da maa det blive det, vi har brugt gang paa gang: harmoni«.

(Elisabeth Hude: Thomasine Gyllembourg og Hverdagshistorierne. Kbh. 1951. s. 329)

»Der er over hendes fortællinger en duft af gammeldags litterær og huslig kultur, de rummer både psykologisk iagtatagelse og moralsk stilisering, det er den poetiske realisme i dagligstueformat... Hendes største indsats var måske at danne og vejlede den unge svigerdatter«,

(Mogens Brøndsted/ Sven Møller Kristensen: Danmarks Litteratur. Kbh. 1963. s. 153)

220

»Fru Gyllembourgs »Ægtestand« står i oplevelsens styrke og argumentationens skarphed ikke tilbage for den store ægteskabsdebat under naturalismen«.

(Dansk Litteratur Historie. Politikens Forlag. Kbh. 1976. bind 3, s. 161)

»Til Sjælemaleriet føjer hun ... et frimodigt Indslag af erotisk Pikanteri.... Helt moderne virker hendes Forståelse af sjælelige Mekanismer«.

(Billeskov Jansen: Danmarks Digtekunst. Kbh. 1969. Bind 3, s. 246/247)

»Hun problematiserede ikke det borgerlige samfunds selvforståelse, og i sine fremstillinger af kvinder solidariserede hun sig gerne med den mandlige synsvinkel«.

(Tine Andersen/ Lise Busk Jensen: Mathilde Fibiger-Clara Raphael. Kbh. 1979. s. 168)

»Gennem usminketheden i sin psykologiske realisme gennemhuller hun gang på gang dannelseskulturens selvforståelse og fremviser de problematiske sider af kvindeopdragelsen og kvindens indskrænkede muligheder«.

(Analyser af dansk kvindelitteratur. Litteratur og samfund 31. Kbh. 1980. s. 57)

221

Noter

Noter

Noter til »Ægtestand«

s.7

Asmodæus/ Don Cleofas: Asmodæus-skikkelsen bliver bl.a. behandlet i den franske forfatter Lesage's roman: Halte-fanden (1707). Her fører djævlen Asmodæus den unge student Don Cleofas bag om tilværelsens ydre facade ved at lade ham kikke ned i Madrids huse fra toppen af et kirketårn. Det er altså med en tilsvarende bevægelse, forfatteren forer sin læser ind i det Lindalske familieliv. Forfatteren sammenligner således sig selv med djævlen Asmodaus og læseren med studenten Don Cleofas

hvorhos: hvorfor

s.8

Gratie: ynde

Dansepas: dansetrin

s.10

have givet mig i Kommission: har betroet mig kromatiske Skalaer: skalaer som bevæger sig i halvtonetrin

Roulader: specielt vanskelige sangøvelser

s.11

skalkagtig: skælmsk

aimable: elskværdig

s.12

Tragedien var spilt til Ende. Helten var falden ...: der hentydes

til den franske kejser Napoleon og hans nederlag og forvisning til øen St. Helena 1815

Jorddrot: her: jordbesidder, godsejer

forlene: forene

s.13

Idrætter: her: handlinger

s.14

Kontrovers: uenighed

222

s.20

tilforn: førhen

s.21

Præteritum: datid

s.22

Materie: sag, ting

s.24

rar: sjælden

s.25

renoncerer: giver afkald på

s.28

Subordinationsfejl: lydighedsfejl

s.31

Merino: spansk oprørsleder (1770-1847)

oppebie: vente på

s.35

Portechaisen: bærestol

s.41

Konduite: dannet opførsel

Quand on le sait, c'est peu de chose, ce n'est rien, quand on l'ignore: Når man ved det, er det lidt, det er intet, når man ikke ved det. (friere: Når man ved det, har det kun lidt betydning. Det er uden betydning, når man ikke ved det)

s.42

Othello: hovedpersom i William Shakespeares drama: Othello (1604). Othello dræbte sin kone af jalousi

s.44

Liberalitet: frisind

223

s.45

uskikket: uegnet

s.48

Fata: tilskikkelser, hændelser

s.49

formedelst: på grund af

uagtet: selvom

s.50

vederkvæge: berolige, afslappe, styrke

s.52

allehaande: alle slags

s.53

Konferenser: her - sammenkomster, overvejelser

s.54

Præsenterbakker: bakker hvorpå spise- og drikkevarer bydes rundt

hernhutisk: hernhuterne - et protestantisk trossamfund

Pianoforte: klaver

s.55

ustridig: ubestridelig

Applaus: bifald

draperet: smykket med klæde i folder

Stubs Amor og Psyche: sandsynligvis maleri af den danske maler Christian Kratzenstein-Stub (1783-1816)

Tricot: stramtsiddende dragt

s.56

epigrammatisk: fyndigt, bidende

Zephyr: græsk gud som står for den milde vestenvind

Finesse: fikst påfund

s.57

deklamere: fremsige f.eks. digte

Castelli: den østrigske forfatter Ignaz Franz Castelli (1781-1862)
224

s.58

Foreninger: her - sammenkomster

s.59

Genius: skytsånd

s.60

Flor: tyndt vævet stof

Dæmon: djævel

s.63

Erkendtlighed: taknemmelighed

s.65

Hymen: bryllupssang fra den græske oldtid

s.66

forblommet: skjult

sildigt: sent

s.67

billigen: ret og rimeligt

Musikalier: nodehæfter

s.68

dulgt: skjult

s.70

Goethes Trost in Thrånen: digt om ulykkelig kærlighed af den tyske digter Johan Wolfgang Goethe (1749-

1832)

s.73

Udvortes: udseende

s.77

forefaldet: sket

s.78

spendere: ofre

225

s.81

viste Vintervejen: afslog at gifte sig med

s.82

ørkesløs: uden arbejde

s.83

Relikvi: helgenlevning, helligdom

Kerubshoved: englehoved. Keruben er ifølge Biblen den engel, som med flammesværd vogter paradiset

forvarede: opbevarede, gemte

s.88

formente: formodede

forsætlig: med vilje

hensmægtende: henvisnende

s.93

gotisk Stil: byggestil som er karakteristisk ved opadstræbende, spidse buer, og som især bruges til kirkebyggeri

s.94

Narcisser: plantefamilie der bl.a. omfatter påske- og pinseliljer

Obelisk: slank firkantet monument som øverst er pyramideformet

s.95

Maner: formodentlig : manes som ifølge romersk mytologi står for de afdødes ånder

s.96

ja det har gode Veje: ja det skal nok gå

s.97

udskiftede Marker: udskiftningen, som var en del af landboreformerne i slutningen af 1700-tallet, bestod i, at gårdene og de tilhørende marker blev flyttet væk fra landsbyen

s.99

red Sommer i By: festlighed som sædvanligvis blev afholdt 1. maj, og som skulle fejre den kommende sommer

226

s.100

Voltigeren: gymnastiske spring bl.a. på hest

vidtløftige: her - udstrakte, store

s.102

vaander sig: udtrykker smerte

Talisman: genstand der tillægges lykkekraft

Klenodie: kostbarhed, skat

Nymfe: kvindelig naturguddom

s.104

Fysognomi: udtryk i ansigtet, karakteristiske ansigtstræk

s.107

Akselskærf: skulderbånd

forfærdiget: lavet

foregaar: kommer foran

s.108

Taffelmusik: musik der spilles under måltid

Tuskhandel: byttehandel

Devise: valgsprog

s.109

Pottemager Walter: der hentydes til skuespil af den danske digter og kritiker Johan Ludvig Heiberg (1791-1861)

Floretter: lette fægtekårder med dup på spidsen

Procession: højtideligt optog

s.110

udsirede: pyntede

s.111

Tilsigelse: tilskyndelse, opfordring

s.112

Cirkus: her - rund plads

Rapierer: lange stødkårder
227

s.113

Forretning: her - opgave

s.114

Plus elle se cache, et plus elle est belle: jo mere hemmelighedsfuld hun er, jo smukkere er hun.

La Valiere: Louise Lavaliere (1644-1710) fransk hertuginde og hofdame ved Ludvig 14.s hof og kongens elskerinde

s.115

Es lebe der Handel, die Schiffahrt und die Liebe: leve handlen, skibsfarten og kærligheden

s.116

Herolder: udråbere

tilbørlige: passende

s.118

Gamacho's Bryllup: sandsynligvis - Camacho's Bryllup, opera af Mendelssohn-Bartholdy (1809-1847)

Lader: bevægelser

s.120

Kvinkeleren: kvidren, højtsyngen på en sentimental måde

s,121

Martrende: pinende, smertende

s,124

O Du hvem jeg ...: her hentydes til kejser Napoleon

s.125

Memento Mori: påmindelse om døden

s.127

Troubadourerne: middelalderlige kærlighedsdigtere, omvandrende sangere

skikket: egnet til

hjemle: berettige

Kabriolet: tohjulet vogn med kaleche

228

s.128

Materie: sag

s.129

stiklede paa: stak til

s.133

uskattelige: uvurderlige

s.135

Ovid: romersk digter (43 f.Kr-ca. 18 e.Kr.) især kendt for sin erotiske kunst

s.137

einen armseeligen Jungen: en ynkelig dreng

einer Königin der Frauen: en dronning blandt kvinder

s.139.

sans consequence: ubetydelig

Probenreuter: handelsrejsende (bruges nedsættende)

s.141

Passiar: snak

s.142

Palladium: oprindelig hellig statue eller billede af Pallas Athene med beskyttende kraft. Her : beskyttelse

s.143

beskik Dit Huus: ordn dine sager før døden

Hvad fattes dig: hvad er der i vejen

s.144

upasselig: utilpas

paa det: for

s.146

hildet: indviklet

229

s.147

Tycho-Brahes-Dag: uheldig dag

Ransel: taske, beholder

s.148

den sorte og den hvide Kugle i hendes Skæbnes Urne: der hentydes til gammel skik, som lader skæbnen eller tilfældighederne afgøre et vigtigt spørgsmål

ominøse: ildevarslende, faretruende

s.151

Ilfærdig: hurtig

s.154

Gorgonen: i græsk mytologi et skrækindjagende kvindeligt uhyre, hvis blik forstener den, der ser hende

s.156

billig: rimelig, berettiget

s.158

Lyder: dårlige sider

s.166

Philemon og Baucis: et fattigt ægtepar, der ifølge græsk mytologi beværtede guderne Zeus og Hermes. Som tak blev deres hytte forvandlet til et tempel, og de blev vogtere for det. I høj alderdom blev de begge forvandlede til træer

s.168

erholde: få

s.171

Aflad: tilgivelse

s.172

Sejrs-Trofæet: sejrstegnet

s.175

Misdæder: forbryder
230

s.177

Dioscurerne: græske guder der hjælper bl.a. i kamp

s.180

afvigte: her : forløbne, sidste

s.183

Brig: et specielt slags sejlskib (tomastet fuldrigger)

Noter til anmeldelsen

Expositionen: udgangssituationen, altså den beskrivelse af familien, som er udgangspunkt for romanens handling

huldsaligt: indtagende, yndigt

fordum: tidligere

Melancholikus: melankoliker

hilder sig: indvikler sig

s. 186

Procurator-Spidsfindighed: prokurator er en sagfører. Her menes altså et nøjeregnende forsøg på at veje for og imod

Lafontainisk: August Lafontaine (1758-1831) tysk forfatter af sentimental underholdningslitteratur

behørligt: som det hører sig til, passende

uskatteerlige: uvurderlige

Sophismer: spidsfindige argumenter

s.187

ventelig: som man kan forvente det

Lecture: læsning

Sophisterier: se under Sophismer

opoffre: ofre

s. 188

mage: ordne

for en Deel: til en vis grad

Forstærkningsbataillon: hærafdeling der kommer til forstærkning begiver det sig: sker det

formedelst: på grund af 231 skinbarligt: tydeligt, ubetvivleligt

Deduction: slutning, bevis

Ubluhed: ublufærdighed

s. 189

overtyder: overbeviser

forvoldte: forårsagede

forvundne: overvundne, overståede

grundet: begrundet

fripostig: frimodig (bruges ofte nedsættende)

s. 190

ret: rigtig

Klenodie: skat

Brink: skrænt

s. 191

Ultratolerance: tolerance i yderliggående grad

Persernes Seier over Leonidas og hans Helteflok: Leonidas var konge i Sparta og døde (480 f. Kr.) sammen med sine soldater under forsvaret af Thermopylæ-passet mod perserne, der havde en betydelig overmagt

Vi have ovenfor...: her hentydes til et udeladt afsnit, hvor anmelderen sætter spørgsmålstegn ved, om forfatteren kan være en mand, når »han« har skildret Lindal »som en blødsøden Dreng«

diærv: modig, reel

Slutnings - Apostrophen: slutningshenvendelsen

Noter til efterskriften

1.

Johanne Luise Heiberg: *»Peter Andreas Heiberg og Thomasine Gyllembourg«* bd. l s. 136 og s. 313. Kbh. 1947

2.

Poul Møller: *»Skrifter i Udvalg«* bd. 2 s. 83 og s. 84. Kbh. 1930

3.

»Orfanina - digtninger af Hanna Irgens« Kbh. 1822. Andre kvindelige forfattere i perioden er Elisabeth Hansen, Louise Hegermann-Lindencrone, Henriette Hanck og Elisabeth Hauch. De er alle glemt af litteraturhistorien og findes kun tilgængelige på forskningsbibliotekerne

4.

Thomasine Gyllembourg: *»Familien Polonius og En Hverdagshistorie«* s. 10. Gyldendals Trane-klassikere. Kbh. 1968 232

5.

Thomasine Gyllembourg: *»Familien Polonius og En Hverdagshistorie«* s. 42. Gyldendals Trane-klassikere. Kbh. 1968

6.

Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C., *Ægtestand,* cop. 1982

»Maanedsskrift for Litteratur« bd. 11 s. 372. Kbh. 1834

7.

»Tidsskrift for Litteratur og Kritik« bd. l s. 278 Kbh. 1839 Anmeldelsen af »Ægtestand« er et uddrag af en anonym anmeldelse i »Dansk Literatur-Tidende for 1835« nr. 24, og det er den eneste bevarede større samtidsanmeldelse af romanen.

233

Forslag til videre læsning

Af Thomasine Gyllembourg

Hendes vigtigste værker:

En Hverdags-Historie (1828)

Slægtskab og Djævelskab (1830)

Drøm og Virkelighed (1833)

Mesalliance (1833)

Ægtestand (1835)

Extremerne (1835)

Montanus den Yngre (1837)

Maria (1839)

Een i Alle (1840)

Nær og Fjern (1841)

To Tidsaldre (1845)

Værkerne udkom samlet første gang 1849 i »Samlede Skrifter af Forfatteren til »En Hverdags-Historie«, samlede og udgivne af Johan Ludvig Heiberg«. I 1866 udkom 2. udgave, i 1884 3. udgave, og senere er »Hverdagshistorierne« trykt i udvalg bl.a. i 1900 og i 1912

Om Thomasine Gyllembourg

Poul Møller: »Recension af Extremerne« i »Udvalgte Skrifter« Bd. 2. Kbh. 1895 (Eksempel på en positiv anmeldelse)

Søren Kierkegaard: »En Literair Anmeldelse«, Samlede Værker bd. 14. Kbh. 1963

(Anmeldelse af »To Tidsaldre« - ligeledes positiv)

Johanne Luise Heiberg: »Peter Andreas Heiberg og Thomasine Gyllembourg. En Beretning støttet paa efterladte Breve. Kbh. 1947

Gyllembourg-Ehrensvärd, T. C., *Ægtestand,* cop. 1982

(Brevsamling der giver et indblik i Thomasine Gyllembourgs dramatiske skilsmisse og i hendes personlighed)

Elisabeth Hude: »Thomasine Gyllembourg og Hverdagshistorierne« Kbh. 1951

(Den eneste samlede fremstilling af Thomasine Gyllembourgs liv og produktion)

Jørgen Dines Johansen: »Vare og pris« i »Analyser af dansk kortprosa I« Kbh. 1971 (Analyse af »Den lille Karen«, som findes genoptrykt i det tilhørende tekstudvalg: »Dansk kortprosa I«) 234*Steffen Auring m. fl.*: »Thomasine Gyllembourg: En Hverdags-Historie« i »analyser af dansk kvindelitteratur, litteratur & samfund 31« Kbh. 1980

(Analyse af »En Hverdags-Historie« og af forfatterskabets forhold til de borgerlige dannelsesidealer)

Desuden henvises til de omtaler af Thomasine Gyllembourgs forfatterskab, som er nævnt i Litteraturhistorisk citatmosaik.

Om samtiden

Den sociale og politiske udvikling

Torben Peter Andersen: »Produktion og Samfund. Danmarks og Nordens Historie. Fundamental Historie.« Kbh. 1978

»Antologi af nordisk litteratur 6, *1825-1865«*. Indledning ved Karen Sonne Jacobsen m.fl. Kbh. 1973

Hans Chr. Johansen: »En samfundsorganisation i opbrud. 1700-1870. Dansk socialhistorie 4« Kbh. 1979

Kvindernes situation

Tine Andersen og Lise Busk-Jensen: »Mathilde Fibiger-Clara

Raphael Kvindekamp og kvindebevidsthed i Danmark 1830-

1870« Kbh. 1979

Mette Winge: »Den Kunst at blive en god Pige, Hustru, Moder og Huusmoder« Om pigelæsning og pigeopdragelse i Danmark til ca. 1900«. Kbh. 1981

Johannes Steenstrup: »Den danske Kvindes Historie fra Holbergs

Tid til vor. 1701-1917.« Kbh. 1917

Litteratur og samfund

Sven Møller Kristensen: »Digteren og samfundet i Danmark i det 19. århundrede I«. Kbh. 1942. 2. udg. 1965

Den litterære kritik

Claes Kastholm Hansen: »Den kontrollerede virkelighed. Virkelighedsproblemet i den litterære kritik og den nye danske roman i

perioden 1830-1840. Kbh. 1976